ރިޕޯޓް ނަންބަރު: SPE-2012-5

19 ޑިސެމްބަރ 2012

2013 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓާގުޅޭ ގޮތުން އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލްގެ ފަންނީ ރައުޔު ހުށަހަޅާ ރިޕޯޓް

އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް
ފޯން: 3323939 ފެކްސް: 3316430

info@audit.gov.mv www.audit.gov.mv

بسم الله الرحمن الرحيم

ފިހުރިސްތު

ސަފުހާ

1. ތަޢާރަފު 2
2. 2012 ވަނަ އަހަރުގެ ދައުލަތުގެ ރިވައިޒްޑް ބަޖެޓާ ބެހޭގޮތުން ފާހަގަކުރެވޭ ކަންތައްތައް 3
3. 2013 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގެ ހުލާސާ 7
4. 2013 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރާ ދައުލަތުގެ އާމްދަނީ އާއި ހިލޭ އެހީ އާ ބެހޭގޮތުން ފާހަގަކުރެވޭ ކަންތައްތައް ... 7
5. 2013 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރާ ދައުލަތުގެ ރިކަރަންޓް ހަރަދާ ބެހޭގޮތުން ފާހަގަކުރެވޭ ކަންތައްތައް 10
6. 2013 އިން 2015 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރާ ޕަބްލިކް ސެކްޓަރ އިންވެސްޓްމަންޓް ޕްރޮގްރާމް (ޕީ.އެސް.އައި.ޕީ)
އާ ބެހޭގޮތުން ފާހަގަކުރެވޭ ކަންތައްތައް 17
7. 2013 ވަނަ އަހަރުގެ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް ޑެފިސިޓް 20
8. 2013 ވަނަ އަހަރުގެ ނިޔަލަށް ދައުލަތުގެ ދަރަނި އަރާނެ މިންވަރު 23
9. ދައުލަތުގެ ބަޖެޓާ ބެހޭގޮތުން ފާހަގަކުރެވޭ އިތުރު ކަންތައްތައް 26

بسم الله الرحمن الرحيم

އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް
މާލެ، ދިވެހިރާއްޖެ

2013 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓާގުޅޭ ގޮތުން އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލްގެ ފަންނީ ރައުޔު ހުށަހަޅާ ރިޕޯޓް

1. ތަޢާރުފު

މި ރިޕޯޓަކީ ދިވެހިޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނު އަސާސީގެ 96 މާއްދާގެ ދަށުން މިނިސްޓަރ އޮފް ފިނޭންސް އެންޑް ޓްރެޜަރީ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް ހުށަހަޅުއްވި 2013 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް ދިރާސާކޮށް މިއޮފީހުގެ ފަންނީ ލަފާ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ 2013 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް ދިރާސާކުރާ ކޮމިޓީން އެދިވަޑައިގަތުމާއިގުޅިގެން، މި އޮފީހުގެ ފަންނީ ރައުޔު ބަޔާންކޮށް، ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ 2013 ވަނަ އަހަރުގެ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް ދިރާސާކުރާ ކޮމިޓީއަށް އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލް ހުށަހަޅާ ރިޕޯޓެވެ. މި ރިޕޯޓުގައި 2013 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް ދިރާސާކުރުމުން މި އޮފީހަށް ފާހަގަކުރެވުނު ކަންތައްތަކާއި، ބަޖެޓް އެކުލަވާލުމުގައިވެސް ހަރުދަނާކުރުމަށް ކުރިއަށްޓަކައި ކަންތައްތަކާއި، ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް ފާސްކުރުމުގައި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ސަމާލުކަންދެއްވުން މުހިންމުކަމަށް މި އޮފީހަށް ފެންނަ ކަންތައްތަކާއި ހުށަހަޅާފައިވާ ލަފާތައް ހިމަނާފައިވާނެއެވެ.

މި ރިޕޯޓަކީ 2013 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް ތައްޔާރުކުރުމުގައި ބޭނުންކުރެވިފައިވާ ބަޖެޓް އުސޫލު ސަރަޙައްދު އޮޑިޓްކުރުމުގެ އުސޫލުތަކާއި ރިޕޯޓްކުރެވޭ ނަމޫނާއިން 2013 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް އުސޫލުތަކުގައި ބޭނުންކުރެވިފައިވާ އުސޫލު ސަރަޙައްދު ސަރުކާރާއި ދެ އުސޫލު ސަރަޙައްދުގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް އިންޓަރނޭޝަނަލްވެސް އެކުލަވާ ހުރިހާ ހަމަތަކާއި ނޯމް އެއްގޮތް އެއްބާރުލުން ބޭރު އާއްމުކޮށް އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުން ދިރާސާކޮށް މި ރިޕޯޓުގައި ބަޔާންކޮށްފައި ނުވާނެއެވެ.

މިރިޕޯޓް ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށާއި، ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާއާއި، މިނިސްޓަރ އޮފް ފިނޭންސް އެންޑް ޓްރެޜަރީއަށް ހުށަހަޅައި، މި އޮފީހުގެ ވެބްސައިޓް www·audit·gov·mv ގައި ޝާއިޢުކުރެވޭނެއެވެ.

2. 2012 ވަނަ އަހަރުގެ ދައުލަތުގެ ރިވައިޒްޑް ބަޖެޓާ ގުޅުވައިގެން ފާހަގަކުރެވޭ ކަންތައްތައް

2.1 2012 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓް ޑެފިސިޓް ހުންނާނީ 4,313.6 މިލިއަން ރުފިޔާގައި

2012 ވަނަ އަހަރަށް ފާސްކުރި ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގައި ހަރަދުގެ ގޮތުގައި ހިމަނާފައިވަނީ 17,067.7 މިލިއަން ރުފިޔާއެވެ. އަދި އާމްދަނީގެ ގޮތުގައި ހިމަނާފައިވަނީ 11,480.2 މިލިއަން ރުފިޔާއެވެ. ނަމަވެސް 2012 ވަނަ އަހަރަށް ރިވައިޒްކުރެވުނު ދައުލަތުގެ ބަޖެޓަށް ބަލާއިރު މުޅި ހަރަދުވާނެ ކަމަށް ލަފާކުރެވުނީ 16,520.1 މިލިއަން ރުފިޔާއެވެ. އަދި އާމްދަނީގެ ގޮތުގައި ލިބޭނެކަމަށް ލަފާކުރެވުނީ 9,831.9 މިލިއަން ރުފިޔާއެވެ. 2012 ވަނަ އަހަރަށް ފާސްކުރެވުނު ބަޖެޓުގައި ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް ޑެފިސިޓް ހުންނާނެކަމަށް އަންދާޒާކުރެވިފައިވަނީ 3,086.7 މިލިއަން ރުފިޔާކަމުގައިވިއަސް، 2012 ވަނަ އަހަރަށް ރިވައިޒްކުރެވިފައިވާ ބަޖެޓުގައި 2012 ވަނަ އަހަރު ނިމުނުއިރު ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް ޑެފިސިޓް ހުންނާނީ 4,313.6 މިލިއަން ރުފިޔާގައި ކަމަށާއި މިއީ 2012 ވަނަ އަހަރަށް ފާސްކުރެވުނު ބަޖެޓުގައި ޑެފިސިޓްވާނެ ކަމަށް ލަފާކުރެވުނު އަދަދަށްވުރެ 1,226.9 މިލިއަން ރުފިޔާ އިތުރު އަދަދެކެވެ. ބަޖެޓް ޑެފިސިޓް އަންދާޒާކުރި މިންވަރަށް ވުރެ އިތުރުވެފައިވަނީ އަންދާޒާކުރެވުނު އާމްދަނީއެއް ލިބިފައިނުވާތީއާއި، ގްރާންޓަށް އިމްޕޯޓް ޑިއުޓީގެ ގޮތުގައާއި ޖީ.އެސް.ޓީގެ ގޮތުގައި ލިބޭނެކަމަށް ލަފާކުރި އާމްދަނީ ވަރަށް ބޮޑަށް ދަށްވެފައިވުމުންނެވެ. މީގެ އިތުރުން ބައެއް ހަރަދުތައް ބަޖެޓް ކުރި އަދަދަށް ވުރެން އިތުރުވުމާއި، ގްރާންޓަށް ސަބްސިޑީގެ ގޮތުގައި ދޫކުރި ފައިސާއާއި ދައުލަތުގެ ހިއްސާ އޮންނަ ކުންފުނިތަކަށް ކެޕިޓަލް ހަރަދު ބޮޑުވުމާއި އަދި 2011 ވަނަ އަހަރު ނުދައްކާ ހުރި ބިލްތަކުގެ އަގުދައްކަންޖެހުނުކަން 2012 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުން 862.3 މިލިއަން ރުފިޔާ ހަރަދުކުރެވުނުކަން ހިމެނެއެވެ.

2.2 2012 ވަނަ އަހަރަށް އަންދާޒާކުރި އާމްދަނީ ނުލިބުން މައިގަނޑު ސަބަބެއް

2012 ވަނަ އަހަރު ދައުލަތުގެ އާމްދަނީގެ ގޮތުގައި ލިބޭނެކަމަށް ބަޖެޓްކޮށްފައިވަނީ 10,869.4 މިލިއަން ރުފިޔާ ކަމުގައިވިޔަ ނަމަވެސް، 2012 ވަނަ އަހަރުގެ ނިޔަލަށް މުޅިން ލިބޭނެކަމަށް ލަފާކުރެވުނީ 9,366.4 މިލިއަން ރުފިޔާ، ނުވަތަ ބަޖެޓްކުރި އަދަދަށް ވުރެ 1,503 މިލިއަން ރުފިޔާ މަދުންނެވެ. އަދި ބަޖެޓްކުރެވުނު އަދަދަށް ވުރެން މުޅިން ލިބޭނެކަމަށް ލަފާކުރެވޭ އަދަދު ދަށްވެފައިވަނީ، 2012 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި އާމްދަނީގެ ގޮތުގައި ލިބޭނެކަމަށް އަންދާޒާކުރެވިފައިވާ ގުޑްސް އެންޑް ސަރވިސަސް ޓެކްސްއާއި ޓޫރިޒަމް ޓެކްސް (ލީސް ރެންޓް) އާއި އިމްޕޯޓް ޑިއުޓީ ދަށަށް ދާނެކަމަށް މުޅިން ލަފާކުރެވިފައިވާތީއެވެ. މިގޮތުން 2012 ވަނަ އަހަރު ޓޫރިޒަމް ޖީ.އެސް.ޓީގެ ރޭޓް 3.5 އިންސައްތައިން 6 އިންސައްތައަށް މަތިކުރުމުން، 1,658.2 މިލިއަން ރުފިޔާ ލިބޭނެކަމަށް ލަފާކުރެވުނު ނަމަވެސް، މުޅިން މި ޓެކްސްއިން ލިބޭނެ ކަމަށް ލަފާކުރެވުނީ 978.7 މިލިއަން ރުފިޔާ، ނުވަތަ އަންދާޒާ ކުރެވުނު އަދަދަށް ވުރެން 679.5 މިލިއަން ރުފިޔާ މަދުންނެވެ. އަދި 2012 ވަނަ އަހަރު އިމްޕޯޓް ޑިއުޓީއިން 1,961 މިލިއަން ރުފިޔާ ލިބޭނެކަމަށް ލަފާކުރެވުނު ނަމަވެސް، މުޅިން ލިބޭނެ ކަމަށް ލަފާކުރެވުނީ 1,354 މިލިއަން ރުފިޔާ ނުވަތަ 607 މިލިއަން ރުފިޔާ މަދުންނެވެ. ބައެއް އާމްދަނީތަކުން ލިބޭނެކަމަށް އަންދާޒާކުރެވުނު އަދަދަށްވުރެ މަދުވާނެކަމަށް މުޅިން ބޮޑުވެފައިވާކަމުގައިވިއަސް، ވިޔަފާރީގެ ފައިދާއިން ލިބޭ ޓެކްސް ލިބޭނެކަމަށް ލަފާކުރެވުނު އަދަދަށްވުރެ 613.3 މިލިއަން ރުފިޔާ އިތުރަށް ލިބިފައިވެއެވެ.

2.3 އިމްޕޯޓް ޑިއުޓީއާއި ޖެނެރަލް ޖީ.އެސް.ޓީއަށް ގެނައި ބަދަލުން ދައުލަތުގެ އާމްދަނީ 496.5 މިލިއަން ރުފިޔާ ދަށްވުން

2011 ވަނަ އަހަރު އިމްޕޯޓް ޑިއުޓީ ނަގަމުން އައި އައިޓަމްތަކުން ޑިއުޓީ ކަނޑައެޅުމަށްފަހު، މުދަލާއި ހިދުމަތުގެ އަގުން ޓެކްސް ނެގުމަށް ފާސްކުރެވުނު އިސްލާހުތަކާއި ގުޅިގެން އިމްޕޯޓް ޑިއުޓީއާއި ޖެނެރަލް ޖީ.އެސް.ޓީއަށް އައި ބަދަލު ތިރީގައިވާ ތާވަލުގައި ހިމަނާފައިވާނެއެވެ. މިތާވަލުން ފާހަގަކުރެވޭ ގޮތުގައި 2011 ވަނަ އަހަރާއި އަޅާބަލާއިރު 2012 ވަނަ އަހަރު އިމްޕޯޓް ޑިއުޓީއިން ދައުލަތަށް ލިބިފައިވާ އާމްދަނީ 1,232.2 މިލިއަން ރުފިޔާއިން ދަށަށް ގޮސްފައިވާއިރު، 2011 އިން 2012 ވަނަ އަހަރު ޖެނެރަލް ޖީ.އެސް.ޓީއިން ދައުލަތަށް ލިބުނު އާމްދަނީ އިތުރުވެފައިވަނީ އެންމެ 735.7 މިލިއަން ރުފިޔާއިންނެވެ. އެހެންކަމުން 2011 ވަނަ އަހަރު ދައުލަތުގެ ޓެކްސް ނިޒާމަށް ގެނެވުނު ބަދަލުގެ ސަބަބުން ދައުލަތަށް ލިބުނު އާމްދަނީ 496.5 މިލިއަން ރުފިޔާއިން ދަށަށް ގޮސްފައިވެއެވެ. އަދި އިމްޕޯޓް ޑިއުޓީ ކަނޑައެޅުމާއި ގުޅިގެން ބާޒާރުގައި ތަކެތީގެ އަގަށް އެނބުރުން ވާފަދަ އެއްވެސް ހެޔޮ ބަދަލެއް އައިސްފައި ނުވާއިރު، އަދި މިކަމުން ދައުލަތަށް ލިބޭ އާމްދަނީ މަދުވެގެންދާނެކަން ފާހަގަކުރެވޭއިރު، ކަމާބެހޭ މުއައްސަސާތަކުގެ މަޝްވަރާގެ ބޭނުން ހިފުމަކާނުލައި ދައުލަތުގެ އާމްދަނީ އަށް ބަލާއިރު ބޭރުގެ ޓެކްސް ކަނޑައެޅުމަށް ފާސްކުރެވިފައިވާ އިސްލާހުތައް ގެނެވިފައިވާކަން ޓެކްސް ބޭސް ފުޅާކުރުމަށް ދައުލަތުގެ ޓެކްސް ނިޒާމު ސިޔާސަތު ބަދަލުކުރުމަށް ބޭނުންކުރެވިފައިވާކަން ފާހަގަކުރަމެވެ.

ތާވަލު 1: އިމްޕޯޓް ޑިއުޓީ އަދި މުދަލާއި ޖެނެރަލް ޖީ.އެސް.ޓީ އިން ދައުލަތަށް ލިބޭ އާމްދަނީ (2010 އިން 2015 އަށް) މިލިއަން ރުފިޔާއިން

ޓެކްސް	2010 އެކްޗުއަލްސް	2011 އެކްޗުއަލް	2012 ރިވައިސްޑ	2013 ފޯކާސްޓް	2014 ފޯކާސްޓް	2015 ފޯކާސްޓް
އިމްޕޯޓް ޑިއުޓީ	2,055.8	2,586.5	1,354.3	1,539.0	2,054.5	2,178.0
ޖެނެރަލް ޖީ.އެސް.ޓީ	-	242.9	978.6	1,029.0	1,255.0	1,505.7
ޖުމްލަ	**2,055.8**	**2,829.40**	**2,332.90**	**2,568.0**	**3,309.5**	**3,683.7**

މައުލޫމާތު: 2012 އަދި 2013 ވަނަ އަހަރުގެ ފޯކާސްޓް ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް ކަރުދާހުން

2.4 ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގެ ބޮޑު ބައެއް ފޯރުކޮށްދެމުންދަނީ އެސް.ޓީ.އޯ.ގެ ކާބޯ ވިޔަފާރިން

ސްޓޭޓް ޓްރޭޑިންގ އޯގަނައިޒޭޝަން (އެސް.ޓީ.އޯ) އިން ދައުލަތުގެ މުއައްސަސާތަކާއި، ސަރުކާރު ހިއްސާވާ ކުންފުނިތަކާއި، ސަރުކާރުގެ އެކިއެކި ބޭނުންތަކަށް ކްރެޑިޓަށް ދޫކުރެވިފައިވާ މުދަލަށް، 31 ޑިސެމްބަރު 2012 ގެ ނިޔަލަށް އެކައުންޓުތަކުން ދައްކަންޖެހި ނުދައްކާ ހުރި ފައިސާގެ ހިސާބުތަކުން ދައްކާ ޖެހޭގޮތުގައި، ދައުލަތުގެ މުއައްސަސާތަކުން އެސް.ޓީ.އޯ.އަށް ދައްކަންޖެހި ޖުމްލަ ފައިސާ 398.9 މިލިއަން ރުފިޔާ ހުރިކަމަށާއި، މީގެ ތެރޭގައި މައިގަނޑުގޮތެއްގައި ހިމެނެނީ މިނިސްޓްރީ އޮފް ފިނޭންސް އެންޑް ޓްރެޜަރީ އިން ދޫކުރި 388.1 މިލިއަން ރުފިޔާ ކަން ފާހަގަކުރެވެއެވެ. މީގެ އިތުރުން ސަރުކާރު ކުންފުނިތަކުން އެސް.ޓީ.އޯ.އަށް ދައްކަންޖެހޭ 307.6 މިލިއަން ރުފިޔާ ހުރިކަމަށާއި، މީގެ ތެރޭގައި މައިގަނޑުގޮތެއްގައި ހިމެނެނީ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓަށް ބަރޯސާވެގެން ހިންގާ ކުންފުނިތަކުގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ މާލޭ ހެލްތު ސަރވިސަސް ކޯޕަރޭޝަނުން ދައްކަންޖެހޭ 99.4 މިލިއަން ރުފިޔާއާއި، ގަން އެއަރޕޯޓް ކޮމްޕެނީން ދައްކަންޖެހޭ 61.8 މިލިއަން ރުފިޔާއާއި، ސަދަން އިލެކްޓްރިސިޓީ ކޮމްޕެނީން ދައްކަންޖެހޭ 75.6 މިލިއަން ރުފިޔާއާއި، ސްޓެލްކޯއިން ދައްކަންޖެހޭ 53 މިލިއަން ރުފިޔާއާއި، ފެނަކަ ކޯޕަރޭޝަނުން ދައްކަންޖެހޭ 10.1 މިލިއަން ރުފިޔާއެވެ. މީގެ އިތުރުން އެސް.ޓީ.އޯ.ގެ ސަބްސިޑިއަރީ ކުންފުންޏެއް ކަމުގައިވާ ފުޑް ސަޕްލައިޒް ލިމިޓެޑް ވެސް

އެސް.ޓީ.އޯ.އިން ކްރެޑިޓުން ދޫކުރެވިފައިވާ ތެލުގެ ދައްކަންޖެހޭ 186.2 މިލިއަން ރުފިޔާ ދައްކާފައިނުވާކަމާއި، ފިއުލް ސަޕްލައިސް މޯލްޑިވްސްއިން އެސް.ޓީ.އޯ.އަށް މިފައިސާ ދައްކާފައިނުވާތީ ސަރުކާރުގެ އެޖެންސީ ކޮންޓްރެކްޓަރުން ފިއުލް ސަޕްލައިޒް މޯލްޑިވްސްއަށް ދައްކަންޖެހޭ ފައިސާ ނުދައްކާ ހުރުމުގެ ސަބަބުންކަން ފާހަގަކުރެވިފައިވެއެވެ. ދައުލަތުގެ އެކިއެކި މުއައްސަސާތަކުން 31 ޑިސެމްބަރު 2012 ގެ ނިޔަލަށް އެސް.ޓީ.އޯއަށް ދައްކަންޖެހި ނުދައްކާހުރި ފައިސާގެ ހިސާބުތަކުގެ ހުލާސާއެއް ތިރީގައިވާ ތާވަލު 2 ގައި ހިމަނާފައިވާނެއެވެ.

ތާވަލު 2: އެސް.ޓީ.އޯ.އަށް ދައުލަތުގެ މުއައްސަސާތަކުންނާއި، ސަރުކާރު ކުންފުނިތަކުންނާއި، ސަރުކާރުން ހިންގާ ޕްރޮގްރާމްތަކުން ދައްކަންޖެހިފައިވާ ފައިސާ (31 ޑިސެމްބަރު 2012 ގެ ނިޔަލަށް)

ފަރާތް	ފިއުލް ނޫން	ފިއުލް	ޖުމްލަ	އޭޖް އެނަލިސިސް		
				2010 އާއި އޭގެ ކުރީގެ ބިލްތައް	2011 ގެ ބިލްތައް	2012 ގެ ބިލްތައް
ދައުލަތުގެ މުއައްސަސާތަކުން	1,782,649	398,976,074	400,758,723	7,510,829	163,835,753	229,412,141
ސަރުކާރު ހިއްސާވާ ކުންފުނިތަކުން	199,670,065	307,633,472	507,303,538	713,715	126,075,734	380,514,088
ފިއުލް ސަޕްލައިޒް މޯލްޑިވްސް	335,474,370	186,258,119	521,732,489			521,732,489
އާސަންދަ	5,287,078	18,169,947	23,457,026			23,457,026
ޖުމްލަ	**542,214,164**	**911,037,614**	**1,453,251,778**	**8,224,544**	**289,911,487**	**1,155,115,746**

މަޢުލޫމާތު: މިނިސްޓްރީ އޮފް ފިނޭންސް އެންޑް ޓްރެޜަރީން މިއޮފީހަށް ފޮނުވި އެސް.ޓީ.އޯގެ ރިސީވަބަލްސް ސްޓޭޓްމަންޓުން

މަތީގައިވާ ތާވަލުން ބަލާއިރު ދައުލަތުގެ މުއައްސަސާތަކާއި ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުން ބަޖެޓްކޮށްފައިވާ ކުންފުނިތަކަށް މާލީ ގޮތުން ހިންގާފައިވަނީ އެސް.ޓީ.އޯގެ ފައިސާއިން ކްރެޑިޓްގައިކަން ވަރަށް ބޮޑު ބަޖެޓްގެ ބޭރުންކަން ފާހަގަކުރެވުނެވެ. އަދި ދައުލަތުން އެސް.ޓީ.އޯއަށް ދައްކަންޖެހޭ އެތައް މިލިއަން ރުފިޔާއެއް ނުލިބުމުގެ ސަބަބުން، އެސް.ޓީ.އޯއިން 2009 ވަނަ އަހަރުން ފެށިގެން މިނިސްޓްރީ އޮފް ފިނޭންސް އެންޑް ޓްރެޜަރީއަށް އެއްވެސް ޑިވިޑެންޑެއް ދައްކާފައިނުވެއެވެ.

މިގޮތުން އިތުރަށް ފާހަގަކުރެވުނު ކަމަކީ، 14 ނޮވެމްބަރު 2011 ގައި، ސަރުކާރުން އެސް.ޓީ.އޯއަށް ދައްކަންޖެހޭ ފައިސާ ދައްކާލުމަށް ބަލައިގެން، އެސް.ޓީ.އޯއަށް ދައްކަންޖެހޭ ފައިސާގެ ބަދަލުގައި، އެސް.ޓީ.އޯއިން މާލޭގައި ކުރިން ކުއްޔަށް ނަގާފައިވާ ގުދަން ޖުމްލަ 87,155.2 އަކަފޫޓުގެ ބިން (ޖުމްލަ 5 ބިމެއް)، އަކަފޫޓަކަށް 6,000 ރުފިޔާގެ އަގުން ޖުމްލަ 522,931,200 ރުފިޔާއަށް އެސް.ޓީ.އޯއަށް ވިއްކާ، މި ވިއްކި ބިންތަކުގެ އަގަށްވާ އަދަދު އެސް.ޓީ.އޯއަށް ދައްކަންޖެހިފައިވާ ފައިސާއިން އެޖަސްޓްކުރައްވާފައިވެއެވެ. މިކަމުގައި މިނިސްޓްރީ އޮފް ފިނޭންސް އެންޑް ޓްރެޜަރީ އިން ކުރިއަށް ގެންދަވާފައިވަނީ ވަޒީރުންގެ މަޖިލީހުގައި މަޝްވަރާކުރުމަށްފަހު ވަޒީރުންގެ މަޖިލީހުގެ ލަފާގެ މަތިން ފާސްކުރައްވާފައެވެ. މި އުޞޫލުން ފާހަގަކުރެވޭ ގޮތުގައި މިނިސްޓްރީ އޮފް ފިނޭންސް އެންޑް ޓްރެޜަރީ އިން އެސް.ޓީ.އޯ އަށް މި ބިންތައް ވިއްކާފައިވަނީ 13 ސެޕްޓެމްބަރު 2010 ގައި ތަސްދީޤުކުރައްވާފައިވާ ޤާނޫނު ނަންބަރު 25/2010 ނ އިސްލާހު ގެންނަވާފައިވާ ދައުލަތުގެ މާލިއްޔަތުގެ ޤާނޫނުގެ 7 ވަނަ މާއްދާއާ ހިލާފަށް، ދައުލަތުގެ ބިމެއް ނުވަތަ މުދަލެއް ވިއްކާލާއިރު ފުރިހަމަކުރަންޖެހޭ ކަންތައް ފުރިހަމަނުކޮށް ކަމަށްވެއެވެ. ދައުލަތުގެ މާލިއްޔަތުގެ ޤާނޫނުގެ 7 ވަނަ މާއްދާއަށް ބަލާއިރު ދައުލަތުގެ އިސްތިސްނާއާއި ބަދަލުކުރައްވާއިރު ދައުލަތުގެ މުދަލެއް އެއްވެސް ފަރާތަކަށް ދޫކުރެވޭނީ ނުވަތަ ވިއްކާލެވޭނީ ނުވަތަ ކުއްޔަށް ދޫކުރެވޭނީ ނުވަތަ

ދޫކޮށްލެވޭނީ، ނުވަތަ ދައުލަތުގެ ނަމުގައި ހިންގާ ވިޔަފާރި މުއާމަލާތަކާ ގުޅިގެން ސޮވަރިން ގެރެންޓީގައި ނުވަތަ ނޮން ސޮވަރިން ގެރެންޓީގައި ނަގަފައިވާ އެއްވެސް ލޯނެއް ނުވަތަ މަންފާއެއް ނުވަތަ އެހީއެއް ނުވަތަ ސަބްސިޑީއެއް އެއްވެސް ފަރާތަކަށް ދޫކޮށް، ނުވަތަ ދިނުމަށް އެއްބަސްވުންތަކާއި، ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ފާސްކުރާ، ކަމާބެހޭ ޤާނޫނުތަކުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތުގެ މަތިންނެވެ. އެހެންކަމުން، މިކަންތައް ހިނގައިދާގޮތް އިދާރާ ބަލަހައްޓާ ކަމަށް، މިހާރު ސަރުކާރުން އެސް.ޓީ.އޯއާ ދައުލަތުގެ ވިޔަފާރި ފައިސާ އަދާކުރުމަށް މިނިސްޓްރީ އޮފް ފިނޭންސް އެންޑް ޓްރެޜަރީގެ ބަޖެޓް ޑިވިޜަނުން ފޮނުވާ ބަޔާނެއްގެ މަތިން ސަބްސިޑީ ދޭ ގޮތަށް ބަޖެޓަށް ހިމަނައި ބޭނުންކުރަމުން ގެންދާކަމުގައި ދަންނަވަމެވެ.

ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް ކޮންޓްރޯލް އެސް.ޓީ.އޯގެ ތެރެއިން މެނޭޖްކުރަމުން ގެންދެވުމާއި، ބިލުތަކުގެ އަގު އަދާކުރުމަށް ނުވަތަ ދަރަނި އަދާކުރުމަށް ދައުލަތުގެ ހަރަދު އެސް.ޓީ.އޯ އަށް ވިއްކާފައިވުމުންނާއި، އަދިވެސް އިތުރު 1,453 މިލިއަން ރުފިޔާ އެސް.ޓީ.އޯއަށް ދައުލަތުން ދޭންޖެހިފައިވާކަމަށް މަޢުލޫމާތު ލިބިފައިވާ ހިސާބުން، މިކަމުން ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގެ ބޭނުން ދައުލަތުގެ ހަރަދުތަކެއް ބަޖެޓުކުރުމުގެ ހައިސިއްޔަތު ނެތްކަމަށް، މިއީ "އިތުރު ބޮޑުކޮށް ބަޖެޓް" ފައިނޭންސް ކުރެވޭ ކަމެއް، ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގައި ދައުލަތުގެ އެ ބަޖެޓް ހިމެނިފައި ނުވާ ކަމެވެ. އެހެންކަމުން މިއީ ކަމަށް ސަރުކާރު ހިއްސާވާ ކުންފުނިތަކުގެ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް ރިކަވަރކުރެވޭނެ ގޮތެއް، ދައުލަތުގެ ބޮޑުބައި ބަޖެޓުކުރުމުގެ ހަމަޖައްސާ ބަލަހައްޓަން ކަމުގައި ދަންނަވަމެވެ.

2.5 ކުރީގެ ރަށު އަދި އަތޮޅު ކުރިއެރުވާ ކޮމިޓީތަކުގެ ނަންމަތީގައި ހުޅުވާފައިވާ ބޭންކް އެކައުންޓުތަކުގައި ހުރި ރަށު އަދި އަތޮޅު ކައުންސިލްތަކުގެ ފައިސާވެސް [illegible] އަހަރުތަކުގެ ބަޖެޓް މެނޭޖްކުރުމުގައި ބޭނުންކުރެވިފައިވާ

2009 ވަނަ އަހަރުގެ ތެރޭގައި ކުރީގެ ރަށު އަދި އަތޮޅު ކުރިއެރުވާ ކޮމިޓީތަކުގެ ގާނޫނީ ހައިސިއްޔަތު ނެތްކަމަށް ނިންމާ، އެ ކޮމިޓީތަކުގެ ނަންމަތީގައި ހުޅުވާފައިވާ ބޭންކް އެކައުންޓުތަކުގައި ހުރި ރަށު އަދި އަތޮޅު ކައުންސިލްތަކުގެ ފައިސާ ސަރުކާރުން ޓްރެޜަރީއަށް، އެފައިސާ ދައުލަތުގެ ޕަބްލިކް ބޭންކް އެކައުންޓަށް ޖަމާކުރުމަށް ކަނޑައަޅާފައިވެއެވެ. މި އެކައުންޓުތަކުގައިވާ ފައިސާއަކީ މާލިއްޔަތު ގާނޫނުގައިވާ ގޮތުގެ މަތިން ޖަނަރަލް ފަންޑަށް ބަދަލުކުރަންޖެހޭ ފައިސާއެކެވެ. ނަމަވެސް މިފައިސާ ޕަބްލިކް ބޭންކް އެކައުންޓުގައި ގެންގުޅުއްވާފައިވާ ސަބަބުން، ދައުލަތުގެ ޖެނެރަލް ފަންޑުން ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް ހަރަދުތަކަށް ބޭނުންކުރަމުން ގެންދިޔަކަމަށް ފާހަގަކުރެވެއެވެ. އެހެންކަމުން ޚާއްސަ ބޭނުމެއްގެ މަތިން ކުރީގެ ކޮމިޓީތަކުގެ ފައިސާ ބަލަހައްޓާ ޕަބްލިކް ބޭންކް އެކައުންޓުގައި ނޯޓް ކުރެވިފައިވާ ގޮތުގައި ދައުލަތުގެ ހަރަދުތަކަށް ބޭނުންކޮށްފައިވެއެވެ. އެހެންކަމުން 2013 ވަނަ އަހަރުގެ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގައި މިކަމަށް ޚާއްޞަ ހަމަޖެހުމެއް ބައްލަވާފައިވާކަމުގައި، ކުރީގެ ރަށު އަދި އަތޮޅު ކުރިއެރުވާ ކޮމިޓީތަކުގެ ނަންމަތީގައި ހުޅުވާފައިވާ ބޭންކް އެކައުންޓުތަކުގައި ހުރި ފައިސާގެ ބާކީއާއި ޖުމްލަ ހަރަދުކުރެވިފައިވާ ފައިސާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުން ރަށު އަދި އަތޮޅު ކައުންސިލްތަކަށް ދިނުމަށް އެއީ ކައުންސިލްތަކުގެ ފައިސާ ކަމުގައި ދަންނަވަމެވެ. އަދި މި ފައިސާ ދައުލަތުގެ ދަރަންޏެއްގެ ގޮތުގައި ހިސާބުތަކުގައި ހިމަނާފައިވާ ކަމުގައި ހުށަހަޅަމެވެ. މި ފައިސާ ދައުލަތުގެ ދަރަންޏެއްގެ ގޮތުގައި ހިމަނާ ދައުލަތުގެ ޖުމްލަ ދަރަނި ދައުލަތުގެ ދަރަނީގެ ރިކޯޑުތަކާއި ދައުލަތުގެ ހިސާބުތަކުގައި މި ފައިސާވެސް ހިމަނާފައިވާ ޖުމްލަ ދަރަނީގައި ހަމަޖެހިފައިވާ މިއީ އެކަށީގެން ހިމަނަންވީ އެއްޗެއްކަމުގައި ދަންނަވަމެވެ.

3. 2013 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގެ ޚުލާޞާ

2013 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގައި ދައުލަތަށް ލިބޭނެކަމަށް ލަފާކޮށްފައިވަނީ ޖުމްލަ 15,717.9 މިލިއަން ރުފިޔާއެވެ. އަދި ދައުލަތުގެ ޖުމްލަ ހަރަދަށް ކަމުގައި ލަފާކުރައްވާފައިވަނީ 16,972.7 މިލިއަން ރުފިޔާއެވެ. މިރިޕޯޓުގެ ޖަދުވަލު 1 ގައި އެވަނީ ދައުލަތުގެ މާލިއްޔަތުގެ ޤާނޫނުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ފަންކްޝަނަލް ކްލެސިފިކޭޝަނާ އެއްގޮތަށް ތައްޔާރުކޮށްފައިވާ 2013 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓެވެ.

2013 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގެ ޖުމްލަ އަދަދަކީ 16,972 މިލިއަން ރުފިޔާއެވެ. މިއީ 2012 ވަނަ އަހަރުގެ ރިވައިޒްޑް ބަޖެޓާއި އަޅާ ބަލާއިރު 452.5 މިލިއަން ރުފިޔާ (2.7%) އިތުރުވުމެއްކަމާއި، އަދި 2011 ވަނަ އަހަރުގެ އެކްޗުއަލް ބަޖެޓާ އަޅާ ބަލާއިރު 3,312.5 މިލިއަން ރުފިޔާ (19%) ބޮޑު ބަޖެޓެއްކަން ފާހަގަކުރަމެވެ. 2013 ވަނަ އަހަރު ދައުލަތުގެ ރިކަރަންޓް ހަރަދުގެ ގޮތުގައި ހިމަނުއްވާފައިވަނީ 12,005.3 މިލިއަން ރުފިޔާ، ނުވަތަ ޖުމްލަ ބަޖެޓް ހަރަދުގެ 70% އެވެ. އަދި ކެޕިޓަލް ހަރަދުގެ ގޮތުގައި ހިމަނުއްވާފައިވަނީ 4,967.3 މިލިއަން ރުފިޔާ، ނުވަތަ ޖުމްލަ ބަޖެޓުގެ 30% އެވެ. މީގެ އިތުރުން ފާހަގަކުރެވުނު ގޮތުގައި 2013 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރާ ދައުލަތުގެ މުދު ރާސްތާ ބަޖެޓުގައި، ދައުލަތުގެ ޖުމްލަ ހަރަދުގެ ގޮތުގައި 2014 ވަނަ އަހަރު 19,688.9 މިލިއަން ރުފިޔާ، އަދި 2015 ވަނަ އަހަރު 18,471.2 މިލިއަން ރުފިޔާ ހިމަނުއްވާފައިވެއެވެ. އެހެންކަމުން ދައުލަތުގެ ހަރަދުތައް ކުރިއަށް އޮތް ދެ އަހަރުގައިވެސް ވަރަށް ބޮޑުތަން އިތުރުވާނެ ކަމަށް ލަފާކުރެވެއެވެ.

މާލިއްޔަތު ޤާނޫނުގައިވާ ފަންކްޝަނަލް ކްލެސިފިކޭޝަންގެ އިތުރުން އައި.އެމް.އެފް.ގެ ގަވަރމަންޓް ފައިނޭންޝަލް ސްޓެޓިސްޓިކްސް (ޖީ.އެފް.އެސް) ގެ ކްލެސިފިކޭޝަނާ އެއްގޮތަށް ތައްޔާރުކޮށްފައިވާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް މި ރިޕޯޓުގެ ޖަދުވަލު 2 ގައި ހިމަނާފައިވެއެވެ. ޖަދުވަލު 2 ގައިވާ ސްޓޭޓްމަންޓް ދައްކާގޮތުން 2013 ވަނަ އަހަރު ދައުލަތުގެ އާމްދަނީގެ ގޮތުގައި ލިބޭ ކަމަށް ލަފާކޮށްފައިވާ 12,748.9 މިލިއަން ރުފިޔާ އާއި، ބޭރުގެ ހިލޭ އެހީގެ ގޮތުގައި ލިބޭނެ ކަމަށް ލަފާކުރާ 560.3 މިލިއަން ރުފިޔާއާއެކު، ދައުލަތަށް އާމްދަނީއާއި ހިލޭއެހީގެ ގޮތުގައި ލިބޭ ޖުމްލަ 13,309.3 މިލިއަން ރުފިޔާއެވެ. އަދި ދައުލަތުގެ ރިކަރަންޓް ހަރަދުގެގޮތުގައި ހަރަދުވާނެކަމަށް ލަފާކުރާ 12,005.3 މިލިއަން ރުފިޔާއާއި، ދައުލަތުގެ ކެޕިޓަލް ހަރަދުގެގޮތުގައި ހަރަދުވާނެކަމަށް ލަފާކުރާ 3,715.6 މިލިއަން ރުފިޔާއާއެކު، ދައުލަތުގެ ހަރަދުގެ ޖުމްލައަކީ 15,756.9 މިލިއަން ރުފިޔާއެވެ. ދައުލަތުގެ ޖުމްލަ ހަރަދު، ނެޓް ލެންޑިންގ ގެ 111.1 މިލިއަން ރުފިޔާއަށް އެޖަސްޓްކުރުމަށްފަހު ހުންނާނީ 15,645.7 މިލިއަން ރުފިޔާގައެވެ. އެހެންކަމުން 2013 ވަނަ އަހަރު ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް 2,336.4 މިލިއަން ރުފިޔާއިން ޑެފިސިޓްވާނެއެވެ. މި ޑެފިސިޓް ފައިނޭންސް ކުރުމަށް ހުށަހަޅާފައިވަނީ ފޮރިން ފައިނޭންސިންގ އިން ލިބޭނެކަމަށް ލަފާކުރާ 1,158.4 މިލިއަން ރުފިޔާއިންނާއި، ޑޮމެސްޓިކް ފައިނޭންސިންގ އިން ލިބޭނެކަމަށް ލަފާކުރާ 1,177.9 މިލިއަން ރުފިޔާއިންނެވެ.

4. 2013 ވަނަ އަހަރު ދައުލަތަށް ލިބޭނެ ކަމަށް ލަފާކުރާ ފައިސާއާ ބެހޭގޮތުން ފާހަގަކުރެވޭ ކަންތައްތައް

2013 ވަނަ އަހަރު ދައުލަތަށް ލިބޭނެކަމަށް ލަފާކޮށްފައިވަނީ 15,717.9 މިލިއަން ރުފިޔާއެވެ. 2013 ވަނަ އަހަރުގެ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް ކަރުދާހުގައި ދައުލަތަށް ލިބޭ ފައިސާގެ މައިގަނޑު ބައިބައި (2011 އިން 2015 އަށް) ހިމެނޭ ތާވަލުގެ ޚުލާޞާ އެއް ތިރީގައި ހިމަނާފައިވެއެވެ. އަދި ދައުލަތަށް ލިބޭ ފައިސާއާ ބެހޭ ގޮތުން ފާހަގަކުރެވުނު ކަންތައްތައް ތަފްޞީލު ގޮތުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

ޓޭބަލް 2: ދައުލަތަށް ލިބޭ ފައިސާގެ މައިގަނޑު ބައިތައް (2011 - 2015) ޚުލާޞާ (މިލިއަން ރުފިޔާއިން)

	އައިޓަމްތައް	2011 ގެ އެކްޗުއަލް	2012 ގެ ރިވައިޒްޑް	2013 ލަފާކުރާ	2014 ލަފާކުރާ	2015 ލަފާކުރާ
A=B+G	އާމްދަނީ އާއި ބޭރުގެ ހިލޭ އެހީ	10,312.3	9,964.1	11,632.4	11,820.0	12,255.9
B=C+D	އާމްދަނީގެ ގޮތުގައި ލިބޭ ޖުމްލަ	9,579.8	9,498.6	11,072.0	11,071.7	11,526.3
C	ޓެކްސްގެ ގޮތުގައި ލިބޭ އާމްދަނީ	4,892.9	6,719.4	8,003.4	8,043.5	8,446.8
D	ޓެކްސް ނޫން ގޮތްގޮތަށް ލިބޭ އާމްދަނީ	4,686.9	2,779.2	3,068.7	3,028.2	3,079.5
E	އެކިގޮތްގޮތުން ލިބޭ ފައިދާ	3.6	0.5	0.5	0.5	0.5
F	ޓްރަސްޓް ފަންޑުތަކަށް ލިބޭ	71.7	83.4	74.5	70.3	75.1
G	ބޭރުގެ ހިލޭއެހީގެ ގޮތުގައި ލިބޭ	732.4	465.5	560.4	748.2	729.6
H	ބޭރުގެ ލޯނުއެހީގެ ގޮތުގައި ލިބޭ	1,884.6	4,286.3	2,071.6	2,878.6	2,150.3
I	އެތެރޭގެ ލޯނުއެހީގެ ގޮތުގައި ލިބޭ	-	300.0	200.0	200.0	77.0
J	އާމްދަނީ އިތުރަށް ހޯދުމަށް ހުށަހަޅާ ކަންތައްތަކުން ލިބޭ	-	-	1,813.9	3,800.1	3,902.3
K=A+H+I+J	ދައުލަތަށް ލިބޭ މުޅި ޖުމްލަ	**12,196.8**	**14,550.4**	**15,718.0**	**18,698.7**	**18,385.5**

މަޢުލޫމާތު: 2013 ވަނަ އަހަރުގެ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓު ފޮތުގެ ބަޖެޓު މަޢުލޫމާތު 9 އިން (ސަފްހާ ނަންބަރު 73)

4.1 2013 ވަނަ އަހަރު ދައުލަތަށް ލިބޭ ފައިސާ އިތުރުކުރުމަށް ހުށަހަޅާ އަޅާ ކަންތައްތަކުން 1,813.9 މިލިއަން ރުފިޔާ ލިބޭނެކަމަށް ސަރުކާރުން އަންދާޒާކުރި، އެފައިސާ ނުލިބިއްޖެނަމަ ދައުލަތުގެ ރިކަރަންޓް ޚަރަދުތަކަށްވެސް ދައުލަތަށް ލިބޭ އާމްދަނީން ހަމަނުޖެއްސޭނެ

2013 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރި ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގައި، އަޅާ ކަންތައްތަކެއް ތަޢާރަފްކޮށްގެން އިތުރު 1,813.9 މިލިއަން ރުފިޔާ ދައުލަތުގެ އާމްދަނީއަށް ލިބޭނެކަމަށް ހިސާބުކޮށްފައިވެއެވެ. މިގޮތުން ދައުލަތުގެ އާމްދަނީ އިތުރުކުރުމަށް 6 ކަމެއް ހިސާބުކޮށްފައިވެއެވެ. އެކަންކަމަކީ ޖުލައި 2013 އިން ފެށިގެން އިމްޕޯޓް ޑިއުޓީ ރިވައިސްކުރުމާއި، ޖުލައި 2013 އަށްފަހު ޓޫރިޒަމް ޖީ.އެސް.ޓީ ރޭޓް 8 އިން ސައްތައިން 15 އިންސައްތައަށް އިތުރުކުރުމާއި، ބިޒްނަސްގެ އަތުން އެއަރޕޯޓް ސަރވިސް ޗާޖްގެ ގޮތުގައި މިހާރު ނަގަމުންދާ ޑިޕާޗަރ ޓެކްސް 18.5 ޔޫ.އެސް ޑޮލަރުން 30 ޔޫ.އެސް ޑޮލަރަށް މަތިކުރުމާއި، މޯލްޑިވްސް [illegible] ޖީ.އެސް.ޓީ ނެގުމާއި، އަދި އިތުރު 14 ރަށް ޓޫރިސްޓް ރިސޯޓުގެ ގޮތުގައި ތަރައްޤީކުރުމަށް ކުއްޔަށް ދިނުމެވެ. މިބަދަލުތަކަކީ 2013 އިން ފެށިގެން ކުރިއަށް އޮތް އަހަރުތަކުގައިވެސް ކުރިއަށްގެންދާ ބަދަލުތަކެއް ވުމުން، ކުރިއަށް އޮތް އަހަރުތަކުގައިވެސް މިބަދަލުތަކުގެ ސަބަބުން އާމްދަނީ އިތުރުވާނެ ކަމަށް ފިނޭންސް މިނިސްޓަރ ބަޖެޓު ތަޤްރީރުގައި ފާހަގަކުރައްވާފައިވެއެވެ. އަދި މީގެ އިތުރުން، 2014 ވަނަ އަހަރުން ފެށިގެން [illegible] 8 [illegible] ހުށަހަޅާފައިވެއެވެ. މިގޮތުން ދައުލަތުގެ އާމްދަނީ އިތުރުކުރުމަށް ހުށަހަޅާ ކަންތައްތަކުން ލިބޭނެކަމަށް ލަފާކުރާ އަދަދުތައް (2013 އިން 2015) ތިރީގައިވާ ޗާޓުގައި އެވަނީއެވެ.

ތާވަލު 4: އާމްދަނީ އިތުރަށް ހޯދުމަށް ހުށަހަޅާ ކަންތައްތަކުން ލިބޭނެކަމަށް ލަފާކުރާ (2013 އިން 2015 އަށް)
(މިލިއަން ރުފިޔާއިން)

#	އައިޓަމްތައް	2013 ލަފާކުރާ	2014 ލަފާކުރާ	2015 ލަފާކުރާ
1	އިމްޕޯޓް ޑިއުޓީ	250.0	3,800.1	3,902.2
2	ޓޫރިޒަމް ގުޑްސް އެންޑް ސަރވިސަސް ޓެކްސް	631.0	2,000.0	2,040
3	ޓޫރިޒަމް ޓެކްސް	-	917.0	946.7
4	އެއަރޕޯޓުން ދޭ ހިދުމަތުގެ ފީ	85.3	170.6	177.4
5	މުވާސަލާތީ ހިދުމަތްތަކުން ޖީ.އެސް.ޓީ ނެގުން	200.0	200.0	200.0
6	ރިސޯޓްތަކުގެ ކުލި	647.6	-	-
	ޖުމްލަ	**1,813.9**	**3,800.1**	**3,902.2**

މިއޮޑިޓުން ފާހަގަކުރެވުނު ގޮތުގައި ދައުލަތުގެ އާމްދަނީ އިތުރުކުރުމަށް ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ ކަންތައްތަކުގެ ތެރެއިން ތާވަލު 4 ގެ ނަންބަރު (1) އިން (5) އަށް ކަންތައްތަކަކީ ކަމާގުޅޭ ޤާނޫނުތަކަށް އިސްލާހުތަކެއް ހުށަހަޅުއްވައިގެން، ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން އެކަންކަން ފާސްކުރައްވައިގެން ނޫނީ އިތުރުކުރެވޭނެ ދައުލަތުގެ އާމްދަނީތަކެއް ނޫނެވެ. މީގެ އިތުރުން ޓޫރިސްޓް ރިސޯޓްގެ ގޮތުގައި ތަރައްޤީކުރުމަށް ދޫކުރެވިފައިވާ ރިސޯޓްތަކުގެ ތެރެއިން ގިނަ އަދަދެއްގެ ރަށްތައް އަދިވެސް ތަރައްޤީ ނުކުރެވި ވަނިކޮށް، ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް ފައިނޭންސް ކުރުމަށް އިތުރު 14 ރަށެއް ޓުއަރިޒަމްގެ ބޭނުންތަކަށް ހުޅުވާލައިގެން އެރަށްތަކުގެ އެޑްވާންސް ކުލިން 647.6 މިލިއަން ރުފިޔާ ހޯދުމަށް ލަފާކޮށްފައިވި، ޓުއަރިޒަމް މާސްޓަރ ޕްލޭނާއި، އިންވެސްޓްމަންޓް ކަމާބެހޭ ބޯޑުގެ މަޝްވަރާ، މިކަމުގެ ސަބަބުން ޓުއަރިޒަމް ދާއިރާއަށް ކުރާނެ ނޭދެވޭ އަސަރުތައް އިތުރު ދިރާސާކުރެވިފައި ނުވާތީ، ކުރައްވައިގެން ވާނެކަމެއް ނޫންކަމަށް މި އޮޑިޓުން ދެކެމެވެ. [illegible] 2013 ވަނަ އަހަރު ލަފާކުރި ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގައި ހިމަނާފައިވާ 1.8 ބިލިއަން ރުފިޔާއަކީ ލިބޭނެކަމަށް ނުލިބުން ގޮތް އުނދަގޫ ކަމުގައިވާތީ ބަޖެޓު ފާސްކުރުމުގައި މިކަމަށް ސަމާލުކަން ދެއްވުން މުހިއްމުކަމުގައި ދަންނަވަމެވެ.

ދައުލަތަށް ލިބޭ އާމްދަނީ އާއި ހިލޭއެހީގެ ގޮތުގައި ލިބޭނެކަމަށް ލަފާކޮށްފައިވާ 13,309.3 މިލިއަން ރުފިޔާއިން، އާމްދަނީ އިތުރުކުރުމަށް ހުށަހަޅާ ކަންތައްތަކުން ލިބޭނެކަމަށް ލަފާކުރާ 1,813.9 މިލިއަން ރުފިޔާ ނުލިބިއްޖެނަމަ، ދައުލަތުގެ އާމްދަނީ އާއި ހިލޭއެހީގެ ގޮތުގައި 2013 ވަނަ އަހަރު ލިބޭނީ 11,495.3 މިލިއަން ރުފިޔާކަމާއި، މިއަދަދުން ދައުލަތުގެ ރިކަރަންޓް ހަރަދުގެ ގޮތުގައި ހިމަނާފައިވާ 12,005.3 މިލިއަން ރުފިޔާއަށް ހަމަޖެއްސުމަށް ނުފުދޭނެކަމުގައި ފާހަގަކުރަމެވެ. އެހެންކަމުން 2013 ވަނަ އަހަރުގެ ރިކަރަންޓް ހަރަދުތައް ހަމަޖެއްސުމަށްފަހު 509.9 މިލިއަން ރުފިޔާ ދަރަނިވެގެން ނަގަންޖެހިދާނެ ވަރަށް ގޮތްކަމުގައި ފާހަގަކުރަމެވެ. ދައުލަތުގެ ރިކަރަންޓް ހަރަދުތައް އެންމެ ކުޑަމިނުން ހަމަޖެއްސެންވާނީ ދައުލަތަށް އާމްދަނީގެ ގޮތުގައި ލިބޭ އާމްދަނީން ކަމުގައިވާތީ، ދައުލަތުގެ ރިކަރަންޓް ހަރަދުތައް އެންމެ ކުޑަކޮށްގެން 509.9 މިލިއަން ރުފިޔާއިން ކުޑަކުރެވެން ބަޖެޓް ފާސްކުރުމުގައި ކޮންމެހެން ކުރައްވަންޖެހޭ ކަމުގައި ދަންނަވަމެވެ.

4.2 ދައުލަތުގެ ކޭޝްފްލޯ ހަރުދަނާކުރުމަށްޓަކައި ދައުލަތުގެ މުއައްސަސާތަކާއި ދައުލަތުގެ ކުންފުނިތަކުން ލިބެން ހުރި ފައިސާ ހޯދުމަށް މިނިސްޓްރީ އޮފް ފިނޭންސް އެންޑް ޓްރެޜަރީން ކުރައްވާފައިވާ [illegible]

ދައުލަތުގެ ހަރަދުތައް އިތުރުވެފައިވާ ދުވަސްވަރެއްގައި، އަދި ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް ޑެފިސިޓްވެފައިވާ ދުވަސްވަރެއްގައި، ދައުލަތުގެ މުއައްސަސާތަކުގެ އަދި ދައުލަތުގެ ކުންފުނިތަކުން ލިބެން ހުރި ފައިސާ ހޯދުމަށް [illegible] ދައުލަތުގެ ކުންފުނިތަކުގެ މާލީ ހިސާބުތަކުން ފެންނަ ހުރި [illegible] މިނިސްޓްރީ އޮފް ފިނޭންސް އެންޑް

AUDITOR GENERAL'S OFFICE

ބޭރުބަރީން އެކަށީގެންވާ މަސައްކަތްތަކެއް ކޮށްފައިނުވާކަން ފާހަގަކުރަމެވެ. އަދި މީގެ ތެރެއިން ގިނަ ޢަދަދެއްގެ ފައިސާ ހުރިން ކޮޕީ ޤާނޫނީ މަރުޙަލާއަށް ގޮސްގެން ކަމަށްވާތީ، މިފަދަ މައްސަލަތަކުގައި ކޯޓު މަރުޙަލާއަށް ފޮނުވުމަށް އެކަށީގެންވާ އެއްވެސް މަސައްކަތެއް ކުރައްވާފައިން ނުދާކަމަށްވެސް ފާހަގަކުރަމެވެ. މިހުރިހާ ކަމެއް މިހެން ހުރިއިރުވެސް، މިނިސްޓްރީ އޮފް ފިނޭންސް އެންޑް ޓްރެޜަރީ އިން ދައުލަތުގެ މުއައްސަސާތަކުންނާއި ދައުލަތުގެ ކުންފުނިތަކަށް ލިބެން ހުރި ފައިސާގެ ހިސާބުތައްވެސް އެކުލަވާލައްވާފައިނުވާކަމާއި، މިފަދަ ހިސާބުތައް އެކުލަވާލުމަށް އެއްވެސް މުއައްސަސާއަކުން ކުރައްވާފައި އެނގެން ނެތްކަމެއްވެސް ފާހަގަކުރަމެވެ.

މީގެ އިތުރުން މި އޮފީހުން ކުރި އޮޑިޓްތަކުން ފާހަގަކުރެވުނު ގޮތުގައި ވަޒީފާތައް އަހަރުތަކުގައި ޚަރަދުތަކާއި ބަޖެޓުން ބޭރުގައިވާ ދައުލަތުގެ މުއައްސަސާތަކަށް މިނިސްޓްރީ އޮފް ފިނޭންސް އެންޑް ޓްރެޜަރީ އިން ފޮނުވި ފައިސާއިން ގިނަ އަދަދެއްގެ ފައިސާ އެމުއައްސަސާތަކުގެ ބޭންކު އެކައުންޓުތަކުގައި ހުރި ކަމާއި، އެފައިސާގެ ތަފްސީލު މިނިސްޓްރީ އޮފް ފިނޭންސް އެންޑް ޓްރެޜަރީއަށް އެނގެންނެތް ކަމުގައި ދަންނަވަމެވެ. އެ ތަފްސީލު ފިނޭންސް މިނިސްޓްރީއަށް އެނގެން ނެތި ދައުލަތުގެ މުއައްސަސާތަކުން ހަރަދުކުރުމުން އެޖެންސީން ފޮނުވާ ފައިސާ ދައުލަތުގެ މާލިއްޔަތުގެ ޤާނޫނާއި އެއްގޮތަށް ބަޖެޓަށް ނުކުރާކަން، އެފައިސާ ހަރަދުކުރި ގޮތުގެ ތަފްސީލު ރިޕޯޓު ފޮނުވާ ނިޒާމެއް ވެސް ނެތް ކަމުގައި ދަންނަވަމެވެ. އޭގެ ބަދަލުގައި މިހާރުވެސް މިނިސްޓްރީ އޮފް ފިނޭންސް އެންޑް ޓްރެޜަރީ އިން އެޖެންސީސް ފޮނުވަމުން ގެންދަވަނީ ކޮންސޮލިޑޭޓެޑް ފަންޑުން ހަރަދުކުރުމަށް ފައިސާ ދޫކުރުމުގެ ގޮތުގައެވެ. ނަމަވެސް މިގޮތުން ދައުލަތުގެ ފައިސާ ޕަބްލިކް ބޭންކު އެކައުންޓުން ނޫން ބޭންކު އެކައުންޓުތަކުގައި ގެންގުޅުމަކީ، ދައުލަތުގެ ޖުމްލަ ފައިސާގެ ހިސާބުތައް ދަނެގަތުމަށް ދަތިވާ ކަމެއް ކަމުގައި ދަންނަވަމެވެ. މީގެ އިތުރުން ދައުލަތުގެ މުއައްސަސާތަކުން ހޯދާ ޢާމްދަނީ ޕަބްލިކް ބޭންކު އެކައުންޓަށް ޖަމާނުކޮށް، އެ މުއައްސަސާތަކުގެ ބޭންކު އެކައުންޓުތަކުގައި ހިފެހެއްޓުމަކީ ވެސް ދައުލަތުގެ މާލިއްޔަތުގެ ޤާނޫނާ ޚިލާފު ކަމެއް ކަމުގައި ފާހަގަކުރަމެވެ. އަދި މިގޮތުން ދައުލަތުގެ މުއައްސަސާތަކުން ފައިސާ ބަލައިގަނެ، ޕަބްލިކް ބޭންކު އެކައުންޓަށް ޖަމާނުކޮށް ހިފެހެއްޓުމަކީ މިނިސްޓްރީ އޮފް ފިނޭންސް އެންޑް ޓްރެޜަރީ އިން ބެލެހެއްޓުމަށް ދަތިވާ ކަމެއްކަން ފާހަގަކުރަމެވެ.

5. 2013 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރި ދައުލަތުގެ ރިކަރަންޓް ހަރަދާ ބޭރުވުން ފާހަގަކުރެވުނު ކަންތައްތައް

5.1 2013 ވަނަ އަހަރުގެ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގެ 7,094.3 މިލިއަން ހަރަދުވާނީ ދައުލަތުގެ މުވައްޒަފުންގެ މުސާރައާއި، އިނާޔަތްތަކާއި މުވައްޒަފުންނާ ގުޅޭ އެހެނިހެން ހަރަދުތަކަށް

ދައުލަތުގެ ރިކަރަންޓް ހަރަދުގެ ޖުމްލަ 12,005.3 މިލިއަން ރުފިޔާގެ ތެރެއިން 5,784.6 މިލިއަން ރުފިޔާ (48%) އަކީ ދައުލަތުގެ މުވައްޒަފުންނަށް ހިނގާ ހަރަދެވެ. އަދި މިއަދަދުގެ ތެރެއަށް ދައުލަތުގެ މުވައްޒަފުންގެ ޕެންޝަނުގެ ގޮތުގައި ދޭ 743.3 މިލިއަން ރުފިޔާއާއި، ދައުލަތުގެ ވަޒީފާއިން މުސްކުޅި ކުރުމާ ވަކިވުމަކަށް ދޭ 182.3 މިލިއަން ރުފިޔާއާއި، ކޯސް ހިންގުމާއި މުވައްޒަފުން ތަމްރީނުކުރުމުގެ 383.9 މިލިއަން ރުފިޔާ އެކުލެވިގެން، ދައުލަތުގެ މުވައްޒަފުންނާ ގުޅިގެން ކުރަންޖެހޭ ހަރަދުތައް ހުންނަނީ 7,094.3 މިލިއަން ރުފިޔާ ނުވަތަ ދައުލަތުގެ ރިކަރަންޓް ހަރަދުގެ ނިސްބަތުން 59% ގައި، އަދި ދައުލަތުގެ ޖުމްލަ ބަޖެޓުގެ ނިސްބަތުން 42% ގައެވެ. ދައުލަތުގެ މަޤާމުތަކާއި ވަޒީފާތަކަށް އަހަރުން އަހަރަށް މުވައްޒަފުން އިތުރުވުމުން ޚާއްޞަކޮށް ކައުންސިލްތަކާއި މިނިވަން މުއައްސަސާތަކާއި، މިކަހަލަ ތަންތަނުގައި ވަޒީފާތައް އިތުރުވެފައިވާކަން ފާހަގަކުރަމެވެ. އަދި ދައުލަތުގެ ހަރަދުތައް ކޮންޓްރޯލްކުރުމަށް ދައުލަތުގެ މުވައްޒަފުންގެ އަދަދާއި މުސާރައާއި އިނާޔަތްތަކަށް ބަޖެޓުގެ ތަކާ ގެނެސްގެން ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގެ ޚަރަދުތަކުގެ މައްސަލައަށް ހައްލެއް ގެނައުން މުހިންމުކަމަށް ޤަބޫލުކުރަމެވެ.

AUDITOR GENERAL'S OFFICE

2013 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގައި ފިސްކަލް ޑެފިސިޓް ދުއްވާ ބާރުނުގައި، ދައުލަތުގެ މާލީ މި އެއް "ޑެފިސިޓް ފައިނޭންސިންގ ޕްލޭން" އަދި ރެވެނިއު ކަނޑައަޅާ ބާރު ހުރި ވަރަށް ބޮޑު ނިޒާމެއް ކަމާއި، މިކަން ހަރުދަނާކުރުމަށް ވަރަށް ގިނަ މަސައްކަތްތަކެއް ކުރަންޖެހިފައިވާކަމާއި، މިކަމަށް އަމަލު ސިފަ ގެނައުމަށްބަލާއިރު ދައުލަތުގެ ސިވިލް ސަރވިސްގެ ބިލު ފާސްކުރުމަށްފަހު މަޤާމުތަކުގައި ބަދަލުތަކެއް ގެނައުމަށް ކަނޑައެޅިފައިވެއެވެ. ނަމަވެސް މިކަންކުރުމަށް ބަޖެޓުގައި ކަނޑައަޅާ ބޮޑުބައި ދައުލަތުގެ މުއައްސަސާތަކުގެ މުސާރަ ސިފައިން ކުރަމުންދާ ޚަރަދުތަކެވެ. ނަމަވެސް ދައުލަތުގެ މުއައްސަސާތަކުގެ މަޤާމުތަކުގެ އުޖޫރަ ކުރުކޮށް ގޮސްފައިވާތީ، މުއައްސަސާތަކުގެ ކަނޑައެޅުން އިންތިޒާމުތަކުގެ މަޤާމުތަކުގެ މުވައްޒަފުންނާއި މުވައްޒަފުން ގެނައުމަށް ދަތިތަކެއް ދިމާވެފައި، ދައުލަތުގެ މުވައްޒަފުން ހޯދުމަށް ގެންގުޅުނު ކަންކަން ކުރިއަށް ގެންދިޔުމަށް ހޯދިފައިވާ ވަޒީފާތަކުގެ ޚަރަދުތައް ކުޑަކުރުމަށް ނިންމާފައެވެ.

ތިރީގައިވާ ތާވަލު 5 ގައި އެވަނީ 2012 އާއި 2013 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި ހުށަހަޅާފައިވާ ދައުލަތުގެ މުވައްޒަފުންގެ އަދަދާއި މުވައްޒަފުންނަށް ހިނގާނެކަމަށް ލަފާކޮށްފައިވާ ޚަރަދު. ތިރީގައިވާ ތާވަލުން ފާހަގަކުރެވޭ ގޮތުގައި 2012 ވަނަ އަހަރާއި އަޅާބަލާއިރު 2013 ވަނަ އަހަރު ދައުލަތުގެ މުވައްޒަފުންގެ އަދަދު 32,868 އިން 40,333 އަށް އިތުރުވެ، މުވައްޒަފުންނަށް ކުރަންޖެހޭ ޚަރަދު 4,426.2 މިލިއަން ރުފިޔާއިން 5,730 މިލިއަން ރުފިޔާއަށް އިތުރުވާނެއެވެ. އެހެންކަމުން 2013 ވަނަ އަހަރު ދައުލަތުގެ މުވައްޒަފުންގެ އަދަދު 2012 ވަނަ އަހަރާއި އަޅާބަލާއިރު 7,465 އިތުރުވެ، ދައުލަތުގެ މުވައްޒަފުންނަށް ކުރަންޖެހޭ ޚަރަދު 1,303.8 މިލިއަން ރުފިޔާއިން އިތުރުވާނެއެވެ. މީގެ ތެރެއިން ގިނަބައި ސިވިލް ސަރވިސްއަށް އިތުރުވާ 5,467 މުވައްޒަފުންނަށް ދާނީ 642.3 މިލިއަން ރުފިޔާއާއި، ޕޮލިސް ސަރވިސް (ސިވިލިއަނުންނާއި ފުލުހުން) އަށް އިތުރުވާ 864 މުވައްޒަފުންނަށް ދާނީ 108.2 މިލިއަން ރުފިޔާއާއި، ކައުންސިލް އޮފީސްތަކުގެ މަޤާމުތަކަށް އިތުރުވާ 460 މުވައްޒަފުންނަށް ދާނީ 116.4 މިލިއަން ރުފިޔާއާއި، ދައުލަތުގެ މުއައްސަސާތަކުގައި ކޮންޓްރެކްޓް ސްޓާފުންގެ ގޮތުގައި އިތުރުވާ 702 މުވައްޒަފުންނަށް ދާނީ 79.5 މިލިއަން ރުފިޔާއާއި، އަދި ދައުލަތުގެ މުވައްޒަފުން އެހެނިހެން ގޮތްގޮތުން ދާ ފައިސާއިން 2013 ވަނަ އަހަރު އިތުރަށް ދާނީ 377.4 މިލިއަން ރުފިޔާއެވެ.

ސިވިލް ސަރވިސްގެ މަޤާމުތަކުގެ ތެރެއިން ބޮޑުބައި އިތުރުވެފައިވަނީ ހެލްތު ކޯޕަރޭޝަންތަކުގެ މުވައްޒަފުން ހެލްތު މިނިސްޓްރީގެ ސިވިލް ސަރވިސްގެ މަޤާމުތަކަށް ބަދަލުކުރުމުން ކަމަށް، އެހެންކަމުން 2013 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި ދައުލަތުގެ އެހެން މުއައްސަސާތަކުގެ މުވައްޒަފުންގެ އަދަދާއި މުވައްޒަފުންނަށް ހިނގާނެ ޚަރަދުތަކުގެ ވަރަށް ބޮޑު އިތުރުވުމެއް ނުވާކަމާއި، ފަހުން މުއައްސަސާތަކުގެ ޖެނުއަރީގައި ކުރިއަށް މަސައްކަތްކުރާ ވަކި ހިސާބެއްވާނަމަ ބައެއްފަހަރު ގޮތުގެ، މުއައްސަސާތަކުން މުވައްޒަފުން އިތުރުކުރުމުގެ ކުރިން ޚަރަދުތައް ފާސްކުރުމާއި ބަޖެޓު ހުށަހަޅާ ބާރުވެރިކަން ދީފައިވާކަމަށް ނުފެންނަ ކަމަށެވެ. އަދި ދައުލަތުގެ މުވައްޒަފުންގެ އަދަދު އިތުރުކުރުމުގެ ބޭނުންވުމަކީ، އެއީ ކުރިއަށް އޮތް އަހަރުތަކުގައި ވެސް ބަރުދާސްތުކުރަން (ރިކަރަންޓް) ޚަރަދުތަކުގެ ގޮތުގައި، ދައުލަތުގެ ޚަރަދުތައް ކަނޑައަޅާ އުސޫލުތަކުން ވަކިކުރެވޭނެ ބާރެއް ނެތް ކަމަށް ފާހަގަކުރެވެއެވެ. ދައުލަތުގެ މުއައްސަސާތަކުން ކުރާ މަސައްކަތްތަކުގެ މުޚްތާރުކަން މުވައްޒަފުން މަދުކުރުމަށް ކަނޑައަޅާ ފަރާތް ހިމެނޭ ކަމަށް ވީނަމަވެސް، މިހާރު މިއަދު އިންޓްރިމް ސެކްޝަނުން އިތުރު މުވައްޒަފުންތަކާ އިތުރުކުރަމުގެ، ބަޖެޓުގެ ފަރާތް ހިސާބުކޮށް، ސިޔާ ބަޖެޓްގެ ކޮމިޝަނުން ކުރު އަހަރާއި ހުރުމަތްތަކަށް، ފަހުގެ ބައެއް އެހެނިހެން ކަންކަމަށް ހުށަހަޅަން ކުރު މުދާ ފައިސާއާއި ދައުލަތުގެ ޚަރަދު އިތުރުވެގެން ދާނެ ކަމަށް ފާހަގަކުރެވެއެވެ. މީގެ އިތުރުން މުވައްޒަފުންގެ އަދަދު އިތުރުކުރުން އެކުލެވޭ ހިސާބުގެ ހުށަހެޅުއްވި ވެސް މުވައްޒަފުންގެ ޕެންޝަނާއި ރިޓައަރމަންޓް ފަދަ ކަންކަމަށް ދާ ހުށަހެޅިފައި އިތުރުވޭ، ޕްރިވިލީ ސޯޝަލް ސެކިއުރިޓީ އުޅޭތަކުގެ މުސާރަ ކޮމިޝަނުން މިނޫން ބަޖެޓުގެ އަދަދު މަދުވެ (ބާވަތް ހާލް ދަށްވުން)، ޚަރަދުގެ އިންވެސްޓް ދާއިރާ މަޖުބޫރުވެގެން ކުރާ ކަންކަމަށްވާތީ ފާހަގަކުރެވެއެވެ.

ޖަދުވަލު 5: ދައުލަތުގެ މުވައްޒަފުންގެ އަދަދާއި މުވައްޒަފުންނަށް ހިނގާ ޚަރަދު (2012 އަދި 2013)

	2012		2013		އިތުރުވި / (މަދުވި) މިންވަރު		އިތުރުވި / (މަދުވި) އިންސައްތަ	
އައިޓަމް	މުވައްޒަފުންގެ އަދަދު	ޚަރަދު (ރުފިޔާ)	މުވައްޒަފުންގެ އަދަދު	ޚަރަދު (ރުފިޔާ)	އަދަދު	ޚަރަދު (ރުފިޔާ)	އަދަދު	ޚަރަދު
ސިޔާސީ މަޤާމުތައް	545	187,363,543	553	169,119,380	8	(18,244,163)	1%	-10%
ސިވިލް ސަރވިސް	18,538	1,988,138,511	24,005	2,630,501,051	5,467	642,362,540	29%	32%
ޔުނިފޯމް ބޮޑީސް	6,244	999,608,490	7,108	1,107,827,784	864	108,219,294	14%	11%
އިންތިޚާބް / އައްޔަންކުރާ މަޤާމްތައް	1,455	362,563,694	1,419	360,682,133	(36)	(1,881,561)	-2%	-1%
މުސްތަޤިއްލު އޮފީސްތަކުގެ މަޤާމުތައް	3,372	485,196,580	3,832	601,620,854	460	116,424,274	14%	24%
ކޮންޓްރެކްޓް ސްޓާފް	2,714	345,477,354	3,416	424,981,013	702	79,503,659	26%	23%
އެލަވަންސް	-	57,866,725	-	435,316,084	-	377,449,359	-	652%
ޖުމްލަ	**32,868**	**4,426,214,897**	**40,333**	**5,730,048,299**	**7,465**	**1,303,833,402**		

މަޢުލޫމާތު: 2012 އަދި 2013 ގެ ބަޖެޓް ކޯޑުތަކުން (ސްޓާފް 301). ނޯޓް 2012 ގެ އަދަދުތައް ނެގިފައިވަނީ 2012 ވަނަ އަހަރަށް ފާސްކުރި ބަޖެޓް ކޯޑުތަކުން. އެހެންކަމުން 2012 ގެ އެކްޗުއަލްއާއި ތަފާތުތަކެއް ހުންނާނެކަން ފާހަގަކުރަމެވެ.

5.2 ޕެންޝަން ފަންޑުގެ ބޭރުން ދެވޭ ޑަބަލް ބެނިފިޓް

ދިވެހިރާއްޖޭ ޕެންޝަނާ ބެހޭ ޤާނޫނު، ޤާނޫނު ނަންބަރު 8/2009 ތަސްދީޤު ކުރުމަށްފަހު، ދިވެހިރާއްޖޭގައި ވަޒީފާއަދާކުރާ ކޮންމެ މީހަކަށް ޕެންޝަން ދިނުން ލާޒިމްކޮށް، ކުރިން ޕެންޝަނުގެ ގޮތުގައި ދެމުންދިޔަ ޑިފައިންޑް ބެނިފިޓްގެ ނިޒާމު އިސްލާހުކޮށް، ފުލްފަންޑެޑް ޑިފައިންޑް ކޮންޓްރިބިއުޝަނުގެ ނިޒާމަކަށް ޕެންޝަން ދިނުމުގެ އުސޫލުތައް ބަދަލުކުރުމަށް ނަމަވެސް، މި ޤާނޫނުގެ ބޭރުން ދައުލަތުގެ ބައެއް މުއައްސަސާތަކުން (ސިވިލް ސަރވިސް، މޯލްޑިވްސް ޕޮލިސް ސަރވިސް، އެމް.އެން.ޑީ.އެފް، މޯލްޑިވްސް ނޭޝަނަލް ޔުނިވަރސިޓީ، މޯލްޑިވްސް ކަސްޓަމްސް ސަރވިސް، ޖުޑީޝަރީ) އިތުރު ބެނިފިޓް (ނުވަތަ ޑަބަލް ބެނިފިޓް) ފިނޭންސް އެހެން ސަބަބުތަކާ ހިންގުމުން ގެއްލުންތަކެއް ފާހަގަކުރެވިފައިވެއެވެ. އަދި ދައުލަތުގެ މާލިއްޔަތަށް ކުރާ ޚަރަދުތައް ކޮންޓްރިބިއުޝަނުގެ ގޮތުން ދެވޭ ޕެންޝަން ބެނިފިޓް ދައްކުން ހުއްޓުވުމުގެ ގޮތުން ޕެންޝަނާ ބެހޭ ޤާނޫނުން އިސްލާހުތަކެއް ގެނައުމަށް 2013 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓް ކާރުދާހުގައި ފިނޭންސް މިނިސްޓަރު ހުށަހަޅުއްވާފައިވެއެވެ.

ޕެންޝަން ފަންޑުގެ ދަށުން ހިންގަމުން ގެންދާ މޯލްޑިވްސް ރިޓަޔަރމަންޓް ޕެންޝަން ސްކީމް (އެމް.އާރ.ޕީ.އެސް)ގެ ބޭރުން ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުން ޚަރަދުކުރާ ޕެންޝަންތަކާއި ހިންގާ ޑަބަލް ބެނިފިޓް ސްކީމްތަކުގެ ޚަރަދުތައް ގިނަވަމުން ދާކަމީ، ޕެންޝަން ފަންޑުން ބަލަހައްޓާ ކޮންޓްރިބިއުޝަން ޕެންޝަން ސިސްޓަމް [illegible] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޕެންޝަނާ ބެހޭ ޤާނޫނުގެ [illegible] ދައުލަތުގެ ޕެންޝަން [illegible] ޑަބަލް ބެނިފިޓް [illegible] ޚަރަދު [illegible] ދައުލަތުގެ [illegible] 2013 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓް [illegible]، ޕެންޝަން ފަންޑުން [illegible] 2013 ވަނަ އަހަރު [illegible] ޚަރަދުތައް ފާހަގަކުރަމެވެ.

ތިރީގައިވާ ޖަދުވަލު 6 ގައި އެވަނީ ޕެންޝަން [illegible] 2012 ވަނަ އަހަރު ދައުލަތުގެ ޕެންޝަންތަކަށް ކުރި ޚަރަދާއި، މިހާރު ހިނގާ ނިޒާމު [illegible] 2013 އިން 2015 ގެ ނިޔަލަށް ދައުލަތުގެ ޕެންޝަންތަކަށް ކުރަންޖެހޭ ޚަރަދު ލަފާކުރާ މިންވަރެވެ. މިގޮތުން ޕެންޝަން [illegible] ބަދަލު ނުގެނެސްފިނަމަ

2040 އަދި 2050 ހިސާބުގައި، ދައުލަތުން ޕެންޝަނަށް ކުރާ ޚަރަދު އިތުރުވެ ގޮސް 1.5 ބިލިއަން ރުފިޔާއާ ކައިރިވާނެ ކަމަށް ޕެންޝަން އެޑްމިނިސްޓްރޭޝަން އޮފީހުގެ އެނަލިސިސްތަކުން ދައްކައެވެ.

ޓޭބަލް 6 : ދައުލަތުން ޕެންޝަނަށް ކުރާ ޚަރަދު (2012 އިން 2015 ގެ ނިޔަލަށް) މިލިއަން ރުފިޔާއިން

ޕެންޝަންގެ ބާވަތް	2012	2013	2014	2015
20/40 ޕެންޝަން	82,178,928	81,417,371	80,563,504	79,709,637
ސިވިލް ސާރވިސް، މޯލްޑިވްސް ޕޮލިސް ސަރވިސް، އެމް.އެން.ޑީ.އެފް، އަދި އެހެނިހެން ބައެއް މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުން ދޭ ރިޓަޔަރމަންޓް ބެނިފިޓްސް	111,580,872	119,122,243	126,663,614	134,204,986
އެހެނިހެން ގޮތްގޮތުން ދައުލަތުން ޕެންޝަނަށް ކުރާ ޚަރަދު	**193,759,801**	**200,539,615**	**207,227,119**	**213,914,623**
ރިޓެންޝަން ބޯނަސް	26,181,848	38,020,203	33,858,164	43,506,085
އަސާސީ ޕެންޝަން	429,732,000	431,241,720	432,197,334	443,697,600
މޯލްޑިވްސް ރިޓަޔަރމަންޓް އަށް ސަރުކާރުން ދައްކާ 7%	186,000,000	186,000,000	186,000,000	186,000,000
ޕެންޝަން ފަންޑުގެ ދަށުން ދައުލަތުން ކުރާ ޚަރަދު	**641,913,848**	**655,261,923**	**652,055,498**	**673,203,685**
މުޅި ޖުމްލަ	**835,673,649**	**855,801,539**	**859,282,618**	**887,118,309**

މަޢުލޫމާތު: ޕެންޝަން އެޑްމިނިސްޓްރޭޝަން އޮފީހުގެ އެނަލިސިސްތަކުން

ނޯޓް:

40/20 ޕެންޝަން: ޕެންޝަން ޤާނޫނު އަމަލާ ވިދިގެން، 40/20 އަހަރުގެ ޕެންޝަން އަލަށް ދިނުން ވަނީ ހުއްޓުމަކަށް އައިސްފައެވެ. އެހެންނަމަވެސް، ޕެންޝަން ޤާނޫނު އަމަލުގެ ކުރިން 65 އަހަރު ފުރިފައިވާ ފަރާތްތަކަށް މުޅި އުމުރަށް އަދި، ރިޓެންޝަން ބޯނަހުން [illegible] [illegible] [illegible] ފުރިފައިވާ ފަރާތްތަކަށް އެފަރާތްތަކަށް 65 އަހަރު ފުރުމުން މި ޕެންޝަން ލިބިގެންދާނެއެވެ. މިފަރާތްތަކަށް ދޭ 40/20 އަހަރުގެ ޕެންޝަން ހުއްޓުމަކަށް އަންނާނީ ކަމަށް ލަފާކުރެވޭ 2042 ގައެވެ.

ސިވިލް ސާރވިސް، މޯލްޑިވްސް ޕޮލިސް ސަރވިސް، އެމް.އެން.ޑީ.އެފް، އަދި އެހެނިހެން ބައެއް މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުން ދޭ ރިޓަޔަރމަންޓް ބެނިފިޓްސް: މިއީ ވަކިވަކި މުއައްސަސާތަކުން، އެފަރާތްތަކުން ހިދުމަތުގައި [illegible] [illegible] މުއްދަތުން ރިޓަޔަރ ކުރާ ފަރާތްތަކަށް ދޭ ރިޓަޔަރމަންޓް ބެނިފިޓް ތަކެކެވެ. މިބެނިފިޓްތައް އެކަށައަޅާފައި ވަނީ، [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] އިނާޔަތުގެ މައްޗަށެވެ. މިފަދައިން ދޭ އިނާޔަތްތަކަކީ އަހަރުން އަހަރަށް އިތުރުވަމުންދާ އިނާޔަތް ތަކެކެވެ.

ރިޓެންޝަން ބޯނަސް: މިއީ 13 ޖޫން 2009 ގައި [illegible] [illegible] [illegible] ދައުލަތުގެ މުވައްޒަފުންނަށް، އެފަރާތްތަކަށް ޕެންޝަން ޤާނޫނު އަމަލުގެ ކުރިން ދައުލަތަށް ކޮށްދީފައިވާ ހިދުމަތުގެ އަހަރުތަކުގެ ބަދަލުގައި ޕެންޝަން ޤާނޫނުގެ ދަށުން [illegible] އިނާޔަތް ދައުލަތުން އެކަށައަޅާފައިވާ ބޯނަހެކެވެ. މިބޯނަސް، ފައިސާއަށް ބަދަލުކުރެވޭނީ ބޯނަހުގެ ވެރިފަރާތަށް 65 އަހަރުވުމުން ނުވަތަ ނިޔާވުމުންނެވެ. އަދި މި ބޯނަސް، ފައިސާއަށް ބަދަލުކުރަންދެން އެބޯނަހަށް ދައުލަތުން ކޮންމެ އަހަރު އިންޓްރެސްޓް ދައްކާ ބޯނަހެކެވެ.

އަސާސީ ޕެންޝަން: މިއީ ޕެންޝަން ޤާނޫނުން 65 އަހަރުވެފައިވާ ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް އުމުރަށް ދޭ އިނާޔަތެކެވެ. މިއިނާޔަތް ދޭނީ ދައުލަތުން އެހެން ޕެންޝަނެއް ލިބިގެންވިޔަސް ފަރާތްތަކަށް، [illegible] [illegible]، އެ އިނާޔަތް އެކަށައަޅާފައިވާ ގޮތުގައެވެ.

މޯލްޑިވްސް ރިޓަޔަރމަންޓް ޕެންޝަން ސްކީމަށް ސަރުކާރުން ދައްކާ 7%: މިއީ ޕެންޝަން ޤާނޫނުން ދައުލަތުގެ މުވައްޒަފުންނަށް ދައުލަތުން ދައްކަންޖެހޭ 7% އެވެ.

5.3 ޤާނޫނުތައް ފާސްކުރައްވާއިރު ޤާނޫނު ތަންފީޛުކުރާނެ ފައިނޭންސް ބިލްވެސް ފާސްކުރައްވުން

ޤާނޫނުތައް ފާސްކުރައްވާއިރު އެޤާނޫނުތައް ތަންފީޛުކުރުމުގައި ދައުލަތުގެ ބަޖެޓަށް ކުރާނެ އަސަރުގެ "ފައިނޭންސް ބިލް" ހުށަހެޅުއްވުމުން ނުދާކަމަށާއި އެހެންކަމުން ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް ހުށަހަޅާ ޤާނޫނީ ބިލުތައް ދިރާސާކުރެއްވުމުގައާއި ފާސްކުރެއްވުމުގައި އެފަދަ ބިލުތަކުގެ ބަޖެޓް އިމްޕްލިކޭޝަން ބެލުމުން ނުކުރާކަމުގައި ފާހަގަކުރެވެއެވެ. އެހެންކަމުން ބަޖެޓުގައި ފާސްކުރެވިފައިވާ ގިނަ ޤާނޫނުތަކަކީ މިރާއްޖެއަށް އަސްލު އެކަށީގެންވާ މިންވަރެއްގައި ހިންގުމަށް ދިރާސާކުރެވިގެން އެކަމުގެ ސަބަބުން ދައުލަތުގެ މާލިއްޔަތަށް ކުރާނެ އަސަރު ވަކިން ކުރިން ހޯދިފައިވާ ޤާނޫނުތަކާއި މުރާޖަޢާކުރުމަކީ މިހާރު ކަންތައްތަކާއިވެސް ކުރަންޖެހިފައިވާ ކަމެއް ކަމުގައި ދަންނަވަމެވެ. އަދި މިކަންކަމުގެ އަލީގައި އެފަދަ ޤާނޫނުތަކަށް ބަދަލުތަކާއި ގެނެސްގެން ނަމަވެސް، ދައުލަތުގެ މާލިއްޔަތަށް ދިމާވެފައިވާ ދަތިތަކާއި އަވަސް މުއްދަތެއްގެ ތެރޭގައި ހައްލު ކުރަންޖެހިފައިވާ ކަމަކަށް، އެކަން ނުކުރެވިއްޖެނަމަ ޚަރަދު ވަރަށް ބޮޑު އިޤްތިޞާދީ އަސަރުތަކެއް ފޯރާނެ ދިމާވާނެ ވަރަށް ކަށަވަރު ކަމެކެވެ. އެގޮތުން 2013 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓް ކަރުދާހުގައި ކައުންސިލްތަކުގެ ދާއިމީ މުވައްޒަފުންގެ އަދަދު މަދުކުރުމަށް ޤާނޫނަށް އިސްލާހު ހުށަހެޅުމުން ފިނޭންސް މިނިސްޓަރު ހުށަހަޅުއްވާފައިވެއެވެ. އަދި މީގެ އިތުރުން ބައެއް ކޮމިޝަންތަކާއި ކޯޕަރޭޝަންތަކުގެ ބޯޑު މުސާރަތަކުގެ އަދަދު މަދުކުރުމަށް ހުށަހަޅުއްވާފައިވެއެވެ.

5.4 ސިންކިން ފަންޑަށް ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުން ދޭ ފައިސާ

2013 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި، އާމްދަނީގެ ޖުމްލަ ބަޖެޓް ކަމުގައިވާ 15,152,874,256 ރުފިޔާގެ 0.1% އަށްވާ 15,152,874 ރުފިޔާ، ސިންކިން ފަންޑަށް ދިނުމަށް ހިމަނާފައިވެއެވެ. 2012 ވަނަ އަހަރު ސިންކިން ފަންޑަށް ދިފައިވަނީ 11,026,343 ރުފިޔާއެވެ.

ސިންކިން ފަންޑުގެ ޤަވާއިދުގައިވާ ގޮތުން ކޮންމެ އަހަރަކުވެސް ދައުލަތުން ފިސްކަލް ބަޖެޓުގެ 0.1% ސިންކިން ފަންޑަށް ދިނުމަށް ކަނޑައަޅާފައިވެއެވެ. ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް ހަރަދު ބަލާކުރުވައިދޭ ދައުލަތަށް ލިބޭ އާމްދަނީން ދަރަނި ޖެހޭ ގޮތަކަށް ނޫންކަމުން، މިގޮތަށް ސިންކިން ފަންޑަށް ކަނޑައަޅާފައިވަނީ ދަރަނި އަދާކުރުމަށް ކަމުގައި ނުދެކެމެވެ. މިހެން މިދަންނަވާ މިސާލަކީ ދައުލަތުން ދަރަންޏަށް ފައިސާ ނަގަމުންދާއިރު ހަރަދުތަކެއްވެސް ހިމެނޭގޮތަށް މުޅި ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގެ ޖުމްލަ ހަރަދުގެ ވަކި އިންސައްތައަކަށް ސިންކިން ފަންޑަށް ދިނުމަކީ އާދޭ އަސްލަކަށް ބަލާއިރު ސިންކިން ފަންޑަށް ދޭ ފައިސާގެ ބައެއް ދައުލަތުން ދަރަންޏަށް ފައިސާ ނަގަމުންދާއިރު ސިންކިން ފަންޑަށް ދެއްވުންކަމަށްވާތީ، މިއަސްލުގެ ސަބަބުން ދައުލަތުގެ ޖެހިލުން އިތުރުން ބޮޑުވެގެން ދަރަނިއާއި އެކުގައި މުޅިއެއްކޮށް ކުރާ އަސަރު ބޮޑުވެއެވެ. އެހެންކަމުން ސިންކިން ފަންޑަށް ދައުލަތުން ދޭ ފައިސާގެ މިންވަރު ބަދަލުކުރުމަކީ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް (ފޮނި ފައިސާ ނުހިމަނާ) މުއްސަނދިކަމުގައި މިއޮޑިޓުން ދެކެމެވެ.

5.5 ދައުލަތުގެ ކޮމްޕެނީތަކަށް ކެޕިޓަލް އިންޖެކްޝަންގެ ނަމުގައި ދެއްވާ ފައިސާ

ކެޕިޓަލް އުސޫލުން ސަރުކާރުން ބައެއް ހިދުމަތްތައް ދެއްވުމުގެ މަޤްސަދުގައި ސަރުކާރުން އުފައްދަވާ ޕަބްލިކް ކޮމްޕެނީތަކާއި ހިލޭ ސާރވިސަސް ކޯޕަރޭޝަންތަކާއި އަދިވެސް މުއައްސަސާ އުފައްދާ ގިނަ ކޮމްޕެނީތަކަކީ އޮޕަރޭޝަނުގެ އޮޕަރޭޝަނަލް ހިންގުމުގައި "ގޯއިންގ ކޮންސަރން" އެއްގެ ގޮތުގައި ދެމިއޮތުމަށް ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގެ މައްޗަށް ބަރޯސާވެގެން ހިންގާ ކޮމްޕެނީތައް ކަމުގައިވާތީ، އެފަދަ ހާލަތެއްގައިވާ ކޮމްޕެނީތަކުގެ ބަޖެޓް، ދައުލަތުގެ ބަޖެޓާއެކު ފިސްކަލްރިސްކްސްޓޭޓްމަންޓުގައި ހިމެނުން ދެކެމެވެ. މިގޮތުން "ސަބްސްޓެންސް އޯވަރ ފޯމް" ގެ އެކައުންޓިންގ އުސޫލުން ބަލާއިރު އެފަދަ ކޮމްޕެނީތަކަކީ ޤާނޫނީ ގޮތުން ކޮމްޕެނީއެއްގެ ގޮތުގައި ރަޖިސްޓަރީ ކުރެވިފައިވާ ޝަޚްސެއް ކަމުގައިވިޔަސް ރަޖިސްޓަރީގައި ޖުމްލަ ކޮންޓްރޯލް މުސާރައާއި ހިންގުމުގެ ހަރަދުގެ ނިސްބަތުން ބޮޑު ބައެއް ފޯރުކޮށްދެނީ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުން ދޭ ފައިސާއިން ކަމުގައިވާތީ، ދައުލަތުގެ

ބަޖެޓުން ފައިސާ ނުދިނިނަމަ އުފެދޭ ކޮމްޕެނީތަކުގެ ވިޔަފާރި ނުވަތަ އޮފްސެޓްކޮށްފައި ކުރިއަށް ގެންދެވުމުގެ ސަބަބުން އުފެދިފައެވެ. އެހެންކަމުން ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގައި އުފެދޭ ކޮމްޕެނީތަކަށް ސަބްސިޑީ ދިނުމަށް ނުވަތަ ކެޕިޓަލް އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރުގެ ބާރުތައް ބޭރުން ދައުލަތުގެ ބަޖެޓަށް އަސަރުކުރާ ގޮތުގެ ކުރިން ބަލައި، ދައުލަތުގެ ބަޖެޓަށް ބަރޯސާވާ ކޮމްޕެނީތަކުގެ ބަޖެޓުގައި ހިމަނަންޖެހޭ ފާސްކުރުމުގެ ކުރިން ބެލުން މުހިއްމު ކަމުގައި ދެކެމެވެ.

2013 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި ސަރުކާރު ހިންގާ ކޮމްޕެނީތަކަށް "ކެޕިޓަލް ޓްރާންސްފަރ ޓު ފައިސާ" ގެ ނަމުގައި 227.7 މިލިއަން ރުފިޔާ ހިމަނާފައިވާއިރު، މީގެ ތެރެއިން 90 މިލިއަން ރުފިޔާ ހުޅުމާލެ ޑިވެލޮޕްމަންޓް ކޯޕަރޭޝަން (އެޗް.ޑީ.ސީ)އަށް، އަދި ފެނަކަ އަށް 50 މިލިއަން ރުފިޔާ ހިމަނާފައިވެއެވެ. މީގެ އިތުރުން މޯލްޑިވްސް މާކެޓިންގ އެންޑް ޕަބްލިކް ރިލޭޝަންސް ކޯޕަރޭޝަން (އެމް.އެމް.ޕީ.އާރް.ސީ) އަށް 50 މިލިއަން ރުފިޔާ ދޫކުރުމަށް ހިމަނާފައިވެއެވެ. މި ތިން ކޮމްޕެނީއެއްވެސް ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުން ބަޖެޓުކޮށްގެން ހިންގާ ކޮމްޕެނީތަކެވެ. މީގެ އިތުރުން އެސް.ޓީ.އޯއަށް ސަރުކާރު ހިއްސާވާ ކޮމްޕެނީތަކުން ދައުލަތަށް ދައްކަންޖެހޭ ފައިސާ އަދާކުރުމަށް 2013 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި ހިމަނާފައިވާ އަދަދު ސާފުކުރުމުން ދިނުމު ކަމުގައި ފާހަގަކުރަމެވެ.

އެހެންކަމުން އުފެދޭ ކޮމްޕެނީތައް ކެޕިޓަލް އިސްތިސްމާރު ހިންގަންފެށުމުގެ ކުރިއަށްގެންދާނަމަ، ކޮމްޕެނީތައް ދައުލަތުގެ ބަޖެޓަށް ބަރޯސާވާ ހިންގާނީ ކޮން އިންތިޒާމަކުން ބަޖެޓް ފާސްކުރުމުގެ ކުރިން ބެލުން މުހިއްމު ކަމުގައި ދެކެމެވެ. އަދި ދައުލަތުގެ ކޮމްޕެނީތަކުން މާލިއްޔަތު ޤާނޫނާއި ޤަވާއިދުން އަންގާފައިވާ ގޮތަށް ބަޖެޓް ސާބިތު ކުރުމަށް ބޭނުންވާ މަޢުލޫމާތު ބިޒްނަސް ޕްލޭން ހިމެނޭގޮތަށް، ކޮމްޕެނީތަކުން ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުން ފައިސާ ދޫކުރަނީ ކޮން މަޤްޞަދަކަށް، ކޮމްޕެނީތަކުން ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުން ދިނުމުގެ ބަދަލުގައި ލިބޭ ރިޓަރންތަކާއި ބެލުން ދޫކުރެވޭ ކޮށްފައިވާ ފައިސާ ބަދަލުކުރެވޭނެ ގޮތް ދައުލަތުގެ ކޮމްޕެނީތަކާ ދެމެދު ވެވޭ އެގްރީމެންޓްގައި ކަނޑައަޅައި، ޖެހިގެން ދިމާވާ ކަންކަމަށް ޙައްލު ހޯދުމަށް ކޮންމެ ޗެކެއް ބަހައްޓައި މޮނިޓަރކުރުން މުހިއްމު ކަމުގައި ފާހަގަކުރަމެވެ.

5.6 ދައުލަތުގެ މުއައްސަސާތަކުގެ ރިކަރަންޓް ޚަރަދުތައް އިތުރުވެފައިވާކަމަށް ފާހަގަކުރެވޭ ބައިތަކާއި، ޚަރަދުތައް ކުޑަކުރެވިދާނެ ބައެއް ކަންކަން

2013 ވަނަ އަހަރަށް ފާސްކުރި ދައުލަތުގެ ރިކަރަންޓް ޚަރަދުތަކުގެ ތެރެއިން 2012 ވަނަ އަހަރާއި އަޅާބަލާއިރު، މުވައްޒަފުންނަށް ކުރަންޖެހޭ ޚަރަދުތަކުގެ އިތުރުން އެހެން ހިންގުމުގެ ކުރާ ބައެއް ޚަރަދުތައްވެސް އިތުރުވެފައިވެއެވެ. މިގޮތުން ފާހަގަކުރެވޭ ބައެއް ކަންތައްތައް ތިރީގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީއެވެ.

- **ދަތުރުފަތުރު ކުރުމުގެ ޚަރަދު (ބަޖެޓް ކޯޑް 221)**: 2012 ވަނަ އަހަރާއި އަޅާބަލާއިރު ދަތުރުފަތުރު ކުރުމުގެ ޚަރަދުތައް 138.3 މިލިއަން ރުފިޔާއިން 180.6 މިލިއަން ރުފިޔާއަށް، 42.3 މިލިއަން ރުފިޔާ އިތުރުވެފައިވެއެވެ. މީގެތެރެއިން ބޮޑު ބައެއް އިތުރުވެފައިވަނީ 2013 ވަނަ އަހަރު ބޭއްވި ރިޔާސީ އިންތިޚާބުގެ ވޯޓާ އިލެކްޝަންސް ކޮމިޝަނުން ކުރާނެ ޚަރަދުތަކެވެ. އެހެންނަމަވެސް، މީގެ އިތުރުން ޚަރަދުތައް ކޮންޓްރޯލްކުރުން ކުރެވިދާނެ ދާއިރާއެއް ކަމަށް ބެލެވެއެވެ. އެގޮތުން ދައުލަތުގެ މުއައްސަސާތަކުން ބަޖެޓް ޚަރަދުކުރުމުގައި ސްޓޭޓް ޓުއަރ ފަދަ ކަންތައްތަކަށް ގެންދާ ބޮޑެތި ކާ ދަތުރުތައް ހަނިކުރުމާއި، ތަނުގެ މަސައްކަތާ ގުޅުންހުރި ސެމިނަރ ވޯކްޝޮޕްތަކަށް ނުދިއުމާއި، ފަންނީ ތަމްރީނު ސެމިނަރ ވޯކްޝޮޕް ފަދަ ކަންތައްތަކަށް ދަތުރުކުރުމުގައި ފަދަ ކަންކަމުގައި އެއްބާރުލުން ދޭނެއެވެ.

- **އޮޑިޓް ހިންގުމުގެ ބޭނުމަށް ހޯދާ ތަކެތީގެ އަގު (ބަޖެޓް ކޯޑު 222)**: 2012 ވަނަ އަހަރާއި އަޅާބަލާއިރު އޮޑިޓް ހިންގުމުގެ ބޭނުމަށް ހޯދާ ތަކެތީގެ އަގު 387.6 މިލިއަން ރުފިޔާއިން 424.4 މިލިއަން ރުފިޔާއަށް، 36.8 މިލިއަން ރުފިޔާ އިތުރުވެފައިވެއެވެ. މި ބަޖެޓް ކޯޑުގައި ހިމެނޭ ސަބްކޯޑުތަކުންވެސް ބަލާއިރު ހަރަދުތަކުގެ ދައުލަތަށް ކުރެވުނުގޮތުން ކަމަށް ބެލެވެއެވެ. އެގޮތުން ލިޔެކިޔުމާއި ބެހޭ ގޮތުން ހޯދާތަކެތިން އިތުރުވެފައިވާ 21.5 މިލިއަން ރުފިޔާއިން ބޮޑު ބަޔަކީ، އޮފީހުގެ ހިދުމަތްތަކުގައި އެކުލަވާލެވޭގައި ދޫވާ ކުރުމާއި ސަރުވިސް ތަކެއްޗަށް ހިމަނާފައިވާ 138.9 މިލިއަން ރުފިޔާއިންވެސް ހަރަދުތަކުގެ ކުރެވުނުގޮތުން ކަމަށް ބެލެވެއެވެ.

- **އޮޑިޓް ހިންގުމަށް ބޭނުންވާ ހިދުމަތުގެ ހަރަދު (ބަޖެޓް ކޯޑު 223)**: 2012 ވަނަ އަހަރާއި އަޅާބަލާއިރު އޮޑިޓް ހިންގުމަށް ބޭނުންވާ ހިދުމަތުގެ ހަރަދު 1,009.9 މިލިއަން ރުފިޔާއިން 1,290.6 މިލިއަން ރުފިޔާއަށް، 280.7 މިލިއަން ރުފިޔާ އިތުރުވެފައިވެއެވެ. މިކޯޑުގެ ސަބްކޯޑުތަކުގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ ވަރަށް ގިނަ ހަރަދުތަކެއް އިތުރުވެފައިވާކަމާއި، މި ހަރަދުތަކުވެސް ވަކިވަކި އޮޑިޓްތަކުން ކޮންޓްރެކްޓް ކުރައްވައިދިނަމަ، ވަރަށް ބޮޑުތަން ހަރަދުކުރެވޭގޮތަށްދާނެ ކަންތައްތަކުން ފާހަގަކުރެވެއެވެ. މިގޮތުން ތެރޭގައި ހިމެނޭ ޗާޓަޑް އެކައުންޓަންޓުންނާއި، ކަރަންޓް ބިލާއި، ޓެލެފޯނާއި ފޯން ބިލާއި، ޕްރިންޓިންގާއި އިންޝުއަރަންސާއި، އާއްމު ފައިދާއަށް ސާފުކުރާ ތަކެތީގެ ހަރަދުތަކެވެ. މިގެ އިތުރުން އިމާރާތުގެ ކުއްޔާއި ބިމުގެ ކުލި 2013 ވަނަ އަހަރު 26.5 މިލިއަން ރުފިޔާ އިތުރުވެފައިވާކަމާއި، މިއީ ކޮންބޭނުމެއްގައި އިތުރަށް ހިފާތަންތަނެއްތޯ ބެއްލެވުމަކާއި، މިހަރަދުތަކުގެ ތަފްސީލު ބެއްލެވުމަށްފަހު ހަރަދުތައް ކުޑަކުރެއްވުން މުހިއްމު ކަމުގައި ދަންނަވަމެވެ.

- **މަރާމާތުކުރުމާއި ބެލެހެއްޓުމުގެ ހަރަދު (ބަޖެޓް ކޯޑު 226)**: 2012 ވަނަ އަހަރާއި އަޅާބަލާއިރު މަރާމާތުކުރުމާއި ބެލެހެއްޓުމުގެ ހަރަދު 121.2 މިލިއަން ރުފިޔާއިން 202.5 މިލިއަން ރުފިޔާއަށް، 81.3 މިލިއަން ރުފިޔާ އިތުރުވެފައިވެއެވެ. މި ހަރަދުތަކަކީ ވަކިވަކި މުއައްސަސާތަކުން ކުރާ ހަރަދުތަކުގެ ބަދަލުގައި، މިނިސްޓްރީ އޮފް ފިނޭންސް އެންޑް ޓްރެޜަރީއިން ކޮންޓްރެކްޓްކޮށްގެން ދޫކުރާ ހަރަދު ކޯޑެއް ގޮތުގައި ހަމަޖެއްސުން މުއާމަލާތް ބޭނެވެ. އެގޮތުން އަސާސީ މަރާމާތު ފިޔަވާ ދަންކުރަންޖެހޭ މަރާމާތަކީ ދައުލަތުގެ މުއައްސަސާތަކުން ފިނޭންސް މިނިސްޓްރީއަށް ލިޔެ، އެމިނިސްޓްރީން ބެލުމަށްފަހު ހުއްދަ ހޯދައިގެން ކުރާ ހަރަދުތައް ގޮތުގައި ހަމަޖެއްސައިފިނަމަ، މިކަމަކީ ދައުލަތުން މަރާމާތުކުރުމަށް ކުރާ ހަރަދުތަކުގެ ކޮންޓްރޯލްކުރުން އެއް މުހިއްމު ފިޔަވަޅެއް ކަމުގައި ފާހަގަކުރަމެވެ.

5.7 ދައުލަތުގެ ރިކަރަންޓް ހަރަދުތައް ވައިރަމަންޓް ރޫލްސް ބޭނުންކުރައްވައިގެން ކޮންޓްރޯލް ކުރެއްވުން

ޤާނޫނު އަސާސީގެ 96 މާއްދާގެ (ނ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ހުއްދަ ލިބިގެން ފިޔަވާ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ފާސްކޮށްފައިވާ ބަޖެޓުގައިވާ މިންވަރަށްވުރެ ހަރަދު އިތުރުކޮށްގެން ނުވާނެ ކަމަށެވެ. އަދި ބަޖެޓުގައި ވަކި ކަމަކަށް ހަރަދުކުރުމަށް ކަނޑައެޅިފައިވާނަމަ، އެ ހަރަދެއް ކުރަންވާނީ އެކަމަކަށް ކަމުގައެވެ. މިކަން ޕްރެކްޓިކަލީ ޤާނޫނުގެ އަކުރާއި އެއްގޮތަށް ހިންގުމަށް ވަރަށް ދަތި އުނދަގޫ ކަމަކަށްވާނީ، ވަކި ހަރަދުއެއްގެ ތެރެއިން ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް ހަރަދުތައް ބަދަލުކުރުމަށް ފެންނަނީ މިނިސްޓްރީއަށް ދަނަފައި އޮތުމަކީ، އެހެން ޖާއިޒުކުރެވޭގޮތަށް ކަން ނޫން ކަމެވެ. އެހެންކަމުން "ވައިރަމަންޓް ރޫލްސް" ތައްޔާރުކުރައްވާ، މިކަމުގައި އަމަލުކުރާނެ އުސޫލުތައް ހަމަޖެއްސުމަކީ، ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް ހިންގުމަށް ދޭ ކޮންޓްރޯލް ވަރުގަދަ ފިސްކަލް ޑިސިޕްލިނާއި، ކޮންމެހެންވެސް މިހާރުން ކުރަންޖެހޭ ކަމެއްކަމުގައި މި އޮޑިޓުން ދެކެމެވެ. ނަމަވެސް މިހާރު އެގޮތަށް އުސޫލުތަކެއް ތައްޔާރުކުރެވިފައި ނެތުމުން ޤާނޫނު އަސާސީގެ 96 މާއްދާގެ ރޫހާ ޚިލާފަށް މިނިސްޓްރީ އޮފް ފިނޭންސް އެންޑް ޓްރެޜަރީ އިން މުޅި ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގެ ގޮތުގައި މަޖިލީހުން ފާސްކުރާ އަދަދުގެ ތެރެއިން، އެއް ކޯޑުން އަނެއް ކޯޑަށް ނުވަތަ އެއް މުއައްސަސާއިން އަނެއް މުއައްސަސާއަކަށް ނުވަތަ އެއް މިނިސްޓްރީއިން އަނެއް މިނިސްޓްރީއަކަށް ބަޖެޓް އިދާރާތަކުން (ކެޕިޓަލް ހަރަދުތަކުވެސް ހިމެނޭގޮތަށް) ބަދަލުކުރައްވަމުން ގެންދަވާކަމާއި، މިހެންވުމުގެ ސަބަބުން ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް ފާސްކުރުމުގެ މަގްސަދު ހާސިލުވެގެން ނުދާކަން ފާހަގަކުރަމެވެ.

6. 2013 އިން 2015 އަށް ހުށަހަޅާފައިވާ ޕަބްލިކް ސެކްޓަރ އިންވެސްޓްމަންޓް ޕްރޮގްރާމް (ޕީ.އެސް.އައި.ޕީ)

ޕަބްލިކް ސެކްޓަރ އިންވެސްޓްމަންޓް ޕްރޮގްރާމް (ޕީ.އެސް.އައި.ޕީ) އަކީ ދައުލަތުގެ އެކިއެކި މުއައްސަސާތަކުން ހިންގާ ތަރައްޤީގެ އިންވެސްޓްމަންޓް މަޝްރޫއުތައް ހިމެނޭގޮތަށް ސީދާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުން ކުރިއަށް އޮތް 3 އަހަރަށް ހަރަދުކުރާ ގޮތަށް ރާވާފައިވާ މަޝްރޫއުތަކާއި، ލޯން އަދި ބޭރުގެ ހިލޭ އެހީގެ ދަށުން ހިންގުމަށް ރާވާފައިވާ މަޝްރޫއުތަކެވެ. 2013 އިން 2015 އަށް ތައްޔާރުކޮށްފައިވާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގައި ޕީ.އެސް.އައި.ޕީ މަޝްރޫއުތަކަށް ކަނޑައެޅުމުގައި މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި އިސްކަންދީފައިވަނީ ޤައުމުގެ އަމާންކަމާއި ސުލްހަ [illegible] ގާއިމުކުރުމަށް ބޭނުންވާ ވަސީލަތްތައް ތަރައްޤީކުރުމާއި، އާބާދީއާއި ތަރައްޤީ [illegible] މަގު ފަހިކުރުމާއި، ފުރިހަމަ ސިއްޙަތާއި ލިބިފައިވާ ތަޢުލީމީ މުޖުތަމަޢެއް ބިނާކުރުމަށް ބޭނުންވާ މަޝްރޫއުތައް ހިންގުމާއި، އެހެނިހެން އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރ ތަރައްޤީކުރުމަށް [illegible] ކުރުމެވެ. [illegible] [illegible] ވަސީލަތްތައް [illegible] [illegible] ބަނދަރުތަކާއި، [illegible] [illegible]، ނަރުދަމާ އަދި ފެނުގެ ނިޒާމު ގާއިމުކުރުމަށް ޕީ.އެސް.އައި.ޕީ ޕްރޮގްރާމްގެ 30 އިންސައްތަ ކަނޑައެޅިފައިވާއިރު، [illegible] [illegible] ގުޅުމާއި [illegible] ބިނާކުރުމަށް ޕީ.އެސް.އައި.ޕީ ޕްރޮގްރާމްގެ 34 އިންސައްތަ ބަޖެޓުކުރެވިފައިވާކަން [illegible] ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. ތިރީގައިވާ ތާވަލު 7 ގައި އެވަނީ 2013 އިން 2015 ވަނަ އަހަރަށް ހިންގުމަށް ސަރުކާރުން ހުށަހަޅާފައިވާ ޕީ.އެސް.އައި.ޕީ މަޝްރޫއުތަކަށް ފަންޑުކުރުމަށް ހަމަޖެހިފައިވާ އަދަދުތަކެވެ.

ތާވަލު 7: ޕީ.އެސް.އައި.ޕީ މަޝްރޫއުތަކަށް ފައިނޭންސްކުރުމަށް ހުށަހަޅާފައިވާ ގޮތް (2013 އިން 2015 އަށް)

އައިޓަމްތައް	މަޝްރޫއުތަކުގެ އަދަދު	މަޝްރޫއަށް ހަރަދުވާނެ ޖުމްލަ	2013 ޚަރަދުކުރި	2014 ޚަރަދުކުރި	2015 ޚަރަދުކުރި
ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުން ހަރަދުކުރެވޭން	**360**	**5,698,931,553**	**1,500,000,000**	**1,209,126,200**	**772,356,869**
ހިންގަމުންދާ މަޝްރޫއުތަކަށް	155	2,435,086,505	938,155,553	335,279,748	100,953,198
އަލަށްފަށާ މަޝްރޫއުތަކަށް	205	3,263,845,047	561,844,447	873,846,453	671,403,670
ބޭރުގެ ލޯން އެހީއިން	**28**	**-**	**1,204,886,294**	**2,668,202,062**	**2,230,475,973**
ހިންގަމުންދާ މަޝްރޫއުތަކަށް	14		983,045,076	1,118,201,467	363,124,306
އަލަށްފަށާ މަޝްރޫއުތަކަށް	14		221,841,218	1,550,000,595	1,867,351,667
ބޭރުގެ ހިލޭ އެހީއިން	**14**	**-**	**347,613,568**	**586,490,419**	**347,613,568**
ހިންގަމުންދާ މަޝްރޫއުތަކަށް	6		135,319,643	142,319,725	89,789,712
އަލަށްފަށާ މަޝްރޫއުތަކަށް	8		212,293,925	444,170,694	477,981,080
ޑޮމެސްޓިކް ލޯނު އެހީއިން	**4**	**-**	**21,000,000**	**170,000,000**	**77,000,000**
ހިންގަމުންދާ މަޝްރޫއުތަކަށް	-		-	-	-
އަލަށްފަށާ މަޝްރޫއުތަކަށް	4		21,000,000	170,000,000	77,000,000
ޖުމްލަ ޕީ.އެސް.އައި.ޕީ	**406**		**3,073,499,862**	**4,633,818,681**	**3,647,603,634**
ހިންގަމުންދާ މަޝްރޫއުތަކަށް ޖުމްލަ	175		2,056,520,272	1,595,800,940	553,867,216
އަލަށްފަށާ މަޝްރޫއުތަކަށް ޖުމްލަ	231		1,016,979,590	3,038,017,742	3,093,736,417

މަތީގައިވާ ތާވަލުން ފާހަގަކުރެވޭ ގޮތުގައި 2013 ވަނަ އަހަރު ސަރުކާރުން ހިންގަވަން ހުށަހަޅާފައިވާ 406 ޕީ.އެސް.އައި.ޕީ މަޝްރޫއަށް ހަރަދުކުރުމަށް ބަޖެޓުކޮށްފައިވަނީ ޖުމްލަ 3,073.4 މިލިއަން ރުފިޔާއެވެ. ޕީ.އެސް.އައި.ޕީ ގައި ހިމެނޭ މަޝްރޫއުތަކަށް ފައިނޭންސް ކުރުމަށް ހަމަޖައްސަވާފައިވަނީ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުން 1,500 މިލިއަން ރުފިޔާ، ބޭރުގެ ލޯން އެހީއިން 1,204.8 މިލިއަން ރުފިޔާ، ބޭރުގެ ހިލޭ އެހީއިން 347.6 މިލިއަން ރުފިޔާ، އަދި ޑޮމެސްޓިކް ލޯން އެހީއިން 21 މިލިއަން

ރުފިޔާ ޚަރަދުކުރައްވައިދެންނެވެ. 2013 އިން 2015 ވަނަ އަހަރުގެ ޕީ.އެސް.އައި.ޕީގެ ތެރޭގައި ހިމެނުނު މިހާރު ހިނގަމުންދާ 175 މަޝްރޫޢަކަށް 2013 ވަނަ އަހަރު ޚަރަދުކުރުމަށް 2,056.5 މިލިއަން ރުފިޔާއާއި، 2013 ވަނަ އަހަރު އަލަށް ފެށި 231 މަޝްރޫޢަކަށް 2013 ވަނަ އަހަރު ޚަރަދުކުރުމަށް 1,016.9 މިލިއަން ރުފިޔާއެވެ. ޕީ.އެސް.އައި.ޕީ އެކުލަވާލުމުގައި ފާހަގަކުރެވޭ ކަންތައްތައް ތިރީގައި އެވަނީއެވެ.

6.1 ޤައުމީ ތަރައްޤީގެ ޕްލޭނެއްނެތި ޕީ.އެސް.އައި.ޕީ އެކުލަވާލާފައިވުމާއި، ޕީ.އެސް.އައި.ޕީގެ މަސައްކަތްތަކާއި ހުށަހަޅާފައިވާ މަޝްރޫޢުތަކާ ގުޅުމެއް ނެތްކަން

ޕީ.އެސް.އައި.ޕީ ޕްރޮގްރާމް އެކުލަވާލުމުގައި ގެންގުޅުއްވާފައިވާ މަރުކަޒީ އެއް ވިސްނުމަކީ އާބާދީއާއި ތަރައްޤީ އެއްވަރުސްކުރުން ކަމުގައި ބަޔާންކުރައްވާފައިވިނަމަވެސް، ސަރުކާރުން އަމަލުކުރައްވަމުން ގެންދަވާ ޤައުމީ ތަރައްޤީގެ ސިޔާސަތާއި ޕްލޭނާއި، އާބާދީއާއި ތަރައްޤީ އެއްވަރުސްކުރުމުގެ ޕްލޭން ނޫން، ބަނދަރުތައް، ނަރުދަމާ، ބިންހިއްކުމާއި، ކޯސްޓަލް ޕްރޮޓެކްޝަން، ގޯތި ގެދޮރު އިމާރާތްކުރުމާއި، އަދި އިތުރު ޤައުމީ ތަރައްޤީގެ މަޝްރޫޢުތަކެއް ހިންގުމަށް ފާހަގަކުރެވިފައިވާކަން ފާހަގަކުރެވެއެވެ. އަދި 2013 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި ހިމެނުމުގެ ޕީ.އެސް.އައި.ޕީ މަޝްރޫޢުތަކަކީ ފައިދާ ނަގަމުންދާ ދާއިރާތައް ތަރައްޤީކުރުމުގެ ހުރިހާ މަޝްރޫޢުތަކަކާ ޕްރޮކިއުމަންޓް ނުނިމިފައި، ވަރަށް މަޝްރޫޢުތަކާ ވަކި ވަކި ރަށްރަށުގައި ތިމާވެށީގެ މަސައްކަތްތައް ހުއްޓިފައިވާ ހިނގުމުން ދިމާވެފައިވާ މަޝްރޫޢުތަކެއް ފާހަގަކުރެވެއެވެ. ސަރުކާރުން 2013 ވަނަ އަހަރު އަލަށް ފެށުމަށް ނިންމެވި 231 މަޝްރޫޢަށް 2013 ވަނަ އަހަރު 1,016.9 މިލިއަން ރުފިޔާ ޚަރަދުކުރާނެ އިރު، އަލަށް ފެށި މަޝްރޫޢުތަކަށް 2014 އާއި 2015 އަހަރު، އަހަރަކު 3,000 މިލިއަންރުފިޔާ ގާތް ރުފިޔާ ޚަރަދުވާނެއެވެ. އެހެންކަމުން ޤައުމީ ތަރައްޤީގެ ޕްލޭނަކާއި އާބާދީ އާއި ތަރައްޤީ އެއްވަރުސްކުރުމުގެ ޕްލޭނަށް ބަލައިގެންނެވެ، 2013 ވަނަ އަހަރު އަލަށް ފެށުމަށް ނިންމެވި މަޝްރޫޢުތައް ހިންގުމަކީ އިޤްތިޞާދީ ގޮތުން ފައިދާ ކުރުވާނެ ކަމެއް ކަމުގައި ބަލައިގެން ފަށައިފައިވާ މަޝްރޫޢުތަކެއް ނޫންކަމަށް ފެނެއެވެ. ރަށްތަކުގެ ޕްރޮޖެކްޓު ފަށައިފައިވާ ގޮތުން ފާހަގަކުރެވޭ ކަންތައްތަކުގެ ތެރެއިން އެ މަޝްރޫޢުތަކާ ގުޅުމެއް ނެތްކަން މި އޮޑިޓުން ފާހަގަކުރެވެއެވެ.

މިގޮތުން ނޭޝަނަލް ޑިވެލޮޕްމަންޓް ޕްލޭން ނެތި ކޮންޓްރެކްޓަރ ފައިނޭންސިންގެ އުސޫލުން ގެނެސް ވަނަ އަދަދުގެ މަޝްރޫޢު ފެށުމަށް ދިރާސާކުރާތާ ކޮންސަލްޓެންޓުން ކަމުގެ ހުށަހެޅުން ދަންނަވާފައެވެ. އެގޮތުން 2013 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި އިތުރު 7 ރަށެއްގެ މަގު ހެދުމުގެ މަސައްކަތް އަލަށް ފެށުމަށް ޖުމްލަ 283.3 މިލިއަން ރުފިޔާ ޚަރަދުކުރުމަށް ލަފާކުރައްވާފައިވެއެވެ، މި މަޝްރޫޢުތައް ހިންގުމަށް ނިންމަވާފައިވާނީ ކޮންޓްރެކްޓަރ ފައިނޭންސް އުސޫލުން މަޝްރޫޢު ހިންގާނެ ޚަރަދު މަޝްރޫޢުގެ ކޮންޓްރެކްޓަރ ހޯދުމަށް ތަޖުރިބާގެން ދަރުމަވަންތަ ދެކުނު އެ މަޝްރޫޢުތައް ކުރިއަށްގެންދިޔަ ޚަރަދު އަދި އެދުނުކަމަށް ބުނެވެ. އަދި 22 ރަށެއްގައި ބަނދަރު ހެދުމަށް ކޮންޓްރެކްޓަރ ފައިނޭންސިންގެ އުސޫލުން ހިންގުމަށް 20 މިލިއަން ޑޮ.އެސް.ޑޮލަރު ގެނެސްދިނުމަށް ދިރާސާކުރެވި ނިންމަވާފައިވާކަމެވެ.

6.2 އާބާދީއާއި ތަރައްޤީ އެއްވަރުސްކުރުމުގެ މުހިއްމުކަން

އާބާދީއާއި ތަރައްޤީ އެއްވަރުސްކުރުމާއި، ދަތުރުފަތުރުގެ ނިޒާމުކަން ރާއްޖޭގެ ރަށްތަކުގެ ގުޅުވާލުމާ މުދަލާއި ތަކެތި ރާއްޖެއަށް އިޤްތިޞާދީ ގޮތުން ތަރައްޤީ ކޮށްދިނުމަށް ކޮންމެވެސް ނިސްބަތަކަށް، ދަތުރުފަތުރުގެ ހިދުމަތްތަކާއި ރަށްތަކުގެ ބޭނުންވާ މިންވަރުގެ ފައިދާ ހޯދުމަކީ ހަމަ ސިޔާސަތުގައި ބޭނުންވާ ރާއްޖޭގައި އާބާދީ 200 ވަރަކަށް ރަށުގައި ދިރިއުޅެއެވެ، މީގެން ކޮންމެ ރަށަކަށް ވަކި ޚިދުމަތެއް ދިނުމަކީ ބޮޑު ޚަރަދެއް. އެރަށްތަކުގައި ދިރިއުޅުންތަކާއި ރައްޔިތުންނަށް އެކަށީގެންވާ ސިއްޙީ، ތަޢުލީމީ، އިޤްތިޞާދީ، އިޖްތިމާޢީ، ޚިދުމަތް އަދި ބޭސް ފޯރުކޮށްދިނުމަކީ ރާއްޖެއަށް ބޮޑު ޚަރަދެއް ކަމުގައި ހިނގަމުންދާ ކަންތައްތަކެކެވެ. އަދި މިއުސޫލަކީ އާބާދީ މަދު ރަށްތަކުގައި

ދައުލަތުން ދެއްވާ ކޮންމެ ހިދުމަތެއްގެ ނިސްބަތުން ބޭނީ ހަރަދުތައް ކުރެވޭ ކަމަށާއި މިއުސޫލު ފެންނަފެންނަގޮތަށް އާބާދީއާއި ތަރައްޤީ އެއްވަސްކަމާއި މިހާރު ދައުލަތުގެ ހަރަދުތަކުގެ ހުރި މިންވަރު ކަނޑައަޅާ ގޮތް ކަމަށްވާތީ އާބާދީއާއި ތަރައްޤީ އެއްވަސްކަމުގެ ކުރާ އިންސާފުވެރިކަމާ މިނިސްޓްރީން ކުރިކޮށް ރަށްތަކާއި އަތޮޅުތަކުގެ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް ސަރުކާރުތަކުގެ ހަރަދުތަކުން އިންސާފުވެރިކަމާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރަށްތަކާއި ބަޖެޓުން ފިލުވަން ބޭނުންވާ ކަންތައްތަކާ. މިގޮތަށް ސިޔާސަތުތައް ބަދަލުވާ ކުރުމުގައި ބައެއް ދަރިވަރުން ހިފެހެއްޓުމުގައި މިކަމުގައި ނަޝަނަލް ކުންފުނިތަކުގެ ދުވަސްދުވަހު ކަމަށްވާތީ މިނިސްޓްރީން، ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް ހަމައެކަނި އެ ސަރަހައްދު ފޯރުކޮށްދިނުމުގައި ކަމަށް ކަނޑައަޅާ ސިޔާސަތުތަކަށް ރިޢާޔަތްކުރުމަށްޓަކައި ސަރުކާރުގެ ހަރަދުތަކުގެ ބޮޑުބައެއް ސިޔާސަތުތަކާއި ގުޅުންހުރި ކަމަށާއި މިހާރު އަދާކުރާ ކޮންމެ ކަމެއްގައި ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގެ ބަޖެޓް ތަރުތީބުކުރުމާއި ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް ކޮންމެ އަހަރަކު ފާސްކުރާ ސަރުކާރުގެ ސިޔާސަތުތައް ހިމެނިގެން ހުށަހެޅުމާއި ބަލަހައްޓާ ބަޖެޓުގެ ކަންކަން ދައުލަތުގެ ބަދަލު ބަޖެޓް ފާހަގަކުރެވެއެވެ. ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް ދަށުން ކަންކަން ބަދަލު ހިމެނިފައި ކަމަށް ފާހަގަކުރެވެއެވެ.

6.3 ދައުލަތުގެ ބަޖެޓަށް ބަރޯސާވެފައިވާ ސަރުކާރު ހިއްސާވާ ކުންފުނިތަކުން ހިންގާ މަޝްރޫއުތައް ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގައި ހިމަނާފައިނުވާ

ސަރުކާރު ހިއްސާވާ ކުންފުނިތަކުންވެސް ގިނަ މަޝްރޫއުތަކެއް ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް އެހީގައި ސަރުކާރުން ލޯން ގެރެންޓީ ދެއްވައިގެން ހިންގަވާތީ، އެގޮތުން މަޝްރޫއުތައް ބަޖެޓުގައި ނުހިމެނުމަކީ "އޮފް ބަޖެޓް ސަޕޯޓް" ފައިނޭންސް ކުރުމުގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ ކަމެއް ކަމުން، އަދި އެކައުންޓިންގެ އުސޫލުތަކާއި ބަޖެޓަރީ އުސޫލުތަކާއި ޚިލާފު ކަމެއް ކަމަށްވާތީ، ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުންނާއި ދައުލަތުގެ މާލީ ހިސާބުތަކުން "ޓްރޫ އެންޑް ފެއަރ ވިއު" އެއް ނުދައްކާ ދައުލަތުގެ ވަސީލަތްތަކާއި ޒިންމާއާއި ފައިސާ ބޭނުންކުރެވުނު ގޮތުގެ ހަގީގީ މަންޒަރެއް ފެންނާނީ، އެގޮތަށް ކުންފުނިތަކުން ހިންގާ މަޝްރޫއުތައް ޕީ.އެސް.އައި.ޕީ ގައި ހިމަނައިގެން އެމަޝްރޫއުތަކަށް ކުރެވޭ ޚަރަދާއި ދޫކުރާ ގެރެންޓީވެސް ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގައި ހިމަނައިގެން ކުރުމުގައި ދަންނަވަމެވެ. މިކަމާ ބެހޭ ޕޮލިސީ އަހަރުގެ ބަޖެޓާއި ބެހޭ ނިޒާމުގައިވެސް ފާހަގަކުރެވިފައިވާނެ ކަމަށް، ނަމަވެސް 2013 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި މިކަން އިސްލާހުކުރެވިފައިވާކަން ފާހަގަކުރެވެއެވެ.

6.4 އެހެނިހެން ފާސްކުރި ބަޖެޓުގައި ހިމެނިފައިވާ ނޫން މަޝްރޫއުތައް ހިންގުމާއި ހަރަދުތައް ކުރަމުން ދިއުން

ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ބަޖެޓް ފާސްކުރުމަށްފަހު ބަޖެޓް ކުރިއަށްގެންދާ މަޝްރޫއުތަކާއި ބަޖެޓް ކުރިއަށްގެންދާ ހަރަދުތަކުން ބޭރު ބަދަލުތަކެއް ގެނައުމަކީ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް، ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ފާސް ކުރުމުގެ މަގުސަދު ފުރިން ގެއްލޭ ކަމެކެވެ. އަދި ޤާނޫނު އަސާސީގެ 96 މާއްދާގެ (ނ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތުން އެއްވެސް ޚަރަދެއް ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ފާސްކޮށްފައިވާ ބަޖެޓުގައި ހިމެނިފައިވާ މަޝްރޫއުތަކާއި ހަރަދުތަކަށް ނޫނީ ބަޖެޓް ދޫކުރެވިދާނެ ނުވާނެކަމާއި، އެހެން ބައެއް ކަންކަމަށް ހިނގާ އަހަރުގެ ތެރޭގައި ހުށަހަޅާ، އެކަން ފާސްކުރުމަށް ގެންދިއުމަށް ދަންނަވަމެވެ. މިހެން މިކަންތައް އޮތް ކަމުގައިވިޔަސް މާލިއްޔަތުގެ ޤާނޫނުގެ 23 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ސަރުކާރުން ކުއްލިއަކަށް ކުރަންޖެހޭ ކުރިން ރާވައި އަންދާޒާކުރެވޭ ނޫން ކަންތައްތަކުގެ ހަރަދާއި، ކުއްލިއަކަށް ދިމާވާ ބޭރުގެ ކާރިސާތަކުގައި ހަރަދުކުރުމަށް އެޑްވާންސް ފަންޑެއް ވަކިން ހުންނަ ކުރިއަށް ކަމަށާއި، އެހެންނަމަވެސް އެޑްވާންސް ހިނގާ އަހަރުގެ ބަޖެޓުން ނަގާ ފައިސާ އަނބުރާ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި ހިމަނައިގެން އެކަން ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ފާސްކުރަންވާނެކަމަށެވެ. އެހެންކަމުން ކާރިސާތަކަށް ބަޖެޓުން ކުރެވޭ ހަރަދުތަކުގެ މާލީ މަތިން ހަރަދު ކުރެއްވުމަށްފަހު ދަންނަވަމެވެ. ނަމަވެސް މި އުސޫލް ފާހަގަކުރާ ގޮތަށް ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ފާސްކުރާ ބަޖެޓުގައި ނުހިމެނޭ ބައެއް މަޝްރޫއުތައް އަހަރުތެރޭގައި ފެށިފައިވާތީ، ފާސްކުރި ބަޖެޓް ތަންފީޒުކުރުމުގައި ވަރަށް ބޮޑު ބަދަލުތަކެއް ގެނެވިފައިވާކަން ފާހަގަކުރެވެއެވެ.

7. 2013 ވަނަ އަހަރުގެ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް ޑެފިސިޓް

2013 ވަނަ އަހަރަށް ފާސްކުރި ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް ފޮތުގައި ދައުލަތަށް ލިބޭނެ ކަމަށް ލަފާކުރި އާމްދަނީ ފައިސާއާއި ދައުލަތުން ކުރާނެ ހަރަދުތަކުގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް ތައްޔާރުކުރެވިފައިވާ ދައުލަތުގެ އަންދާޒާކުރާ ކޭޝްފްލޯ ސްޓޭޓްމަންޓުގެ ހުލާސާ މި ރިޕޯޓުގެ ޗެޕްޓަރު 1 ގައި ހިމަނާފައިވާނެއެވެ. ޗެޕްޓަރު 1 ގައިވާ ތާވަލުން ފެންނަ ގޮތުގައި 2013 ވަނަ އަހަރު ދައުލަތަށް އާމްދަނީގެ ގޮތުގައި ޖުމްލަ ލިބޭނެކަމަށް ލަފާކުރެވިފައިވަނީ 13,309.3 މިލިއަން ރުފިޔާއެވެ. އަދި ދައުލަތުގެ ޖުމްލަ ހަރަދު، ނެޓް ލެންޑިންގ އަދި އެޑްޖަސްޓް ކުރުމަށްފަހު ހިނގާނެކަމަށް އަންދާޒާކުރެވިފައިވަނީ 15,645.8 މިލިއަން ރުފިޔާއެވެ. އެހެންކަމުން 2013 ވަނަ އަހަރު ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް 2,336.4 މިލިއަން ރުފިޔާއިން ޑެފިސިޓްވާނެކަމަށް ލަފާކުރެވިފައެވެ. ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް ޑެފިސިޓް ބޮޑުވުމުން ފާހަގަކުރެވޭ ކަންތައްތައް ތިރީގައި އެވަނީއެވެ.

7.1 ފާއިތުވެދިޔަ އަހަރުތަކާއި 2013 ވަނަ އަހަރުގެ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް ޑެފިސިޓް ހުރި ގޮތާއި އުފެއްދުންތެރިކަމުގެ މިންވަރުން ކަންބޮޑުވާންޖެހޭ މިންވަރެއްގައި

ތިރީގައިވާ ތާވަލު 8 ގައި އެވަނީ 2005 ވަނަ އަހަރުން ފެށިގެން 2013 ވަނަ އަހަރުގެ ނިޔަލަށް ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް ޑެފިސިޓްވެފައިވާ މިންވަރެވެ. އެގޮތުން 2005 ވަނަ އަހަރުން ފެށިގެން 2007 ވަނަ އަހަރުގެ ނިޔަލަށް އެވްރެޖްކޮށް ބަޖެޓް ޑެފިސިޓް ހުރި 1,000 މިލިއަން ރުފިޔާއަށް ވުރެން ތިރީގައި ކަމަކާއި، 2008 ވަނަ އަހަރުން ފެށިގެން ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް ޑެފިސިޓް ވަރަށް ބޮޑަށް އިތުރުވެފައިވެއެވެ. މިގޮތުން 2008 ވަނަ އަހަރު 2,719.5 މިލިއަން ރުފިޔާގެ ބަޖެޓް ޑެފިސިޓް 2009 އަހަރުން ފެށިގެން 2012 އަހަރުގެ ނިޔަލަށް (2011 ވަނަ އަހަރު ފިޔަވާ)، 4,000 މިލިއަން ރުފިޔާއަށް އަރާފައިވެއެވެ. މީގެ އިތުރުން ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް ޑެފިސިޓް ޖީ.ޑީ.ޕީގެ ނިސްބަތުން ހިސާބުން ކަންބޮޑުވާންޖެހޭ މިންވަރަށް ވުރެން މަތިވެއެވެ. އެގޮތުން ވިދިވިދިގެން 2008 ވަނަ އަހަރުން ފެށިގެން ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް ޑެފިސިޓް 10 އިންސައްތައަށް ވުރެން މައްޗަށް އިތުރުވެފައިވާކަމާއި، 2009 ވަނަ އަހަރާއި 2010 ވަނަ އަހަރުގެ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް ޑެފިސިޓް ޖީ.ޑީ.ޕީގެ ނިސްބަތުން ހުރީ 19% އާއި 15% ގައި ކަން ފާހަގަކުރެވޭ މިއީ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް ތަކުރާރުކޮށް ޑެފިސިޓްވެގެން ދިޔުމުގައި ބޮޑު އަދަދެއް ކަމުގައި ފާހަގަކުރަމެވެ.

ތާވަލު 8: ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް ޑެފިސިޓް (2005 އިން 2013 އަށް)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
އާމްދަނީ އަދި ހިލޭ އެހީ	4,612.9	6,154.1	7,571.2	7,456.5	5,957.8	6,546.9	9,904.5	**9,831.9**	**13,309.3**
ހަރަދު އަދި ނެޓް ލެންޑިންގ	5,657.6	6,957.4	8,283.2	10,176.0	10,881.4	10,815.0	12,264.7	14,145.6	15,645.7
ބަޖެޓް ޑެފިސިޓް	**(1,044.7)**	**(803.3)**	**(712.0)**	**(2,719.5)**	**(4,923.6)**	**(4,268.1)**	**(2,360.1)**	**(4,313.6)**	**(2,336.4)**
ނޮމިނަލް ޖީ.ޑީ.ޕީ (2013 ގެ ބަޖެޓް ފޮތުން)	12,704	16,683.0	19,737.0	24,213.0	25,403.0	27,317.0	31,447.0	34,148	38,153
ޑެފިސިޓް، ޖީ.ޑީ.ޕީގެ އިންސައްތައިން	8.2%	4.8%	3.6%	11.2%	19.3%	15.6%	7.5%	12.6%	6.1%

7.2 ދައުލަތުގެ ބަޖެޓު ޑެފިސިޓް އިތުރުވެގެން ދިޔަ މައިގަނޑު ސަބަބުތައް

ދައުލަތުގެ ބަޖެޓު ހާލަތު މިގޮތަށް ބަދަލުވެފައިވާތީ ދައުލަތުގެ ރިކަރަންޓު ހަރަދުގެ ގޮތުގައި ދައުލަތުގެ މުއައްސަސާތަކަށް މުވައްޒަފުންގެ މުސާރައާއި އިނާޔަތްތަކުގެ ގޮތުގައި ގެނެވުނު ބަދަލުތަކުގެ ސަބަބުންނާއި، 2008 ވަނަ އަހަރު ފާސްކުރެވުނު ޤާނޫނު އަސާސީން ދެވިގެން ދިޔަ މުއައްސަސާތަކާއި ސިވިލް ސާރވިސްގެ މުވައްޒަފުންގެ އަދަދަށާއި މުސާރައަށް ގެނެވުނު ބަދަލުތަކުގެ ސަބަބުންނާއި، ދައުލަތުގެ މުވައްޒަފުންގެ މުސްކުޅިކުރުމާއި ޕެންޝަނާ ބެހޭ ޤާނޫނުގެ ބޭނުން ދައުލަތުގެ މުއައްސަސާތަކުން ދެމުންގެންދާ [illegible] ބޭނުން ޕެންޝަން ސަރވިސްތަކުގެ ސަބަބުންނާއި، އިޤްތިޞާދީ [illegible] [illegible] ކަންކަމަށް ދައުލަތުން ހަރަދުކުރަން ފެށުމާއި ހަރަދުތަކާއި ދައުލަތުން ދެމުން ސަބްސިޑީތައް އިތުރުވުމުގެ ސަބަބުންނެވެ. އަދި މިކަންކަމަށް ބޭނުންވާ ހަރަދުތައް ނުގެނެސް ދައުލަތުގެ ބަޖެޓު ޑެފިސިޓް ކުރިއަރަމުންދާ ކަމަކަށް ނުބެލެވެއެވެ. އެގޮތުން މިދެންނެވި ދައުލަތަށް 2008 ވަނަ އަހަރު ލިބުނު 7,456.5 މިލިއަން ރުފިޔާގެ އާމްދަނީ 2013 ވަނަ އަހަރު 13,309.3 މިލިއަން ރުފިޔާއަށް އިތުރުވެފައިވާއިރު، ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގެ ހަރަދުތައް [illegible] އާމްދަނީ އިތުރުކުރުމުން ބަޖެޓު ޑެފިސިޓް ފޫބައްދަން ދިމާކުރަމުން އިޤްތިޞާދީ ގޮތުން އަދި މާލީ ގޮތުން ހަމަޖެހޭ ކަމަކަށް ނުވާތީއެވެ.

7.3 "ފޮރިން ކަރަންސީ އެކްސްޗޭންޖް ރިސްކު" އިތުރުވުމާއި "ފްރީފްލޯޓް ސިސްޓަމް ކަރަންސީ އަދަދު" ވަން

2013 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގެ ޑެފިސިޓް ފައިނޭންސް ކުރުމަށް [illegible] ރާއްޖެއިން ބޭރުން 1,158.5 މިލިއަން ރުފިޔާ ފައިނޭންސް ކުރަމުންގެންނާއި ރާއްޖޭގެ އެތެރެއިން 1,177.9 މިލިއަން ރުފިޔާ ފައިނޭންސް ކުރަންވައިގެންނެވެ. ތިރީގައިވާ ތާވަލުގައި އޮވަނީ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓު ޑެފިސިޓް ފައިނޭންސް ކުރުމަށް (2011 އިން 2015) ހަމަޖައްސާފައިވާ ގޮތެވެ. ދައުލަތުގެ ބަޖެޓު ޑެފިސިޓް ފޫބައްދުމަށް ވޭތުވެދިޔަ އަހަރުތަކުގައި ސަރުކާރުން 2012 ވަނަ އަހަރު ބާޒާރިން ބޮޑުން ދިނަ އަދަދުތަކެއް ލޯނު ނަގާފައިވެއެވެ. އެގޮތުން 2012 ވަނަ އަހަރު އެކިއެކި މަޝްރޫޢުތައް ހިންގުމަށް 1,900 މިލިއަން ރުފިޔާއާއި ބަޖެޓު ސަޕޯޓަށް 2,386.2 މިލިއަން ރުފިޔާއާއެކު ޖުމްލަ 4,286 މިލިއަން ރުފިޔާ ބާޒާރިން ބޮޑުން ލޯނުގެ ގޮތުގައި ނަގާފައިވެއެވެ. އަދި 2012 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓު ޑެފިސިޓް ވި 4,313.6 މިލިއަން ރުފިޔާގެ ތެރެއިން 3,313.6 މިލިއަން ރުފިޔާ ނުވަތަ 75% [illegible] ބާޒާރިން ބޮޑުން ނަގާފައިވާ ލޯނުތަކުން ފޫބައްދާފައިވެއެވެ. އަދި 2013 ވަނަ އަހަރުން ފެށިގެން 2015 ވަނަ އަހަރަށްވުރެ ބަޖެޓު ޑެފިސިޓް ފައިނޭންސް ކުރުމަށް ހޯދާފައިވާ ބާޒާރިން ބޮޑުން ފޫބައްދާފައިވެއެވެ. ކުރިއަށް އޮތް އަހަރުތަކުގައި ދައުލަތުގެ ބަޖެޓު ފައިނޭންސްކުރުމަށް ބާޒާރިން ބޮޑުން ނަގާ ލޯނުތަކުގެ [illegible] [illegible] [illegible] އޮތް [illegible] އެކު ޓްރެޜަރީ އަދި [illegible] [illegible] [illegible] ބޮޑެތި ބޮޑުއި [illegible] [illegible] ވީހާވެސް [illegible]. [illegible] ދައުލަތުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ބޮޑުން [illegible] [illegible] [illegible] ވަނަ [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އެގޮތުން މިދަންނަވާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުން [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] އަދި 2011 ވަނަ އަހަރު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އަސަރު ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުން [illegible] [illegible]، މި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

ފޮރިން ކަރަންސީ އެކްސްޗޭންޖް ރިސްކުގެ އިތުރުން، ބަޖެޓު ސަޕޯޓާއި އެކިއެކި މަޝްރޫޢުތައް ހިންގުމަށް ބާޒާރުގެ ބޮޑުންތަކަށް ލޯން ނަގައިގެންނާއި، ދައުލަތުގެ ކޮންޓްރެކްޓުތަކާއި ބޭންކުތަކާއި ފައިނޭންޝަލް އިންސްޓިޓިއުޝަންތަކުން ބޮޑެތި ބޮޑުއި ހިފުއްވަމުން "ފްރީފްލޯޓް ސިސްޓަމް ކަރަންސީ އަދަދު" [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]

އިންސްޓިޓިއުޝަންތަކުން ދައުލަތުން ވިއްކާ ބޮންޑުތަކާއި ސަރުކާރުގެ ބަޖެޓް ސަޕޯޓަށް ލޯން ދޫކުރުމުން އިޤްތިޞާދީ މަސައްކަތްތަކަށް ތަރައްޤީކުރަން ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށް އާއްމު ވިޔަފާރިތަކަށް ދޫކުރެވުން ހުންނަ ފައިސާކަމުގެ މަދުވެ، އަދި ފައިނޭންސްގެ ގޮތުގައި ދޫކުރާ ފައިސާގެ އަދަދުވެސް ކަމިވެފައިވެ. 2013 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓް ޑެފިސިޓްގެ 2,336.4 މިލިއަން ރުފިޔާގެ ތެރެއިން 1,177.9 މިލިއަން ރުފިޔާ ފައިނޭންސް ކުރުމަށް ހަރަދާފައިވަނީ ޑޮމެސްޓިކް ފައިނޭންސްގެ ގޮތުގައި ޑޮމެސްޓިކް ބޮރޯއި ޓްރެޜަރީ ބިލްތަކާއިގެންނާއި، ބަޖެޓް ސަޕޯޓަށް އެމްއެމްއޭއިން ލޯނު ފޯރުކޮށްގެނެވެ. މިދެންނެވުނު ގިނަ ޓްރެޜަރީ ބިލާއި ބޮންޑު ގަނެފައިވަނީ ދައުލަތުގެ ހިއްސާ އޮންނަ ކުންފުނިތަކުން ކަމުގައި، އަދި ދައުލަތުގެ ހިއްސާ އޮންނަ ބޭންކް އޮފް މޯލްޑިވްސްއިންނާއި، ބަޖެޓް ސަޕޯޓަށް ލޯން ދޫކުރައްވާފައިވުމީ، މިކަމަކީ ދައުލަތުގެ ކުންފުނިތަކުން ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށް ރާވާފައިވާ އިންވެސްޓްމަންޓް ޕްރޮގްރާމްތަކަށް އަސަރުކުރާކަމަކަށް ކަމަށާއި، އާއްމު ވިޔަފާރިތަކަށް ތަރައްޤީކުރުމަށް ލޯނުދޫކުރުމަށް ހުރި ފަންޑުތައް މަދުވެގެންދާނެ ކަމުގައި ފާހަގަކުރަމެވެ. އަދި ތަކުރާރުކޮށް އަހަރުން އަހަރަށް ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް ބޮޑު އަދަދަކުން ޑެފިސިޓްވުމަކީ މާލީ ގޮތުންނާއި އަދި އިޤްތިޞާދީގޮތުން ރާއްޖޭގެ ޕްރައިވެޓް ސެކްޓަރު ފުޅާކުރަން ތަރައްޤީކުރަން، ޕްރައިވެޓް ސެކްޓަރުގެ ވަޒީފާއާއި އިތުރުކުރުމުން އެއް ހުރަހެއް ކަމުގައި ދެކެމެވެ.

ތާވަލު 9: ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް ޑެފިސިޓް ފައިނޭންސް (2011 އިން 2015 އަށް) ރުފިޔާއިން

	2011	2012	2013	2014	2015
ބަޖެޓް ޑެފިސިޓް	**2,360,151,594**	**4,313,644,832**	**2,336,419,630**	**2,363,913,014**	**911,161,897**
ފޮރިން ފިނޭންސިންގ	**968,029,616**	**3,313,696,360**	**1,158,488,536**	**1,888,266,862**	**1,190,080,699**
އެކިއެކި މަސްދަރުތަކުން ލިބޭ ބޭރުގެ ލޯން އެހީ	1,398,417,894	1,900,000,002	1,300,588,536	2,878,566,862	2,150,280,699
ބޭރުގެ ލޯން އެހީގެ ގޮތުގައި ބަޖެޓް ސަޕޯޓަށް ލިބޭ	486,144,786	2,386,296,358	771,000,000	-	-
ކަނޑައެޅުން: ލޯން އަދާކުރުމަށް ދެއްކި	(916,533,064)	(972,600,000)	(913,100,000)	(990,300,000)	(960,200,000)
ޑޮމެސްޓިކް ފިނޭންސިންގ	**1,392,121,978**	**999,948,472**	**1,177,931,094**	**475,646,152**	**(278,918,802)**
ޓްރެޜަރީ ބިލާއި ބޮންޑު ފަދަ ވަސީލަތުން	1,463,214,501	1,969,746,169	1,254,789,315	990,278,229	85,746,667
މަސްދަރުތަކުން އެތެރޭގެ ލޯން އެހީގެ ގޮތުގައި ލިބޭ	-	-	21,000,000	170,000,000	77,000,000
އެތެރޭގެ ލޯން އެހީގެ ގޮތުގައި ބަޖެޓް ސަޕޯޓަށް ލިބޭ	-	300,000,000	179,000,000	30,000,000	-
ކަނޑައެޅުން: ޑޮމެސްޓިކް ލޯން، ޓްރެޜަރީ ބިލް އަދި ބޮންޑު އަނބުރާ އަދާކުރުމަށް	(71,092,523)	(1,269,797,697)	(276,858,221)	(714,632,077)	(441,665,469)
ޖީ.ޑީ.ޕީ	31,447,425,031	34,147,626,662	38,152,675,844	43,352,728,905	47,869,706,779
ޑެފިސިޓް ޖީ.ޑީ.ޕީގެ ނިސްބަތުން	**7.5%**	**12.6%**	**6.1%**	**5.5%**	**1.9%**

މައުލޫމާތު: 2013 ވަނަ އަހަރުގެ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް ކަރުދާހުން (ސަފްހާ 37)

8. 2013 ވަނަ އަހަރުގެ ނިޔަލަށް ދައުލަތުގެ ދަރަނި

8.1 2013 ވަނަ އަހަރު ނިމުނުއިރު ދައުލަތުގެ ދަރަނި ހުންނާނީ 31,323 މިލިއަން ރުފިޔާ، ނުވަތަ ޖުމުލަ އުފެއްދުންތެރިކަމުގެ ނިސްބަތުން 82% ގައި

ދައުލަތަށް ލިބޭ އާމްދަނީއާއި ނުބައްދަލު ހަރަދުތައް ކުރުމުން، ބަޖެޓް ޑެފިސިޓް ބޮޑު ބޮޑު އަހަރުތަކުގައި ފިސްކަލް ހިންގުމުގެ ނަތީޖާއެއްގެ ގޮތުން، އެއަހަރުތަކުގެ ބަޖެޓް ޑެފިސިޓް ފައިނޭންސްކުރުމަށް ޚަރަޖާއި ޙަވާލާއި ބޮންޑު އަދި ލޯނު ނަގަމުން ގެނައިސްފައިވާތީއެވެ. ދައުލަތުން ނަގާފައިވާ ލޯން ފޯރިން ކަރަންސީއާއި ޖުމުލަވަރު 5 ގައި ހިމެނިފައިވާތީއެވެ. ދައުލަތުގެ ލޯން ޕޯޓްފޯލިއޯ ބަލާއިރު 2012 ވަނަ އަހަރުގެ ނިޔަލަށް ދައުލަތުގެ ލޯންތަކުގެ ޖުމުލަ ރުފިޔާއިން 27,005.6 މިލިއަން ރުފިޔާ، ނުވަތަ ޖުމުލަ އުފެއްދުންތެރިކަމުގެ ނިސްބަތުން 79% ގައެވެ. އަދި 2013 ވަނަ އަހަރުވެސް ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް 2,336.4 މިލިއަން ރުފިޔާއިން ޑެފިސިޓްވެފައި، މި ޑެފިސިޓް ފައިނޭންސްކުރުމަށް އިތުރަށް ނަގާ ލޯންތަކާއެކު ދައުލަތުގެ ދަރަނި 2013 ވަނަ އަހަރު ނިމުނުއިރު ރުފިޔާއިން 31,323.1 މިލިއަން ރުފިޔާ، ނުވަތަ ޖުމުލަ އުފެއްދުންތެރިކަމުގެ ނިސްބަތުން 82% ގައި ހުރުން އަންދާޒާކުރެވިފައިވެއެވެ. ދައުލަތުގެ ދަރަނި ޖުމުލަ އުފެއްދުންތެރިކަމުގެ ނިސްބަތުން 25% އަށް އުނިކުރިޔަސް، އައި.އެމް.އެފް ފަދަ މާލީ އިދާރާތަކުން ބަލާ ހަމަތަކުން ބަލާނަމަ، ނިސްބަތުން ބޮޑު އަދި ކަންބޮޑުވާންޖެހޭ މިންވަރެކެވެ. އަދި އައި.އެމް.އެފުން ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް ޑެފިސިޓް ކުޑަކޮށް އާމްދަނީއާއި ހަރަދުގެ ނިސްބަތުން ތިރިކޮށް ހަމަ ބަޖެޓް ހިންގުމަށް ތަކުރާރުކޮށް ސަރުކާރަށް ދީފައިވާ އިރުޝާދުތަކަށް ބަލާއިރުވެސް، ސަރުކާރުން ޑެފިސިޓް ބޮޑު ބަޖެޓްތައް ހުށަހަޅާ މަޖިލީހުން ހުށަހަޅާފައިވާ ބަޖެޓް ފާސްކޮށް، އަދި ހުށަހަޅާގޮތަށް މަޖިލީހުން އެވަރަށް ޑެފިސިޓް ބޮޑު ބަޖެޓް ފާސްކުރައްވާތީން ދެމެހެއްޓެނިވި ނަމޫނާއެއްގެ ސަބަބުން ދިވެހިރާއްޖެ މާލީ ދުނިޔޭގެ ނިސްބަތުންވެސް އެންމެ ބޮޑު ދަރަނިވެރިވެފައިވާ ޤައުމުތަކުގެ ތެރޭގައި ހިމެނިފައެވެ. 2013 ވަނަ އަހަރަށް ފާސްކުރި ދައުލަތުގެ ބަޖެޓްގެ ދައުލަތުގެ ދަރަނިޖެހުން ވިސްނާފާ ދައުލަތުގެ ހަރަދުތަކުން ކުޑަކުރުމަށް އެއްވެސް ހަރަދަކާ ޕްރޮގްރާމެއް އަލަށް ނުވެއެވެ. އަދި މަޖިލީހުގެ ބޮޑުގައި ސަރުކާރުގެ އިދާރާތަކާއި، އަދި ދައުލަތުގެ ޤާނޫނީ މުއައްސަސާތަކާއި، ވުޒާރާ ހަދާ މުއައްސަސާއިންނާއި، ދައުލަތުގެ މިލްކުގެ މުއައްސަސާތަކުގެ ހިންގުމަށް ހަރަދުތަކާއި، ވިޔަފާރި ތަރައްޤީކޮށް 2013 ވަނަ އަހަރަށް ހުށަހެޅި ބަޖެޓް މަޝްރޫޢު 2012 އަހަރަށް ވުރެވެސް ބޮޑު ބަޖެޓެއް ކަމަށާއި، 2013 ވަނަ އަހަރު ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް މިގޮތަށް ހުށަހެޅުއްވި ގޮތަށް ކުރިއަށް ގެންދަވަން ނިންމަވަމުން، ދައުލަތް ވަރަށް ބޮޑު ބަޖެޓް ޑެފިސިޓަކާ ކުރިމަތިލާން ޖެހިގެންދިޔައެވެ.

8.2 ދައުލަތުގެ ދަރަނީގެ ބޮޑުބައި ދައުލަތުން ދީފައިވާ ލޯން ގެރެންޓީތަކުގެ ޖުމުލަ އަދަދަށް ނުހިމެނޭ

ދައުލަތުގެ ދަރަނީގެ ބޮޑުބައި ހިނގަމުންދާ އަދަދުތަކުގެ ބޮޑުބައި ސަރުކާރުން ދީފައިވާ ގެރެންޓީތަކުގެ ޖުމުލަ އަދަދު ހިމެނިފައި ނުވާކަން ފާހަގަކުރެވެއެވެ. މިނިސްޓްރީން މައުލޫމާތު ދައުލަތުގެ ދަރަނީގެ ބައެއްގެ ގޮތުގައި ދައުލަތުގެ ދަރަނީގެ ބޮޑުބައި ހިމެނިފައިވާ ސަރުކާރުން ދީފައިވާ ގެރެންޓީތަކުގެ ބޮޑުބައި ޖުމުލަ ސަރުކާރު އޮފްބެލަންސްޝީޓް ލޯނުގެ ގޮތުގައި އެކުލެވިފައެވެ. އެހެންކަމުން ދައުލަތުގެ ދަރަނީގެ ބަޔަކަށް ބޮޑުވާ ސަރުކާރުން ދީފައިވާ ގެރެންޓީތަކުގެ ހިސާބު ހިމަނައިގެން ނުވާކަމާއި، ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް ގެރެންޓީތަކުގައި ޝާމިލްކޮށްފައި ނުވާކަމާއި ދައުލަތުގެ މާލީ ކޮންމެ ބަޔަކާ ސަރުކާރު ފުރިހަމަ ބަޔާންކުރަންޖެހޭ މާލީ ބަޔާނުގައި، ކޮމިޓްމަންޓްސް ފަދަ މުހިންމު މައުލޫމާތު ހިމަނައިދޭން ޖެހޭ ލިޔުންތަކުގައި ހިމަނާފައި ނުވާކަން ފާހަގަކުރެވެއެވެ. އަދި ފާއިތުވެދިޔަ އަހަރުތަކުގައި ސަރުކާރުގެ ގެރެންޓީ ބޭނުންކޮށްގެން ހިންގާފައިވާ ކުންފުނިތަކުގެ ސަރުކާރުގެ ދަރަނިތައް ވަކިން ހުރި އަދަދުތައް ނަންގަވައިގެން މަސްއޫލިއްޔަތު ހިންގާފައިވާ ގެރެންޓީތަކުގެ ހިސާބު 2012 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓަށް މި އޮޑިޓުން ފެނުނު ކޮންމެ ގޮތަކުން ދައްކާފައިވާ ހިސާބުތަކުން ނުވާ ކުންފުނިތަކުން ހިންގާފައިވާ ލޯނު

AUDITOR GENERAL'S OFFICE

މަސްއޫލިއްޔަތާއި އެކަށައިގެންވާ ނަގާފައިވާ ލޯނާއި ސަރުކާރުން ދީފައިވާ ގެރެންޓީ ބަޖެޓުގައި ހިމަނުމަކީ ލާޒިމުކުރައްވާފައިވާނެއެވެ. ނަމަވެސް މިއަހަރުގެ ބަޖެޓް ހުށަހެޅުއްވި އިރުވެސް، މިނިސްޓްރީ އޮފް ފިނޭންސް އެންޑް ޓްރެޜަރީ އިން މިގޮތަށް އަމަލުކުރައްވާފައިނުވާކަން ފާހަގަކުރަމެވެ. އެހެންކަމުން ހިސާބުތަކުގައި 2013 ވަނަ އަހަރުގެ ނިޔަލަށް ދައުލަތުން ނަގާފައިވާ ލޯނުތަކުގެ ފުރިހަމަ އަދަދަކީ 31,323.1 މިލިއަން ރުފިޔާ ކަމުގައިވާއިރު، ދައުލަތުން ދީފައިވާ ލޯން ގެރެންޓީތައް ހިމަނާނަމަ، ދައުލަތުން އެކްސްޕޯޒްވެފައިވާ މާލީ ރިސްކުގެ ވަރު ބޮޑުތަން އިތުރުވެފައިވާކަން ދަންނަވަމެވެ. އެހެންކަމުން ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް ދިރާސާކޮށް ފާސްކުރައްވާއިރު މިކަންކަމަށް ހެޔޮ ސަމާލުކަން ދެއްވުން މުހިއްމު ކަމުގައި ދަންނަވަމެވެ.

8.3 ލޯނާއި ގުޅިފައިވާ ކަންކަމުން 2013 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުން 2,238.8 މިލިއަން ރުފިޔާ ޚަރަދުވުން

2013 ވަނަ އަހަރަށް ޚަރަދުކުރާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގައި، ދައުލަތުން ނަގާފައިވާ ލޯނުތަކުގެ އިންޓަރެސްޓަށް 1,048.9 މިލިއަން ރުފިޔާ އާއި ލޯން އަނބުރާ ދައްކަން (ރިޕޭމަންޓް) 1,189.9 މިލިއަން ރުފިޔާއާއެކު ޖުމްލަ ދަރަނީގެ ހިދުމަތަށް 2,238.8 މިލިއަން ރުފިޔާ ދައްކަން ހިމަނާފައިވެއެވެ. 2013 ވަނަ އަހަރު ދައުލަތުގެ އާމްދަނީގެ ގޮތުގައި (ހިލޭ އެހީ ނުހިމަނާ) ލިބޭނެ ކަމަށް ލަފާކުރެވުނު 12,748.9 މިލިއަން ރުފިޔާކަމުން، ދައުލަތުގެ އާމްދަނީގެ ނިސްބަތުން 17.5% ހަރަދުވާނީ ދަރަނީގެ ހިދުމަތަށް (ލޯން އިންޓަރެސްޓާއި ރިޕޭމަންޓް) ކަމަށްވާއިރު، ޓެކްސް ލިބޭ އާމްދަނީން ބޮޑު ބައެއް ލޯނާއި ގުޅޭ ހުރި ކަންކަމުން ހަރަދުވެގެން ދިޔުމަކީ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް މިހާރު ހަމަ (އާމްދަނީން ހަރަދު ހަމަޖެއްސޭ) ބަޖެޓަކަށް ހެދުމަށް ދެވިފައިވާ ހުރަސްއެޅުމުގައި ފާހަގަކުރަމެވެ. ދައުލަތަށް ލިބޭ އާމްދަނީގެ ތެރެއިން ނިސްބަތުން ބޮޑު ބައެއް ދަރަނީގެ ހިދުމަތަށް ހޭދަކުރަންޖެހުމަކީ، މި މިންގަނޑަކީ ލޯން ދައްކާ ފުރުސަތުތަކުން ދިރާސާކުރުމަށް ލޯން ޖެހުނު ފަރާތުން ސިޔާސީ އެޅުމަށް، ބަދަލުތަކާއި، ލޯނާއި، ބަޖެޓާއި، ބަންޑާރުގެ މަސްއޫލިއްޔަތު ހިންގުމަށް، އިޤްތިޞާދީ ގޮތުން ދާއިރާތަކުން އެއްވެސް މަސްއޫލިއްޔަތު ފުރިހަމަ ފޯރުކޮށްދިނުމަށް ހުރަސް އެޅިދާނެ ކަމެއް، އަދި ދައުލަތުން ހަރަދުކުރާ ކަންކަމުގެ ނިސްބަތް އިތުރު ނިސްބަތުން ވަރަށް ބޮޑު ކަމެއް، ދައުލަތުގެ އަދަދު ޤާނޫނީ މަސްއޫލިއްޔަތު ފުރިހަމަ ކުރުމަށް ލިބޭ އާމްދަނީ މަދުވެ ލޯނުގެ އިންޓަރެސްޓްގެ އަދަދު ބޮޑުވެފައިވެއެވެ. އިޤްތިޞާދީ ހަރަކާތް މަދުކަމުގައި ވިޔަސްވެސް، ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުން މިކަމަށް ދިޔައީ ސަރުކާރުން ފުރަތަމަ ހިސާބެއް ކުރެވުނު ކަމެއް ނޫން، ކުރިއަށް އޮތް އަހަރުތަކުގައިވެސް ދައުލަތުން ލިބޭ އާމްދަނީގެ (ހިލޭ އެހީ ނުހިމަނާ) ގާތްގަނޑަކަށް 1/5 ދަރަނީގެ ހިދުމަތަށް ހަރަދުވާނެ ކަމަށް ބެލެވެއެވެ.

8.4 ޤާނޫނު އަސާސީގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ދައުލަތުގެ މާލިއްޔާގެ ރިޒާވް ކަނޑައަޅުއްވައިދިނުމަށް ދައުލަތުގެ ޑިޕޮޒިޓް ފައިނޭންސް ކުރުމުން ދިޔުން

2008 ވަނަ އަހަރު ތަސްދީޤުކުރެވުނު ޤާނޫނު އަސާސީގެ 250 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ ދައުލަތުގެ މާލިއްޔާގައި ރިޒާވްގެ ގޮތުގައި ބަހައްޓާފައިވާ އެއްވެސް ފައިސާއެއް ނުވަތަ މުދަލެއް އެއްކޮށް ހަރަދުކުރަންވާނީ އެކަމަށް ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ޖުމްލަ މެމްބަރުންގެ ތިންބައިކުޅަ ދެބައި (2/3) އަޣްލަބިއްޔަތުން ފާސްކޮށްގެންނެވެ. ޤާނޫނު އަސާސީގައި ދައުލަތުގެ ރިޒާވް ބަލަހައްޓަން ހިމާޔަތްކުރުމުގެ މަޤްޞަދަކީ މާލީ ދަތިތަކުން ސަލާމަތްވުމަށް އެއްވެސް ސަރުކާރަކުން ދައުލަތުގެ ރިޒާވްގައި ހުރި އެއްޗެއް ހަރަދުކުރުމުގައި ރައްޔިތުންގެ ބައިވެރިވުން ކަށަވަރުކުރުމެވެ، ސަރުކާރުން ހިންގާ މަސްއޫލިއްޔަތާއި ދައުލަތުގެ ހަރަދުތައް، ދައުލަތަށް ލިބޭ އެއްކަލަން ހަމަޖެއްސުން ނިޒާމަކަށް ފާސްކުރުމެވެ. ނަމަވެސް 2008 ވަނަ އަހަރުން ފެށިގެން މިއަދާ ހަމައަށް ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން "ދައުލަތުގެ ރިޒާވް" އަކީ ކޮބައިކަން ކަނޑައަޅުއްވާފައި ނުވެއެވެ. ނަމޫނާއެއްގެ ގޮތުން ޤާނޫނު އަސާސީ ތަސްދީޤުކުރެވުނު ދުވަހާއި ހަމައަށް ހުރި ދައުލަތުގެ އިންވެސްޓްމަންޓްތަކާއި، ދައުލަތުގެ

AUDITOR GENERAL'S OFFICE
REPUBLIC OF MALDIVES

މަރުކަޒީ ބޭންކު ކަމުގައިވާ މޯލްޑިވްސް މަނިޓަރީ އޮތޯރިޓީގެ ރިޕޯޓްގެ ބަޔާނުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ފައިސާއަކީ ދައުލަތުގެ ރިޕޯޓް ގ ގޮވަގައި ބަލަހައްޓާން އެއްބަސްވެފައިވާ ނުވަތަ ނުދިނުން ކަނޑައަޅާފައިވާތީ، އެ އިންވެސްޓްމަންޓްގެ ބަދަލު ވިޔަފާރިއާ ގުޅުވައި، އެމް.އެމް.އޭގެ ރިޕޯޓްކުރުމާ ގުޅޭ ބަޔަކަށްފަހު ފައިސާ އެމް.އެމް.އޭ އިން ދައުލަތަށް ނަގާ ފޯރުގެ ނަމުގައި ނަގާ ބޭންކުތަކުގައިވާ. ދައުލަތުގެ ރިޕޯޓް ކަނޑައަޅާފައިވާނެ، ސަރުކާރުން ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް 4 ފިސްކަލް ހަމަޖެއްސުމަށް ދައުލަތުގެ މުދަލާއި ފައިސާ ހަރަދުކުރާ ފަރާތްތަކުން އަސާސީ ޕޮލިސީ ތަކެއް ރާއްޖޭގެ ހިސާބުތަކަށް ބަލާފައިވާ ހަރަދުތަކުން ދައުލަތުގެ ރިޕޯޓް ގަބޫލުކުރާ ކަނޑައަޅާފައި ވާ ދައުލަތުގެ ފައިސާ ސަރުކާރުގެ ބަޖެޓުގެ ރިޕޯޓަށް ހިސާބުކުރުމުގެ ބެލެހެއްޓުމުގެ ގޮތުގައި ފަހިވާ ހިސާބުތަކާއި ދައުލަތުގެ މާލީ ގާނޫނާ ޚިލާފަށް ޚަރަދުކުރެވޭނެ ގޮތެއް ހޯދުމަށް ރާއްޖޭގެ ކަންތައްތައް ފަސޭހަކުރުމަށް ނިކުތުމުން ހިނގާފައިވާ ކަމެއްކަމަށް ފެނެއެވެ. އެހެންކަމުން ރާއްޖޭގެ މަސްއޫލިއްޔަތު ދައުލަތުގެ ރިޕޯޓް ބަލަހައްޓައިގެން ކުރާ ކަންކަން މުރާޖަޢާކުރުމަށް މަޝްވަރާކުރުމާއި އެ ހިސާބު އަވަސް ފުރުސަތެއް ދޭންވާނެ ކަމަށް ސަރުކާރާއި ޖަވާބުދާރީ ހުރުމަށް ދައުލަތުގެ ފިސްކަލް ފަރާތުން ހިސާބުކުރުމަށް ރާއްޖޭގެ ޕޮލިސީ ހިސާބުތަކާއި ގުޅިގެން ބެލެހެއްޓުމަށް ދަންނަވަމެވެ.

8.5 ސަރުކާރުގެ ފިސްކަލް ޕޮލިސީގެ ސަބަބުން މަޝްރޫޢު ޕޮލިސީ ގެނެސްކުރުމުގައި ދިމާވާ ދަތިތައް

ސަރުކާރުގެ ފިސްކަލް ޕޮލިސީ ގެނޫދުކުރުން ގެންދަވާ މައިގަނޑު ދ ވަކިވަކި ކުރުމުގައި ދައުލަތުގެ ބަޖެޓާއި ބޮޑުސޯގެ ނިޔާމަތް ގަނޑު ބަދަލުތަކުގެ އަސަރުކޮށް މަޝްރޫޢު ޕޮލިސީއަށް ނުވަތަ ރަށްޓަކާ އިޤްތިސާދީ ދައުރުވާންދ ފައިސާގެ މިންވަރާއި ދެވި ރިޕޯޓުގެ އެކްސްޕެންޑިޗަރ ރިޕޯޓް ކުރިމަށްދީފަ ކަމާއި، އަދި މިކަމުގެ އަސަރުކޮށް އިންފްލޭޝަން ރިޕޯޓް (ބަޖެޓުގައި ތަކެއްގެ އަމާ މަސްލަ މިންވަރު) ފެށް ކުރިމުންދާނެއެވެ. އެހެންކަމުން ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް އެކަށަވާފަމުގައި މޯލްޑިވްސް މަނިޓަރީ އޮތޯރިޓީ (އެމް.އެމް.އޭ) އާއި އިންޓަރނޭޝަނަލް މަނިޓަރީ ފަންޑު (އައި.އެމް.އެފް) ފަދަ މާލީ އިދާރާތަކުގެ ފަންޑް ލަފާ އެއްގޮތަށް ސަރުކާރުގެ ފިސްކަލް ޕޮލިސީ ބަދަލުކުރުމާ ޖެހޭ ބޮޑުވެސް ކުރިމަތިވާ، ޖެހެނީ އެކްސްޕޯޓާއި ރެވެނިއު އިންފްލޭޝަން ދިމާވާފައިވާ މަސްއޫލިއްޔަތާ ހަމަޖެހޭ ކުރިމަތިން މިނިސްޓްރީ ކުރަނިވިފައިވާ ކަމެއް ކަމުގައި ފާހަގަކުރަމެވެ. މިފަދަ ބަޖެޓް ފިސްކަލް ޕޮލިސީގައި އެމް.އެމް.އޭގެ ފަންޑީ ލަފާ ހޯދާފާ، އެފަދަ ރިއާޢާތްކުރެވޭން މިސްކޮ ކަމުގައި ދަންނަވަމެވެ.

8.6 އެކްރޫޖް ޕްރޮޖެކްޓް ހިންގުން ކޮންސަލްޓަންސް އެގްރީމަންޓުގެ ދަށުން ހަވާލުކުރެވުނު މަސައްކަތް ދެއްކި އެޑްވާންސް ޕޭމަންޓް

މޮބިލައިޒޭޝަން އެޑްވާންސް ކޮންޓްރެކްޓް ލިމިޓެޑް ހިންގުން ގޮތުގެ މާލީ އިންޓަރނޭޝަނަލް އެއަރޕޯޓް، ކޮންސަލްޓަންސް އެގްރީމަންޓުގެ ދަށުން ޕްރޮޖެކްޓް ހިންގުން އިންޖީނިއަރ ކޮންފެޑަރޭޝަނުގައި ޖީ.އެމް.އާރ. އާއި ހަވާލުކުރުމާއި ގުޅިގެން، ޖީ.އެމް.އާރ. ކޮންފެރެންސް އަދި ފޮނުވާފައިވާ ޚަރަދު ދައުލަތް 78 މިލިއަން ޑޮ.އެސް. ޖެހެނީ އެކައުންޓުގެ އެސްޓިމޭޓް ބަޔާނުގައި އެމް.އޭ.ސީ.އެލް.އެސް ދީފައި އެޑްވާންސް ޕޭމަންޓްކުރެވެ. އެހެންކަމުން އެމް.އޭ.ސީ.އެލް.ގެ ބޯޑުން ބަލާގޮތުގައި މިފައިސާ ހަމަޖެހިފައި އެޑްވާންސް ދީފައި އާދަޔާ ފައިސާއެއްގެ ގޮތުގައި ކަމުގައި، އަދި އެމް.އޭ.ސީ.އެލް.ގެ އިންކަމް ސްޓޭޓްމަންޓްގައި އެޑްވާންސް ދިނުމަށް އާދަޔާގެ ހިސާބުތަކުން އެއްބަސްވުން ކުއްލިއަކަށް ދިނުން މުއްދަތަށް ބަލައިގެން އަމަލުކުރެވޭނެ ހިސާބުކުރާ ކުންފުނި އަމަލުކުރުން އެ އަމަލުގެ އާދަޔާގެ ގޮތުގައި ހިސާބުކޮށް އެ އަދަދު އެއްވަރުގެ އަދަދެއް ބޯޑުން ބަލާގޮތުގައި ހިސާބުކުރާ އެޑްވާންސް ދިނުން ކުރާ ހަމައަށް އިނގިރޭސިކަމުގައި، އަދި މޮބިލައިޒޭޝަން އެޑްވާންސް ކޮށްފައިވަނީ ވަރަ ފާހަގަ ޝަރުޠުތަކުގެ މަގުގައި ދިނުމަށް ސަރުކާރާ އެ ކުންފުނިގެ އަސްލު ހިސާބުކުރުމުގައިވާތީ، މޮބިލައިޒޭޝަން އެޑްވާންސް ކޮށްފައިވާ ސަރުކާރުން ދެއްކި އެމް.އޭ.ސީ.އެލް.ގެ ފައިދާއިން ޖެހިގެން ކުރުމުގައި މި އޮޑިޓުން ދެކެމެވެ. ނަމަވެސް ޖީ.އެމް.އާރުން

އެޕާޓްމަންޓް ދިނުން ފައިސާ ދައްކާފައިވަނީ ސިޓީ ސަރުކާރަށް ކަމަށާއި، އެހެންކަމުން މިފައިސާ ދައުލަތުގެ މާލީ ހިސާބުގައި ހިމަނަންޖެހޭ އެޗް.ޑީ.ސީ.އިން މިނިސްޓްރީ އޮފް ފިނޭންސުން ދޫކުރި ލޯނެއްގެ ގޮތުގައެވެ. އަދި މި ލޯން ދައުލަތުގެ ލޯން ޕޯޓްފޯލިއޯގައި ހިމަނަންޖެހޭނެ ކަމާއި، މިގޮތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ލޯން ޕޯޓްފޯލިއޯގައި މި ލޯން ހިމަނާފައިނުވާކަމަށް ފިނޭންސް މިނިސްޓްރީން މަޢުލޫމާތު ދީފައިވާތީ، ދައުލަތުގެ ލޯނުތަކުގެ ބެލެންސްގައި އަދަދަށް ވުރެން 78 މިލިއަން ޑޮލަރު (1,202,760,000 ރުފިޔާ) އިތުރުވާން ކަމުގައި ފާހަގަކުރަމެވެ. އަދި އެކައުންޓިންގ އުސޫލުތަކާ އެއްގޮތަށް މި ލޯންފައިސާ މިނިސްޓްރީ އޮފް ފިނޭންސުން ނަގާފައިވާ ލޯނެއްގެ ގޮތުގައި ހިމަނުން ދަންނަވަމެވެ.

9. ދައުލަތުގެ ބަޖެޓާއި ބެހޭގޮތުން ފާހަގަކުރެވުނު އިތުރުކަންތައްތައް

9.1 މިނިސްޓްރީ އޮފް ފިނޭންސް އެންޑް ޓްރެޜަރީގެ ހެޑްސަ ބަޖެޓް

2013 ވަނަ އަހަރުގެ މިނިސްޓްރީ އޮފް ފިނޭންސްގެ ހެޑްސަ ބަޖެޓުގެ ގޮތުގައި 3,008.9 މިލިއަން ރުފިޔާ ހިމަނުއްވާފައިވެއެވެ. މީގެ ތެރޭގައި ހިމެނެނީ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާކަން ކުރައްވާފައިވާ ދި ބޫޒުވަކަން ދޭ 7.9 މިލިއަން ރުފިޔާއާއި، ބޯނަސް ގާޖަން ހަރަދުވާ 5 މިލިއަން ރުފިޔާއާއި، ތިން އޮފިސްޖެއާގެ ހިންގުމަށް ދޫކުރާ 27 މިލިއަން ރުފިޔާއާއި، މޯލްޑިވްސް މާކެޓިންގ އެންޑް ޕަބްލިކް ރިލޭޝަންސް ކޯޕަރޭޝަން (އެމް.އެމް.ޕީ.އާރ.ސީ) އަށް ދޫކުރާ 50 މިލިއަން ރުފިޔާއާއި، ދައުލަތުން ނަގާފައިވާ ލޯނުތަކުގެ ހިދުމަތަށް ހަރަދުވާ 1,048.8 މިލިއަން ރުފިޔާއާއި، ވުޒާރާ ކާޑު ބާވަތްތަކަށް އަގުހެޔޮކުރުމަށް ދޫކުރާ 190 މިލިއަން ރުފިޔާއާއި، ބޭރުގެ އެހީގެ ދަށުން ސަރުކާރުން ހިންގާ މަޝްރޫޢުތަކުގެ ލޯކަލް ކޮންޓްރިބިއުޝަނަށް ދޭ 8,667.7 މިލިއަން ރުފިޔާއާއި، ސަރުކާރު ކޮންފަރެންސްތަކުގެ ކެޕިޓަލްގެ ދޫކުރާ 227.7 މިލިއަން ރުފިޔާއާއި، ރާއްޖެއިން ބޭރުގެ އިންސްޓިޓިއުޝަންތަކުގެ ބައިވެރިވުމަށް ދައްކަންޖެހޭ ދޭ 25.8 މިލިއަން ރުފިޔާއާއި، ލޯން އަނބުރާ ދައްކުމަށް ދޫކުރާ 1,189.9 މިލިއަން ރުފިޔާއާއި، ބަޖެޓް ކޮންޓިންޖެންސީ ގޮތުގައި ހިމަނާފައިވާ 225 މިލިއަން ރުފިޔާއެވެ.

ކުރިން ދަންނަވާފައިވާ ހަރަދުތަކުގެ ތެރެއިން ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާކަން ކުރައްވާފައިވާ ދި ބޫޒުވަކަން ކަށަވަރު ހަރަދުތައް މިނިސްޓްރީ އޮފް ފިނޭންސްގެ ހަރަދެއްގެ ގޮތުގައި ހިމެނުމުގެ ބަދަލުގައި، ބަޖެޓު ހަރަދުތަކުގެ މަތިން، އެހަރަދު ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ ހަރަދެއްގެ ގޮތުގައި އެ އޮފީހުގެ ބަޖެޓުގައި ހިމަނައިގެން ރަގަޅުވާނެކަމަށާއި، ހަމައެއްގޮތަށް މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި ޓޫރިޒަމް އިސްތިހާރު ކުރުމަށް ކުރާ މިނިސްޓްރީ އޮފް ޓޫރިޒަމްގެ ދަށުން ހިންގަމުންދާ ޓޫރިޒަމް ޕްރޮމޯޝަން ބޯޑު (މިހާރު ކޯޕަރޭޝަނަކަށް ބަދަލުކުރެވިފައިވާ އެމް.އެމް.ޕީ.އާރ.ސީ) އަށް ދޫކުރާ ފައިސާވެސް ޓޫރިޒަމް މިނިސްޓްރީގެ ދަށުން ކުރާ ހަރަދުއެއްގެގޮތުގައި ހިމެނުން ރަގަޅުވާނެކަމަށް ދަންނަވަމެވެ. އަދި ދައުލަތުން ނަގާ ލޯނުގެ ދުވަ އެންމެގާ ކަންކަމަކީ މިނިސްޓްރީ އޮފް ފިނޭންސް އެންޑް ޓްރެޜަރީގެ މަސްއޫލިއްޔަތުތަކަށް ވާއިރު ފުރިހަމަކުރާތީ ހަރަދުތައް އެ މިނިސްޓްރީގެ ހަރަދުއެއްގެ ގޮތުގައި އެ މިނިސްޓްރީގެ ބަޖެޓުގައި ހިމަނުއްވުމަށާއި، ކައުންސިލަށް ބޭނުމީ އެކަމާބެހޭ މުއައްސަސާގެ ބަޖެޓުގައި ހިމަނައިގެން ކަން ކުރުން ރަގަޅުވާނެކަމަށް މިންވަރުކުރުމުގައި ދަންނަވަމެވެ.

މީގެ އިތުރުން ކޮންޓިންޖެންސީ ބަޖެޓުން ހަރަދުކުރެއްވޭނީ ނަމަވެސް ދައުލަތުގެ މާލިއްޔަތުގެ ޤާނޫނުގައިވާ އެޕްރޫވަލް ފަސްޖެހުން ހަރަދު ކުރައްވާން ކަނޑައެޅިފައިވާ އުސޫލުން ހަރަދުކުރެއްވުމަށާއި، ކޮންޓިންޖެންސީ ހަރަދުން ކުރަންޖެހިއްޖެނަމަ، އެފައިސާ ހަރަދުކުރާ ދައުލަތުގެ މަސްއޫލު އެދިފައިނަމަ ބަޖެޓަކީ އެކަށޭނަހާ ހުރުމަށް، މަސްއޫލިއްޔަތު އެޕްރޫވް ޖެނެރަލް ޖަވާބުދާރީވާން ގޮތުގެމަތިން ފައިސާ ހަރަދުކުރުމުގެ އިންތިޒާމެއް ހަމަޖެހިފައި ނުވެއެވެ. އަދި މީގެ ކުރިން ފިނޭންސް މިނިސްޓްރީގެ ޚާއްސަ ބަޖެޓް ހިންގި ގޮތަށް އެ އިދާރާ ޖެހިޖާގެން ނުޖެހޭ ގޮތަށް މަސްރޫފު އެކައުންޓްތަކުގެ ނަމުގައި ހަރަދުކުރުން ހުއްޓުވާން

AUDITOR GENERAL'S OFFICE
MALE' REPUBLIC OF MALDIVES

ގެންނެވުމަށްވެސް ދަންނަވަމެވެ. އެހެންކަމުން ދުސްތޫރުގެ ގޮތުން މިނިސްޓަރ އޮފް ފިނޭންސް ގެ ޚާއްސަ ބަޖެޓްގެ ނަމުގައި ވަކި ބަޖެޓެއް ގެންގުޅުމުގެ އެއްވެސް މާނައެއް ނެތްކަމުގައި ދަންނަވާ ޚާއްސަ ބަޖެޓް އުވާލުމަށް ދަންނަވަމެވެ.

9.2 ޓްރަސްޓް ފަންޑުތަކުގެ ހިސާބުތަކާއި ހިލޭއެހީގެ ތަރައްޤީކުރުމުގެ މުއައްސަސާތަކުގެ ބަޖެޓުގައި ހިމެނިފައިވުމާ ދަށުން ކުރެއްވުން

ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް ދިރާސާކުރުމުގައި ފާހަގަ މުއައްސަސާތަކުގެ ބަޖެޓުގައި އެކިއެކި ފަންޑުތަކުގެ އެޖެންސީތަކުން ލިބި ހޯދައިގެން މުއައްސަސާތަކުން ކުރިއަށް ގެންދަން ހަރަކާތްތަކާއި ޕްރޮގްރާމްތަކާއި ވަކިނަގަވާ ފަރާތްތަކަށް ހިލޭ އެހީގައި އެހީތެރިވާ ފަރާތްތަކާއި އަ މުއައްސަސާތަކުގެ ބަޖެޓުގެ ދަށުގައިވާ އެކިއެކި ޓްރަސްޓް ފަންޑުތަކަށް ވިޔަފާރިކޮށް ތަފާތު އާމްދަނީތަކާއި އަ ފަންޑުތަކުން ކުރުމުން ގަސްދުކުރާ ހަރަކާތްތަކުގެ ތަފްސީލުތައް ދައުލަތުގެ މާލިއްޔަތުގެ ޤާނޫނާއި އެއްގޮތަށް އެމުއައްސަސާއެއްގެ ބަޖެޓުގައި ހިމަނައިފައިވޭތޯ ބެއްލުން މުހިއްމު ކަމުގައި ދަންނަވަމެވެ. މިހެން މިދެންނެވި ދައުލަތުގެ މުއައްސަސާތަކުގެ ބަޖެޓުގެ ދަށުގައިވާ ވަކިން ގިނަ އިދާރާތަކުގެ ޓްރަސްޓް ފަންޑުތަކާއި ބޭނުން ޚަރަދުތަކުގެ ރިޕޯޓުކުރުމުގެ ގޮތުން ވަކިވަކި މުއައްސަސާތަކުގެ މާލީ ހިސާބުތަކާއިވެސް މި ހަރަކާތްތަކުން ހިނގާ ޚަރަދުތަކުގެ ތަފްސީލު ދައުލަތުގެ މާލިއްޔަތުގެ ޤާނޫނުގެ ދަށުން ހިމަނަންޖެހޭ ކަމަށް ދަންނަވަމެވެ. ވަކިވަކި ޓްރަސްޓް ފަންޑުތަކާއި ހިލޭ އެހީގެ ގޮތުގައި ލިބޭ ފައިސާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގައި ހިމެނުމަށް ޢަމަލީ ދިރާސާކުރުމުގައި ފާހަގަކުރަމެވެ.

9.3 މުއައްސަސާތަކުގެ ބަޖެޓް ފޯރކާސްޓުކުރުމުގައި ސަރުކާރުން ދެއްވުން މުހިއްމު ބަދަލު ކަންތައްތައް

ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް ފޯރކާސްޓުކުރުމުގައި ތިރީގައިވާ ކަންތައްތަކަށް ސަރުކާރުން ދެއްވުނު ދައުލަތުގެ ބަޖެޓަށް ނިސްބަތް ހަރުދަނާކަން ޖަވާބުދާރީކުރުވުމުގެ ބަޖެޓް އެކުލަވާލުމުގެ ޕްރޮސެސްގައި ކުރެއްވުން މުހިއްމު ކަމެއްކަމުގައި ފާހަގަކުރަމެވެ.

(ހ) އެއް މުއައްސަސާއެއްގެ ޒިންމާގައި ބެލޭ މުއައްސަސާތަކަށް ވަކި އެކަށް ބަޖެޓެއް ދެއްވުން ބަޖެޓުގައި ކޮންމެ މުއައްސަސާއަކަށްވެސް ޚަރަދުތަކުގެ މަޖިލީހުން އެއް ބަޖެޓް ފާސްކުރެއްވުމަށް ހަރަދުތަކުގެ ކުރިއަށް ވުރުނު ދިމާދިމާ ފާސްކުރުމަށް ހަރަދުތަކުގެ ޚަރަދުކުރެވޭ މުއައްސަސާތަކުގެ ބަޖެޓުގެ ތަފްސީލު ހިމެނޭ ނުވަތަ އެއްވެސް ބަދަލެއް ނުގެނެވޭ. މުއައްސަސާތަކަށް ދެވޭ ވަކިން އެކަށް ދީފައިވާ ބަޖެޓުގެ ފައިސާ އެ ބަޖެޓުގެ ޕްރޮގްރާމްތަކުގައި ހިނގާ ޚަރަދުތަކުގެ ތަފްސީލު ވަކިން ދެއްކޭނެ ޕްރޮގްރާމްތަކުގެ ގޮތުގައި ހިމަނައިފައިވާނަމަ މި ބަޖެޓް ހުށަހެޅޭ ޕްރޮގްރާމްތަކުގައި. އެގޮތުން މިގޮތަށް ޚަރަދުތަކުގެ ތަފްސީލު ސްޕްރެޑްޝީޓް ހުށަހަޅަން ޖެހޭ ބަޖެޓް ހުށަހެޅުމުގައި ބަޖެޓް ދިރާސާކުރުމަށް ދަތިވާ ގޮތަށް ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް ހުށަހެޅޭ ވަކިވަކި ޚަރަދުތަކުގައި ގިނަ ބަޖެޓް ހިސާބުތައް ދެއްކުމުގެ ގޮތުން ހިމަނާފައިވާތީ، އެ ބަޖެޓްތަކުގެ އެކުލަވާލުމުގެ ޚަރަދުތަކުގެ ހިމެނިފައިވާ މިންވަރު ދަތިވެއެވެ. މި ގޮތުން އެއް ހިސާބުތަކުގައި ހިމަނާ އެއް ބަޖެޓް މުއައްސަސާތަކުގެ އެއް ބަޖެޓް ސަރުކާރުގެ ބަޖެޓާ ގުޅޭގޮތުން ބަދަލުކުރަން ޖެހޭ ކަންތައްތަކެއް ފާހަގަކުރެވެއެވެ.

(ށ) ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް ތަޖުރިބާ ހުށަހަޅާފައިވާ ތާރީޚް އަހަރުތަކުން، ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް އުސޫލުތަކާ ޒިންމާ ދިރާސާކުރުމުން ބަޖެޓް ޕްރޮގްރާމް ފަދަ އިންޑިކޭޓަރ ހިމަނައިގެން ސަރުކާރުގެ ޕްރޮގްރާމްތަކާ ގުޅޭގޮތުން ބަޖެޓް ހިސާބުކޮށް ކުރިއަށް ދިއުމުގެ ސްޓްރެޓެޖީ ޕްރޮގްރާމް މުއައްސަސާތަކުގެ ފަންޑާއި، ޚަރަދާ ޚާއްސަތަކާއި، ހިސާބު ޝަރުޢީ މުއައްސަސާގެ ޚިދުމަތްތައް ދަޢުވާ ރިޕޯޓްކުރުމާ، ދައުލަތުގެ ވަސީލަތްތަކުގެ ބޭނުން

AUDITOR GENERAL'S OFFICE
MALE, REPUBLIC OF MALDIVES

އެކަށީގެންވާ ރަނގަޅުގޮތެއްގައި ބަލައްވާ މުއައްސަސާތަކުން ބަޖެޓް ޖަސްޓިފައި ކުރެއްވުމުގައި ހުރަހަޅާފައިވާ ބަޖެޓާއި ގުޅޭގޮތުން ޖަވާބުދާރީވުމުގެ އެންގުވުން.

(ނ) ކުރިއަށް އޮތް އަހަރުގެ ބަޖެޓް ފާސްކުރެއްވުމުގައި އެމުއައްސަސާތަކާ ބެހޭގޮތުން އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލް ނެރުއްވާ ރިޕޯޓުތަކަށް ރިޢާޔަތްކުރެއްވުން. މި ގޮތުން ކުރީން އޮޑިޓް ރިޕޯޓް ނުލިބޭ އަދި އެކަށީގެންވާ ގޮތެއްގައި މާލީ ހިސާބުތަކާއި ފައިސާއާއިބެހޭ ލިޔެކިޔުންތައް ނުބަލަހައްޓާ، އަދި ދައުލަތުގެ ފައިސާ ޤާނޫނާއި ގަވާއިދާ ޚިލާފަށް ޚަރަދުކުރައްވާ މުއައްސަސާތަކަށް ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުން ފައިސާ ދޫކުރެއްވުން މަދުކުރެއްވުން ނުވަތަ ހިފަހައްޓަން.

(ރ) ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް މިހާރުވެސް ތައްޔާރުކުރަމުންދަނީ އެކްސެލް ސްޕްރެޑްޝީޓް ބޭނުންކޮށްގެންކަމުގައި، މިފަދަ ގޮތަކަށް ދައުލަތެއްގެ ބަޖެޓް ތައްޔާރުކުރެއްވުމުގައި ވަރަށް ދަތިކަމެއްކަމުގައި، ދައުލަތުން އެކަން ޚަރަދުތަކުގެ ހޯދަވައިވާ އެސް.އޯ.ޕީ. ސިސްޓަމުގެ ބަޖެޓް މޮޑިއުލް ބޭނުންކުރުމަށް ދައުލަތުގެ މުއައްސަސާތަކުގައި ތަޢާރުފުކޮށްފައިވާ ސޮފްޓްވެއަރގައި އެކަށީގެންވާ ގޮތެއްގައި ބޭނުން ނުކުރެވި ދައުލަތުގެ ވަސީލަތެއް ހުސްގޮތުގައި ބޭނުންކުރެވުން ނުދާކަމުގެ މިސާލެއް ކަމުގައި، ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުން ޚަރަދުކޮށްގެން މުއައްސަސާތަކުގައި ތަޢާރުފުކޮށްފައިވާ މި ވަސީލަތުގެ ބޭނުން އެކަށީގެންވާ ގޮތެއްގައި ހިފުމަށްޓަކައި ޕްރޮސީޖަރާއި މި ވަސީލަތުގެ ބޭނުންކުރަން ފުރުޞަތު ކޮންޓްރޯލްކުރުމުގެ މިނިސްޓްރީ އޮފް ފިނޭންސް އެންޑް ޓްރެޜަރީން އަމަލުކުރެއްވުން.

06 ޞަފަރު 1434

19 ޑިސެމްބަރު 2012

ނިޔާޒް އިބްރާހީމް
އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލް

ޖަދުވަލު 1: ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް (މާލިއްޔަތުގެ ވުޒާރާގެ ފަންޑު އެކައުންޓް ކޮންސޮލިޑޭޓެޑް އެއްގޮތަށް)

	2011	2012	2013	2014	2015
	އެކްޗުއަލް	ރިވައިޒްޑް	އެސްޓިމޭޓް	އެސްޓިމޭޓް	އެސްޓިމޭޓް
I ދައުލަތަށް ލިބޭ ތަކެތި	**12,196,841,780**	**14,550,395,575**	**15,717,928,896**	**18,698,666,760**	**18,385,494,127**
ކޮންސޮލިޑޭޓެޑް ރެވެނިއު ފަންޑު:	**9,826,482,037**	**9,627,671,709**	**12,978,190,794**	**14,917,298,481**	**15,469,301,638**
އާމްދަނީގެ ގޮތުގައި އޮފީސްތަކުން ލިބޭ	9,508,118,115	9,415,200,709	10,997,508,856	11,001,414,248	11,451,186,678
އާމްދަނީ އިތުރަށް ހޯދުމަށް ހުށަހަޅާ ކަންތައްތަކުން ލިބޭ	-	-	1,813,942,938	3,800,134,233	3,902,296,960
ބޭރުގެ ހިލޭ އެހީގެ ގޮތުގައި ފައިސާއިން ލިބޭ	318,363,922	212,471,000	166,739,000	115,750,000	115,818,000
ޓްރަސްޓް ފަންޑު:	**71,725,728**	**83,374,500**	**74,530,000**	**70,305,000**	**75,135,000**
ޓްރަސްޓް ފަންޑުތަކަށް ލިބޭ	71,725,728	83,374,500	74,530,000	70,305,000	75,135,000
ލޯން އެންޑް ކެޕިޓަލް ފައިނޭންސް ފަންޑު:	**2,298,634,015**	**4,839,349,366**	**2,665,208,102**	**3,711,063,279**	**2,841,057,489**
މަޝްރޫއުތައް ހިންގުމަށް ބޭރުގެ ހިލޭ އެހީގެ ގޮތުގައި ލިބޭ	414,071,335	253,053,006	393,619,566	632,496,417	613,776,790
މަޝްރޫއުތައް ހިންގުމަށް ބޭރުގެ ލޯން އެހީގެ ގޮތުގައި ލިބޭ	1,398,417,894	1,900,000,002	1,300,588,536	2,878,566,862	2,150,280,699
މަޝްރޫއުތަކަށް އެތެރޭގެ ލޯން އެހީގެ ގޮތުގައި ލިބޭ	-	-	21,000,000	170,000,000	77,000,000
ބޭރުގެ ލޯނު އެހީގެ ގޮތުގައި ބަޖެޓް ސަޕޯޓަށް ލިބޭ	486,144,786	2,386,296,358	771,000,000	-	-
އެތެރޭގެ ލޯނު އެހީގެ ގޮތުގައި ބަޖެޓް ސަޕޯޓަށް ލިބޭ	-	300,000,000	179,000,000	30,000,000	-
II ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގެ މުޅި ޖުމްލަ	**13,660,056,281**	**16,520,141,744**	**16,972,718,211**	**19,688,944,990**	**18,471,240,794**
ކޮންސޮލިޑޭޓެޑް ރެވެނިއު ފަންޑު:	**11,787,357,188**	**14,313,656,247**	**15,205,506,180**	**15,959,375,482**	**15,582,231,376**
އޮފީސްތަކުގެ ބަޖެޓުގެ ޖުމްލަ ޚަރަދު	11,488,839,484	14,274,819,297	15,168,027,130	15,924,885,032	15,547,762,926
ބޭރުގެ ހިލޭ އެހީގެ ގޮތުގައި ލިބޭ ފައިސާއިން ކުރާ ޚަރަދު	298,517,704	38,836,950	37,479,050	34,490,450	34,468,450
ޓްރަސްޓް ފަންޑު:	60,209,864	53,432,489	52,003,929	48,506,229	47,951,929
ޓްރަސްޓް ފަންޑުތަކުން ކުރާ ޚަރަދު	60,209,864	53,432,489	52,003,929	48,506,229	47,951,929
ލޯން އެންޑް ކެޕިޓަލް ފައިނޭންސް ފަންޑު:	1,812,489,229	2,153,053,008	1,715,208,102	3,681,063,279	2,841,057,489
މަޝްރޫއުތަކަށް ލިބޭ އެތެރޭގެ ލޯން އެހީއިން ކުރާ ޚަރަދު	-	-	21,000,000	170,000,000	77,000,000
މަޝްރޫއުތަކަށް ލިބޭ ބޭރުގެ ހިލޭ އެހީއިން ކުރާ ޚަރަދު	414,071,335	253,053,006	393,619,566	632,496,417	613,776,790
މަޝްރޫއުތަކަށް ލިބޭ ބޭރުގެ ލޯން އެހީއިން ކުރާ ޚަރަދު	1,398,417,894	1,900,000,002	1,300,588,536	2,878,566,862	2,150,280,699

ޖަދުވަލު 2: ދައުލަތުގެ ބަޖެޓު އައި.އެމް.އެފް ޖީ.އެފް.އެސް ކްލެސިފިކޭޝަނާއި އެއްގޮތަށް

2013 އަށް ފާސްކުރި ބަޖެޓު	2011	2012	2013	2014	2015
	އެކްޗުއަލް	ރިވައިޒްޑް	އެސްޓިމޭޓް	އެސްޓިމޭޓް	އެސްޓިމޭޓް
I އާމްދަނީ އާއި ބޭރުގެ ހިލޭ އެހީ	**9,904,561,483**	**9,831,977,464**	**13,309,338,840**	**15,484,856,000**	**16,022,663,130**
އާމްދަނީގެ ގޮތުގައި އޮފީސްތަކުން ލިބޭ	9,508,118,115	9,415,200,709	10,997,508,856	11,001,414,248	11,451,186,678
އާމްދަނީ އިތުރަށް ހުށަހެޅިފައިވާ ކަންތައްތަކުން ލިބޭ	-	-	1,813,942,938	3,800,134,233	3,902,296,960
ޓްރަސްޓް ފަންޑުތަކުން ލިބޭ	71,725,728	83,374,500	74,530,000	70,305,000	75,135,000
ކަޑަން: ސަބްސިޑީއަށް ލޯން އަނބުރާ ލިބޭ	(407,717,617)	(132,121,751)	(137,001,520)	(135,243,898)	(135,550,298)
އާމްދަނީގެ ޖުމްލަ	9,172,126,226	9,366,453,458	12,748,980,274	14,736,609,583	15,293,068,340
އެއްކުރަން: ބޭރުގެ ހިލޭ އެހީގެ ގޮތުގައި ފައިސާއިން ލިބޭ	318,363,922	212,471,000	166,739,000	115,750,000	115,818,000
މަޝްރޫޢުތަކަށް ލިބޭ ބޭރުގެ ހިލޭ އެހީ	414,071,335	253,053,006	393,619,566	632,496,417	613,776,790
ބޭރުގެ ހިލޭ އެހީގެ ޖުމްލަ	732,435,257	465,524,006	560,358,566	748,246,417	729,594,790
II ޖުމްލަ ޚަރަދާއި ނެޓް ލެންޑިންގ	**12,264,713,077**	**14,145,622,296**	**15,645,758,470**	**17,848,769,015**	**16,933,825,027**
އޮފީސްތަކުގެ ބަޖެޓުގެ ޖުމްލަ	**11,488,839,484**	**14,274,819,297**	**15,168,027,130**	**15,924,885,032**	**15,547,762,926**
ކަޑަން: ލޯނުއަދާކުރުމަށް ދެއްކި (ފޮރިން)	(916,533,064)	(972,600,000)	(913,100,000)	(990,300,000)	(960,200,000)
ލޯނުއަދާކުރުމަށް ދެއްކި (ޑޮމެސްޓިކް)	(71,092,523)	(1,269,797,697)	(276,858,221)	(714,632,077)	(441,665,469)
ބޭރުގެ މާލީ އިދާރާތަކަށް ދައްކާ ކޮންޓްރިބިއުޝަން	(8,704,028)	(61,816,025)	(25,814,244)	(25,968,444)	(25,968,444)
އޮފީސްތަކުގެ ބަޖެޓުން ކުރާ ޚަރަދުގެ ޖުމްލަ	**10,492,509,869**	**11,970,605,575**	**13,952,254,665**	**14,193,984,511**	**14,119,929,013**
އެއްކުރަން: މަޝްރޫޢުތަކަށް ލިބޭ ބޭރުގެ ހިލޭ އެހީ	414,071,335	253,053,006	393,619,566	632,496,417	613,776,790
މަޝްރޫޢުތަކަށް ލިބޭ ބޭރުގެ ލޯން އެހީ	1,398,417,894	1,900,000,002	1,300,588,536	2,878,566,862	2,150,280,699
މަޝްރޫޢުތަކަށް ލިބޭ އެސްއޯއީގެ ލޯން އެހީއިން ކުރާ ޚަރަދު	-	-	21,000,000	170,000,000	77,000,000
ޓްރަސްޓް ފަންޑުތަކުން ކުރާ ޚަރަދު	60,209,864	53,432,489	52,003,929	48,506,229	47,951,929
ބޭރުގެ ހިލޭ އެހީގެ ގޮތުގައި ލިބޭ ފައިސާއިން ކުރާ ޚަރަދު	298,517,704	38,836,950	37,479,050	34,490,450	34,468,450
ޖުމްލަ ޚަރަދު	**12,663,726,666**	**14,215,928,022**	**15,756,945,746**	**17,958,044,469**	**17,043,406,881**
III ނެޓް ލެންޑިންގ	**(399,013,589)**	**(70,305,726)**	**(111,187,276)**	**(109,275,454)**	**(109,581,854)**
ސަބްސިޑީއަށް ލޯން ރިޕޭމަންޓް	(407,717,617)	(132,121,751)	(137,001,520)	(135,243,898)	(135,550,298)
ބޭރުގެ މާލީ އިދާރާތަކަށް ދައްކާ ކޮންޓްރިބިއުޝަން	8,704,028	61,816,025	25,814,244	25,968,444	25,968,444
IV ބަޖެޓު ޑެފިސިޓް ( ) I - II	**(2,360,151,594)**	**(4,313,644,832)**	**(2,336,419,630)**	**(2,363,913,014)**	**(911,161,897)**
V ފައިނޭންސިންގ	**2,360,151,594**	**4,313,644,832**	**2,336,419,630**	**2,363,913,014**	**911,161,897**
ފޮރިން ފައިނޭންސިންގ	**968,029,616**	**3,313,696,360**	**1,158,488,536**	**1,888,266,862**	**1,190,080,699**
އެހީއާއި މަޝްރޫޢުތަކަށް ލިބޭ ބޭރުގެ ލޯން އެހީ	1,398,417,894	1,900,000,002	1,300,588,536	2,878,566,862	2,150,280,699
ބޭރުގެ ލޯން އެހީގެ ގޮތުގައި ބަޖެޓު ސަޕޯޓަށް ލިބޭ	486,144,786	2,386,296,358	771,000,000	-	-
ކަނޑަން: ލޯން އަދާކުރުމަށް ދެއްކި	(916,533,064)	(972,600,000)	(913,100,000)	(990,300,000)	(960,200,000)
ޑޮމެސްޓިކް ފައިނޭންސިންގ	**1,392,121,978**	**999,948,472**	**1,177,931,094**	**475,646,152**	**(278,918,802)**
ޓްރެޜަރީ ބިލް އާއި ބޮންޑު ފަދަ ތަކެތިން	1,463,214,501	1,969,746,169	1,254,789,315	990,278,229	85,746,667
މަޝްރޫޢުތަކަށް އެސްއޯއީގެ ލޯން އެހީގެ ގޮތުގައި ލިބޭ	-	-	21,000,000	170,000,000	77,000,000
އެސްއޯއީގެ ލޯން އެހީގެ ގޮތުގައި ބަޖެޓު ސަޕޯޓަށް ލިބޭ	-	300,000,000	179,000,000	30,000,000	-
ކަނޑަން: ޑޮމެސްޓިކް ލޯން، ޓްރެޜަރީ ބިލް އާއި ބޮންޑު އަނބުރާ ދެއްކި	(71,092,523)	(1,269,797,697)	(276,858,221)	(714,632,077)	(441,665,469)
ޖީ.ޑީ.ޕީ	31,447,425,031	34,147,626,662	38,152,675,844	43,352,728,905	47,869,706,779
ޑެފިސިޓް ޖީޑީޕީގެ ނިސްބަތުން	**-7.5%**	**-12.6%**	**-6.1%**	**-5.5%**	**-1.9%**

ޖަދުވަލު 3: 2013 ވަނަ އަހަރަށް ފާސްކުރާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގެ ޚަރަދު (2011 އިން 2013 އަށް) މިލިއަން ރުފިޔާއިން

އައިޓަމްތައް	2011		2012		2013	
	ހިނގި ޚަރަދު ރުފިޔާއިން	%	ރިވައިޒްކުރި ޚަރަދު ރުފިޔާއިން	%	ފާސްކުރި ބަޖެޓް ރުފިޔާއިން	%
ރިކަރަންޓް ޚަރަދު	9,075.74	66%	10,522.13	64%	12,005.34	71%
ކެޕިޓަލް ޚަރަދު	4,584.31	34%	5,998.01	36%	4,967.37	29%
ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް ޚަރަދުގެ ޖުމްލަ	**13,660.06**	**100%**	**16,520.14**	**100%**	**16,972.72**	**100%**

ރިކަރަންޓް ޚަރަދު

މުވައްޒަފުންގެ މުސާރަ	2,424.75	18%	2,368.65	14%	3,087.97	18%
މުވައްޒަފުންނަށް އެލަވަންސް	1,856.20	14%	1,852.63	11%	2,696.72	16%
ސޯޝަލް ސެކިއުރިޓީގެ ގޮތުގައިދޭ އެހީގެ ފައިސާ	598.42	4%	1,940.91	12%	901.16	5%
ޕެންޝަންގެ ގޮތުގައި ދޭ ފައިސާ	248.76	2%	255.17	2%	743.37	4%
ވަޒީފާއިން މުސްތަޤިލު ކުރައްވާ [illegible] ދެއްވާ ފައިސާ	134.91	1%	149.53	1%	182.38	1%
އޮފީސް ހިންގުމާ ބެހޭ ރިކަރަންޓް ޚަރަދު	1,676.16	12%	1,748.20	11%	2,263.97	13%
[illegible] ޚިދުމަތުގެ ޚަރަދު	725.78	5%	924.92	6%	1,048.92	6%
ތަކެތި ނުވަތަ ޚިދުމަތުގެ އަގުހެޔޮކުރުމުގެ ގޮތުން ދޭ ފައިސާ	748.89	5%	524.65	3%	433.38	3%
[illegible] ފައިސާ	17.18	0%	23.95	0%	32.74	0%
[illegible] ދޭ އެހީގެ ފައިސާ	37.25	0%	23.75	0%	27.24	0%
[illegible] މުވައްޒަފުން ތަމްރީން ކުރުން	225.83	2%	335.10	2%	383.90	2%
[illegible] ހިންގުމަށް ދޭ އެހީގެ ފައިސާ	21.02	0%	22.47	0%	17.24	0%
[illegible] އެހީގެ ފައިސާ	31.46	0%	35.55	0%	54.17	0%
[illegible]	329.12	2%	316.65	2%	132.19	1%
ޖުމްލަ	**9,075.74**	**66%**	**10,522.13**	**64%**	**12,005.34**	**71%**

ކެޕިޓަލް ޚަރަދު

އޮފީސް ހިންގުމާ ބެހޭ ކެޕިޓަލް ޚަރަދު	442.58	3%	201.83	1%	394.71	2%
ޕަބްލިކް ސެކްޓަރ އިންވެސްޓްމަންޓް ޕްރޮގްރާމް (ޑޮމެސްޓިކް)	719.48	5%	428.30	3%	1,537.90	9%
ޕަބްލިކް ސެކްޓަރ އިންވެސްޓްމަންޓް ޕްރޮގްރާމް (ފޮރިން)	1,747.52	13%	2,062.40	12%	1,591.21	9%
ލޯން އަނބުރާ ދައްކަން	987.63	7%	2,242.40	14%	1,189.96	7%
އިކުއިޓީ ފައިނޭންސިންގ ކުރާ ޚަރަދު	687.11	5%	1,063.09	6%	253.59	1%
ލޯނު ދޫކުރުން	-	0%	-	0%	-	0%
ޖުމްލަ	**4,584.31**	**34%**	**5,998.01**	**36%**	**4,967.37**	**29%**

މަޢުލޫމާތު: 2013 ވަނަ އަހަރަށް ފާސްކުރާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް ކަރުދާހުން

ޖަދުވަލު 4: މަސްރޫފުގެ ބިންގާގެ އޮފީސްތަކުގެ ޖުމުލަ ބަޖެޓު ޚަރަދު (2011 އިން 2015އަށް) މިލިއަން ރުފިޔާއިން

		2011 ގައި ހިނގި ޚަރަދު	2012 އަށް ރިވައިޒް ކުރި ޚަރަދު	2013 އަށް ލަފާކުރާ ޚަރަދު	2014 އަށް ލަފާކުރާ ޚަރަދު	2015 އަށް ލަފާކުރާ ޚަރަދު
	އޮފީސް	ރުފިޔާ	ރުފިޔާ	ރުފިޔާ	ރުފިޔާ	ރުފިޔާ
1	ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އޮފީސް	137.43	131.56	130.00	146.12	145.63
2	ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ އިދާރާ	124.92	144.12	188.00	188.65	164.45
3	ޖުޑީޝަލް ސަރވިސް ކޮމިޝަން	7.68	10.61	12.14	12.28	12.46
4	ޑިޕާޓްމަންޓް އޮފް ޖުޑީޝަލް އެޑްމިނިސްޓްރޭޝަން	328.68	366.82	391.06	456.74	457.60
5	އިލެކްޝަންސް ކޮމިޝަން	61.07	38.13	120.08	53.66	49.70
6	ސިވިލް ސަރވިސް ކޮމިޝަން	27.41	30.01	29.68	31.77	29.87
7	ހިއުމަން ރައިޓްސް ކޮމިޝަން	20.63	19.81	21.46	21.18	21.20
8	އެންޓި-ކޮރަޕްޝަން ކޮމިޝަން	22.62	21.55	21.01	20.41	20.46
9	އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް	26.22	27.71	57.83	61.97	61.97
10	ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް	24.06	23.72	29.80	31.18	30.97
11	ޕޮލިސް އިންޓެގްރިޓީ ކޮމިޝަން	8.49	8.24	8.39	8.88	8.65
12	މޯލްޑިވްސް އިންލަންޑް ރެވެނިއު އޮތޯރިޓީ	36.36	33.29	62.44	65.22	64.68
13	މޯލްޑިވްސް ޕެންޝަން އެޑްމިނިސްޓްރޭޝަން އޮފީސް	14.11	15.88	-	-	-
14	އެމްޕްލޯއިމަންޓް ޓްރައިބިއުނަލް	7.34	6.67	7.01	7.96	7.53
15	މޯލްޑިވްސް މީޑިއާ ކައުންސިލް	3.67	2.41	3.96	3.69	3.70
16	މޯލްޑިވްސް ކަސްޓަމްސް ސަރވިސް	145.45	160.94	200.84	211.44	189.88
17	މޯލްޑިވްސް ބްރޯޑްކާސްޓިންގ ކޮމިޝަން	6.09	9.80	10.00	11.83	11.20
18	ޓެކްސް އަޕީލް ޓްރައިބިއުނަލް	4.37	4.56	4.57	4.67	5.64
19	ލޯކަލް ގަވަރމަންޓް އޮތޯރިޓީ	6.93	9.88	26.63	31.28	27.68
20	މިނިސްޓްރީ އޮފް ފިނޭންސް އެންޑް ޓްރެޜަރީ	3,526.46	5,591.14	3,854.53	4,495.76	4,237.33
21	މިނިސްޓްރީ އޮފް ޑިފެންސް އެންޑް ނޭޝަނަލް ސެކިއުރިޓީ	835.56	811.01	913.04	912.35	907.01
22	މިނިސްޓްރީ އޮފް ހޯމް އެފެއާޒް	1,142.76	1,050.12	1,167.65	1,169.79	1,152.98
23	މިނިސްޓްރީ އޮފް އެޑިއުކޭޝަން	1,603.16	1,885.99	2,238.61	2,287.10	2,493.38
24	މޯލްޑިވްސް ނޭޝަނަލް ޔުނިވަރސިޓީ	98.35	139.23	158.10	188.94	169.92
25	އެޓަރނީ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް	14.00	19.79	30.01	35.34	35.45
26	މިނިސްޓްރީ އޮފް ފޮރިން އެފެއާޒް	260.20	144.42	162.52	170.71	170.70
27	މިނިސްޓްރީ އޮފް ހެލްތް އެންޑް ފެމިލީ	1,223.88	1,764.35	2,524.87	2,731.44	2,736.05
28	މިނިސްޓްރީ އޮފް އިކޮނޮމިކް ޑިވެލޮޕްމަންޓް	15.35	14.82	30.06	31.38	25.02

29	މިނިސްޓްރީ އޮފް ޓޫރިޒަމް، އާޓްސް އެންޑް ކަލްޗަރ	59.19	72.93	46.51	49.63	50.94
30	މިނިސްޓްރީ އޮފް ހިއުމަން ރިސޯސަސް، ޔޫތު އެންޑް ސްޕޯޓްސް	169.58	90.02	115.26	95.92	96.84
31	މިނިސްޓްރީ އޮފް ހައުސިންގ އެންޑް އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރ	585.75	315.59	842.50	598.45	438.15
32	މިނިސްޓްރީ އޮފް ފިޝަރީޒް އެންޑް އެގްރިކަލްޗަރ	65.76	38.13	71.89	57.65	52.13
33	މިނިސްޓްރީ އޮފް ޓްރާންސްޕޯޓް އެންޑް ކޮމިއުނިކޭޝަން	113.24	116.82	138.08	150.89	146.14
34	މިނިސްޓްރީ އޮފް އިސްލާމިކް އެފެއާޒް	99.39	53.63	126.95	104.39	47.52
35	މިނިސްޓްރީ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް އެނަރޖީ	-	96.55	223.80	234.95	227.13
36	މިނިސްޓްރީ އޮފް ޖެންޑަރ، ފެމިލީ އެންޑް ހިއުމަން ރައިޓްސް	-	60.45	93.39	96.96	86.10
37	ކައުންސިލްތައް	662.69	944.13	1,090.21	1,128.39	1,146.17
	އޮފީސްތަކުގެ ބަޖެޓުގެ ޖުމްލަ	**11,488.84**	**14,274.82**	**15,152.87**	**15,908.98**	**15,532.23**
	ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުން ސިޔާސީ ޕާޓީތަކަށް ދައްކަންޖެހޭ 0.1%	-	-	15.15	15.91	15.53
	އޮފީސްތަކުގެ ބަޖެޓުގެ މުޅި ޖުމްލަ	**11,488.84**	**14,274.82**	**15,168.03**	**15,924.89**	**15,547.76**

މައުލޫމާތު: 2013 ވަނަ އަހަރުގެ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް ފޮތުން (ސޮފްހާ ނަންބަރު 40 އަދި 41 އިން)

ޖަދުވަލު 5: ދައުލަތުގެ ލޯން ޕޯޓްފޯލިއޯގެ ޚުލާޞާ (މިލިއަން ރުފިޔާ ހިސާބުން)

	2011	2012	2013	2014	2015
އަހަރު ނިމުނުއިރު ދަރަނި ހުންނަ މިންވަރު	**23,212.10**	**27,005.62**	**31,323.16**	**34,297.14**	**34,719.65**
ބޭރުގެ އެކި ފަރާތްތަކުން ނަގާފައިވާ	10,551.42	13,736.83	15,106.26	16,966.23	17,601.84
ރާއްޖޭގެ އެކި ފަރާތްތަކުން ނަގާފައިވާ	12,660.67	12,268.78	16,216.90	17,330.91	17,117.81
ޖުމްލަ ދަރަނި ނޮމިނަލް ޖީ.ޑީ.ޕީގެ ނިސްބަތުން	**74%**	**79%**	**82%**	**79%**	**73%**
ބޭރުގެ އެކި ފަރާތްތަކުން ނަގާފައިވާ	34%	40%	40%	39%	37%
ރާއްޖޭގެ އެކި ފަރާތްތަކުން ނަގާފައިވާ	40%	39%	43%	40%	36%
އިންޓަރެސްޓުގެ ގޮތުގައި ދައްކަން ޖެހޭ އަދަދު (ރިޕޭމަންޓް)	**987.63**	**2,242.40**	**1,189.96**	**1,704.93**	**1,401.87**
ބޭރުގެ އެކި ފަރާތްތަކަށް	916.53	972.6	913.1	990.3	960.2
ރާއްޖޭގެ އެކި ފަރާތްތަކަށް	71.09	1,269.80	276.86	714.63	441.67
އިންޓަރެސްޓުގެ ގޮތުގައި ދައްކަން ޖެހޭ އަދަދު	**725.79**	**924.92**	**1,048.92**	**1,122.37**	**1,216.39**
ބޭރުގެ އެކި ފަރާތްތަކަށް	136.35	163.7	225.4	294.85	336.8
ރާއްޖޭގެ އެކި ފަރާތްތަކަށް	589.44	761.22	823.51	827.53	879.58
ޖުމްލަ ދަރަނީގެ ހިދުމަތް (އިންޓަރެސްޓް އަދި ރިޕޭމަންޓް)	**1,713.42**	**3,167.32**	**2,238.87**	**2,827.31**	**2,618.25**
ބޭރުގެ އެކި ފަރާތްތަކަށް ދައްކަންޖެހޭ	1,052.88	1,136.30	1,138.50	1,285.15	1,297.00
ރާއްޖޭގެ އެކި ފަރާތްތަކަށް ދައްކަންޖެހޭ	660.54	2,031.01	1,100.37	1,542.16	1,321.25
ދައުލަތުގެ އާމްދަނީގެ ނިސްބަތުން ދަރަނީގެ ހިދުމަތް	**18.68%**	**33.82%**	**17.56%**	**19.19%**	**17.12%**
ބޭރުގެ އެކި ފަރާތްތަކަށް ދައްކަންޖެހޭ	11.48%	12.13%	8.93%	8.72%	8.48%
ރާއްޖޭގެ އެކި ފަރާތްތަކަށް ދައްކަންޖެހޭ	7.20%	21.68%	8.63%	10.46%	8.64%
ޤައުމުގެ އުފެއްދުންތެރިކަން(ނޮމިނަލް ޖީ.ޑީ.ޕީ)	31,447.43	34,147.63	38,152.68	43,352.73	47,869.71
ދައުލަތުގެ އާމްދަނީ ހިލޭ އެހީ ނުހިމަނައި)	9,172.13	9,366.45	12,748.98	14,736.61	15,293.07
އެކްސްޗޭންޖް ރޭޓް (ޑޮލަރާ އެއްޗެ)	15.42	15.42	15.42	15.42	15.42

މައުލޫމާތު: 2013 ވަނަ އަހަރަށް ފާސްކުރާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް ކަރުދާހުން (ސަފްހާ ނަންބަރު 30)

AUDITOR GENERAL'S OFFICE
MALE', REPUBLIC OF MALDIVES